PODATKI O MAGISTRSKI NALOGI

Ime in priimek: Tina Ćorić

Naslov diplomske naloge: Otroci brez spremstva na Švedskem

Mentorica: doc. dr. Jelka Zorn

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Št. strani: 104 Št. tabel: 2 Št. slik: 0 Št. zgledov: 0

Št. prilog: 7 Št. virov: 44 Št. bibliografskih opomb: 0

Deskriptorji: otroci brez spremstva, Švedska, integracija, integracijska hiša, oskrba otrok brez spremstva

Povzetek

V teoretičnem delu povzamem, kdo so begunci, migranti in otroci brez spremstva. V nadaljevanju opišem dobre prakse na področju zakonodaje in obravnave otrok brez spremstva in kako so obravnavani na Švedskem ter komentiram obravnavo v Sloveniji. Povzamem razvoj zakonodaje in obravnave otrok brez spremstva na Švedskem ter opišem nacionalne programe, ki se uporabljajo pri delu z otroki brez spremstva. Izpostavim integracijo, ki je glavno vodilo pri delu z otroki brez spremstva, in opišem ključne dejavnike, kot so nastanitev, skrbništva, izobrazba, zaposlitev, zdravje in dostop do zdravstvenih storitev, identiteta in samostojnost ter združitev z družino in odnosi. V drugem delu na podlagi empirične raziskave zberem izkušnje štirih mladostnikov in petih zaposlenih v povezavi z integracijo na Švedskem. Z zaposlenimi zberem pogled na splošne značilnosti integracijske hiše: delovanje integracijske hiše, sodelovanje s skupnostjo, metode dela in pogled na integracijo. Z mladostniki zberem izkušnje na podlagi integracije, nastanitve, izobrazbe, zdravja in dostopa do zdravstvenih storitev, izkušnje z družino in socialnimi odnosi, samostojnostjo in identiteto in jih poskušam pojasniti z obstoječimi teorijami.

Descriptors: unaccompanied children, Sweden, integration, integration house, care for unaccompanied children

Abstract

In the theoretical part I summarize who are refugees, migrants and unaccompanied children. In the following I describe good practices in the field of legislation and in the care of unaccompanied children and how they are treated in Sweden as well as comment on the situation in Slovenia. I summarize the development of the legislation and the treatment of unaccompanied children in Sweden and describe the national programs, which are used in taking care of unaccompanied children. I highlight integration, which is the guiding principle in taking care of unaccompanied children and describe key factors such as housing, guardianship, education, employment, health and access to health services, identity and autonomy and family reunification and relations. In the second part, I gather experiences of four young people and five employees in connection with the integration in Sweden. The employees gather views on the general features of integration house: the organization of integration house, community involvement, work methods and views on integration. I gather experience on the basis of integration, housing, education, health and access to health services, family and social relationships, independence and identity with unaccompanied minors and attempt to explain them within existing theories.

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Tina Ćorić

OTROCI BREZ SPREMSTVA NA ŠVEDSKEM

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Tina Ćorić

OTROCI BREZ SPREMSTVA NA ŠVEDSKEM

Magistrsko delo

Mentorica: doc. dr. Jelka Zorn

Študijski program: Socialno delo z družino

Ljubljana, 2016

PREDGOVOR

V zadnjem letu je ogromno pozornosti usmerjene na migracije in begunstvo. Ljudje z vsega sveta prihajajo v Evropo z željo po zaščiti, begu pred vojno in po boljšem življenju. Evropska unija je veljala za območje, kamor lahko ljudje varno pribežijo, in prosijo za mednarodno zaščito in so zaščite tudi deležni. Na žalost pa smo v zadnjih 30-ih letih priča izjemnemu spreminjanju in omejevanju azilne politike, kršenju človekovih pravic in nehumanemu ravnanju z ljudmi, ki bežijo pred vojno, nasiljem in iščejo mednarodno zaščito v državah članicah.

Evropska unija se šteje za razvito skupnost s spoštovanjem človekovih pravic, razvito demokracijo in politiko, ki omogoča dostojanstveno življenje in enake možnosti za vse. Na žalost se je pokazalo, da smo daleč od tega in ne zmoremo primernega odziva in omogočanja zaščite ljudi, ki to najbolj potrebujejo.

Izmed vseh beguncev in ljudi, ki iščejo boljše življenje, pa so najbolj ranljivi otroci in mladostniki. Na dolgi poti v Evropo jim pretijo številne nevarnosti, neprimerna zaščita, način potovanja, zlorabe in nasilje. Ko pridejo v Evropo, če jim to sploh uspe, Evropa in države članice za otroke ne poskrbijo na primeren način. Če jim na koncu le uspe priti v ciljno državo, pa se zanje bitka šele začne. Kot tujec v tuji državi, brez znanja jezika, brez spremstva staršev ali varuha so begunski otroci postavljeni v izredno ranljiv položaj. Kljub izdelani in uveljavljeni azilni politiki, zakonu o mednarodni zaščiti pa so se države izkazale za nepripravljene soočati se z velikim številom beguncev. Relativno, glede na pomanjkanje znanja, kadra, neupoštevanje človekovih pravic in ekonomske razmere v državah članicah, so otroci brez spremstva in begunci na splošno izpostavljeni še večjemu nasilju, revščini, nevarnosti in neenakosti. Ker so otroci še posebej ranljiva skupina in velikokrat nimajo svojega glasu, se mi zdi izredno pomembno, da raziščem njihove zgodbe in jim dam priložnost, da so slišani. Kljub oviram še vedno obstajajo dobre prakse in izjeme, kjer begunci dobijo podporo in možnost za novo življenje in integracijo. Sama sem imela priložnost priti do bližnjega kontakta z otroki brez spremstva staršev, saj sem zaposlena kot integracijski asistent v eni izmed integracijskih hiš za otroke brez spremstva na Švedskem.

Omogočen mi je stik z ljudmi in vpogled v to, kako v praksi deluje sistem na Švedskem. Imam neposredno izkušnjo s tem, kako stvari delujejo, kako so organizirane in kakšen vpliv

imajo na uporabnike. S tem namenom sem tej temi posvetila magistrsko nalogo, da namreč raziščem življenje otrok brez spremstva in s svojim raziskovanjem omogočim večje razumevanje položaja ter tudi dobrih praks, ki dajejo upanje na boljše življenje vsem tistim, ki so v vsem tem procesu in dogajanju najbolj ranljivi.

KAZALO VSEBINE

1 TEORETIČNI UVOD 9
1.1 Migracije 9
1.1.1 Migranti 11
1.2 Begunci in mednarodna zaščita 11
1.2.1 Delitev bremena EU 13
1.3 Otroci brez spremstva 15
1.3.1 Program za otroke brez spremstva v Evropi (SCEP) 15
1.3.2 Otroci brez spremstva v Sloveniji 20
1.3.3 Otroci brez spremstva na Švedskem 21
1.3.3.1 Kvotni sistem 23
1.3.3.2 Švedski kulturni orientacijski program 24
1.4 Švedski nacionalni program – BBIC (otrokove potrebe v centru) 26
1.5 Integracija 28
1.5.1 Nastanitev 30
1.5.2 Skrbništva 32
1.5.3 Izobrazba 34
1.5.4 Zaposlitev 35
1.5.5 Zdravje in dostop do zdravstvenih storitev 36
1.5.6 Identiteta in samostojnost 37
1.5.7 Združitev z družino in odnosi 38
2 PROBLEM 40
2.1 Raziskovalna vprašanja 41
3 METODOLOGIJA 42
3.1 Merski instrumenti ali viri podatkov 42
3.2 Opredelitev enot raziskovanja – populacija, vzorec 43
3.3 Zbiranje podatkov oziroma empiričnega gradiva 43
3.4 Obdelava gradiva 44
4 REZULTATI 49
4.1 Splošne značilnosti integracijske hiše 49
4.1.1 Velikost in značilnost integracijske hiše 49
4.1.2 Delovanje organizacije – metode dela 49
4.1.3 Sodelovanje s skupnostjo in organizacijami 50
4.1.4 Pogled na integracijo 51
4.2 Življenje v integracijski hiši 51
4.2.1 Nastanitev 51
4.2.2 Izobrazba 52
4.2.3 Zdravje 53
4.2.4 Družina in socialni odnosi 54
4.2.5 Samostojnost in identiteta 56
5 RAZPRAVA 59
6 SKLEPI 68
7 PREDLOGI 71
8 LITERATURA IN VIRI 75
9 PRILOGE 80
10 POVZETEK 103

KAZALO TABEL

Tabela 1: Načela dobre prakse..... 16
Tabela 2: Primeri dobre prakse ravnanja z mladoletnimi osebami brez spremstva 17

1 TEORETIČNI UVOD

V magistrski nalogi najprej predstavim teoretični del, nato še praktični. V teoretičnem delu najprej predstavim pojem migracij, kdo so begunci in njihov položaj na Švedskem v primerjavi s Slovenijo, kjer je to smiselno. Opišem načine dobrih praks in organizacijo integracijskih hiš na Švedskem. Raziščem in opišem ključne dejavnike za začetno integracijo otrok, ki so ravnokar prispeli na Švedsko in se celoten proces zanje šele začenja. Opišem, kako Švedska država izvaja podporo in oskrbo otrok brez spremstva in kakšne so njihove pravice. V praktičnem delu najprej raziščem in opišem osnovne značilnosti integracijskih hiš, kako so organizirane, kako delujejo v skupnosti in njihov pogled na integracijo in cilje pri delu z otroki brez spremstva na Švedskem, v Umei. V drugem delu raziščem življenjske zgodbe otrok brez spremstva in kako oni doživljajo svoje življenje, odkar so prispeli na Švedsko. Zanima me, kako doživljajo tiste prve in ključne elemente integracije, in sicer izobrazbo, življenje v integracijski hiši oziroma namestitev, zdravstvo, družino in socialno mrežo, samostojnost in identiteto. Pri tem raziskovanju se opiram na švedski nacionalni program za delo na področju mladostnikov, ki s pomočjo osebnih načrtov raziskuje potrebe in stanje mladostnikov ter omogoča napredek in podporo ter s tem učinkovito integracijo otrok brez spremstva.

1.1 Migracije

Migracije ali selitve so globalen pojav, ki se vrši od začetka človeštva. Ljudje migrirajo po celotnem svetu iz države v državo. Države so tako izvor migracij, prehodni cilj potovanja ali mesto preselitve. Pojem migracije se deli na izselitev oziroma emigracijo in priselitev oziroma imigracijo. Takšna gibanja so lahko notranja ali mednarodna. Ljudje spreminjajo geografsko in družbeno okolje in poskušajo najti boljše življenje zase in svoje družinske člane. Z razvojem globalizacije so se povečale migracije, hkrati pa olajšale okoliščine za selitve. Z razvojem tehnologije, informacijske družbe in ekonomije so se povečale selitve, hkrati pa so se olajšala potovanja ter menjava dobrin, dela in informacij. V zadnjem stoletju smo priča hitremu razvoju in izboljšanju življenjskega standarda, vendar pa to ne velja za vse. S hitrim razvojem so nekatere države pridobile izredno veliko, druge pa so pahnjene v še večjo revščino in izkoriščanje. Povečal se je prepad med revnimi in bogatimi in pa varnost

ljudi. Posledično se vse več ljudi izseljuje. Motivi za migracije so predvsem ekonomski in demografski. Ljudje se selijo z namenom, da bi izboljšali svoj ekonomski položaj, ter zaradi prenaseljenosti in reševanja svoje eksistence. Razlogi so tudi politični in vojaški ter osebni in družinski. V prvi polovici leta 2015 je bilo po svetu okoli 60 milijonov beguncev, od tega jih je bilo 14,5 milijona pod mandatom UHNCR, medtem ko je bilo 38 milijonov migrantov v lastni deželi ter približno 1,8 milijonov ljudi, ki so zaprosili za mednarodno zaščito (Migrationsverket 2016).

Po dveh svetovnih vojnah, z globalizacijo in povezovanjem ljudi po svetu so se pojavile tudi omejitve in kontrola nad migracijami. Nekatere države so predpisale kvote, državne sporazume, humanitarne razloge, ki omejujejo in regulirajo migracije. Države prav tako uporabljajo represivne ukrepe za preprečevanje ilegalnih imigracij. Tako povzročijo nevarne okoliščine za ljudi, ki so v državi nezakonito.

Kljub dostopnosti informacij, konstantnemu razvoju in ogromnemu znanju, pa smo priča ogromnim neenakostim. Kapitalizem in želja po profitu in razvoju ima hkrati izredno negativen učinek. Neenakosti med državami so ogromne, prav tako revščina, diskriminacija in nestrpnost. Kapitalizem izkorišča že tako revne države z namenom zagotavljati sredstva in dobrine bogatim državam. Prihaja do vojn, izbrisa prebivalstva in ogromnega števila smrtnih žrtev. Kljub razvoju se veča nestrpnost in nezmožnost kontrole in zagotovitve dobrih življenjskih razmer za vse.

V Splošni deklaraciji človekovih pravic je med drugim navedeno:

13. člen

1. Vsakdo ima pravico do svobodnega gibanja in izbire prebivališča znotraj meja določene države.

2. Vsakdo ima pravico zapustiti katerokoli državo, vključno s svojo lastno, in vrniti se v svojo državo.

14. člen

1. Vsakdo ima pravico v drugih državah iskati in uživati pribežališče pred preganjanjem.

2. Na to pravico se ni mogoče sklicevati v primeru pregona, ki dejansko temelji na nepolitičnih kaznivih dejanjih, ki so v nasprotju s cilji in načeli Združenih narodov.

15. člen

1. Vsakdo ima pravico do državljanstva.

2. Nikomur se ne sme samovoljno vzeti državljanstvo ali zakonita pravica do spremembe državljanstva (Splošna deklaracija človekovih pravic 1948).

1.1.1 Migranti

Migranti se selijo z namenom izboljšati svoj ekonomski položaj, pogoje dela, možnosti za izobraževanje, z namenom združitve družine ali iz drugih razlogov. Ne selijo se zaradi neposredne nevarnosti preganjanja ali smrti. Države se z migranti ukvarjajo v okviru svojih zakonov in postopkov priseljevanja, z begunci pa v okviru norm za zaščito beguncev in azilnih postopkov, ki jih določa tako nacionalna zakonodaja kot mednarodno pravo. Države imajo posebne obveznosti do vsakogar, ki išče azil na njihovem ozemlju ali na njihovih mejah. UNHCR državam pomaga pri uresničevanju njihove odgovornosti glede zagotavljanja azila in zaščite beguncev.

Izenačevanje beguncev z migranti lahko negativno vpliva na življenje beguncev in njihovo varnost, saj so begunci upravičeni do posebne pravne zaščite (Uniswiena 2015). Soočamo se z vse več problemi, saj ljudje stalno zamenjujejo begunce za ekonomske migrante in jim pripisujejo negativne značilnosti, saj so mnenja, da bodo prevzeli njihove službe, ter da se selijo samo zaradi denarja. Tako lahko hitro zanemarimo prvotne vzroke in nevarnosti, zaradi katerih se selijo in tako onemogočimo kakovostno pomoč in obravnavo, saj takšna obtoževanja odvrnejo pozornost od problematičnih področij.

1.2 Begunci in mednarodna zaščita

Zakon o mednarodni zaščiti ureja področje mednarodne zaščite (Zakon o mednarodni zaščiti, 2. člen). Status begunca se prizna osebi, ki utemeljeno in verodostojno izkaže, da je v matični državi ogrožen zaradi rase, vere, narodnosti, političnega prepričanja ali pripadnosti posebni družbeni skupini. Subsidiarna zaščita se prizna osebi, ki ne izpolnjuje pogojev za priznanje statusa begunca, vendar izkaže utemeljene in verodostojne razloge, da bi ji bila ob vrnitvi v

matično državo povzročena resna škoda, ki zajema smrtno kazen ali usmrtitev, mučenje ali nehumano ali poniževalno ravnanje ali kazen prosilca v izvorni državi ter zaradi resne in individualne grožnje za življenje ali svobodo prosilca zaradi samovoljnega nasilja v situacijah mednarodnega ali notranjega oboroženega spopada.

Begunce opredeljuje in ščiti mednarodno pravo. Konvencija o beguncih iz leta 1951, protokol iz leta 1967 in drugi pravni dokumenti, kot je konvencija Afriške unije o beguncih iz leta 1969, ostajajo temelj zaščite beguncev. Pravna načela iz naštetih dokumentov so prešla v številne druge mednarodne, regionalne in nacionalne zakonodaje ter prakse. Konvencija iz leta 1951 določa, kdo je begunec, in katere so temeljne pravice, ki jih mora beguncem zagotavljati vsaka država. Temeljno načelo, ki ga določa mednarodno pravo, je, da se begunce ne sme izgnati ali vrniti v razmere, kjer bi bila ogrožena njihovo življenje in svoboda.

Zaščita jim omogoči, da živijo dostojanstveno in varno, hkrati pa se zanje išče dolgoročna rešitev. Glavno odgovornost za njihovo zaščito nosijo države, zato UNHCR tesno sodeluje z vladami, katerim svetuje in jih podpira pri uresničevanju njihove odgovornosti.

Pravice beguncev so v trenutnih razmerah večkrat kršene. Problemi se pojavljajo tako na sistemski kot tudi praktični ravni. Eden največjih sistemskih problemov je režim mejnega nadzora, katerega rezultat so ilegalizirani (tvegani, dragi) prihodi beguncev v evropske države. Glede na veliko število ljudi, ki iščejo zaščito, države ne morejo zagotavljati primerne podpore in pomoči. Problem so informacije, saj primanjkuje ustreznih prevajalcev, ki bi lahko ustrezno informirali ljudi, hkrati pa primanjkuje časa za celostno in kakovostno obravnavo. Pojavlja se večja diskriminacija in izključenost, kar je ravno v nasprotju s cilji, ki so jih povzele države EU.

Begunci ali tujci, ki potujejo brez ustreznih dokumentov, ki bi jim dovoljevali prebivanje ali potovanje po Sloveniji in drugih državah v Evropi, niso obravnavani kot državljani drugih držav, temveč kot osebe brez statusa. Tu gre za paradoks in krizo človekovih pravic. Evropa in države članice skozi zgodovino in danes na veliko poudarjajo človekove pravice in humanitarnost, demokracijo in individualnost, vendar kako lahko govorimo o človekovih pravicah v razmerah, kjer je ljudem odvzeta pravica do svobode gibanja in s tem odločanja

o samem sebi. Center za tujce deluje kot totalna ustanova in ima veliko skupnih značilnosti z institucijami, kjer zapirajo ljudi s težavami v duševnem zdravju (Zorn 2005).

Pojem totalne ustanove je v sociologijo uvedel Erving Goffman. Opredelil jo je kot organizacijo, v kateri živi in dela večje število posameznikov, ki so izolirani od širše družbe za daljše časovno obdobje, in preživljajo formalno organizirano obdobje svojega življenja (Flaker 1998).

Trpljenje in dehumanizacija beguncev sta povezana z nadzorom priseljevanja (ki vključuje eksternalizacijo evropskih meja, ilegalizacijo ljudi, zapiranje v centre za tujce, deportacije itd.), ki naj bi bila nujna zaradi varovanja lastnega naroda v socialnoekonomskem in kulturnem smislu. Balibar (2004) imenuje te razmere globalni apartheid. V družbi in skupnosti še vedno velja miselnost, da so begunci nekaj slabega, da nam hočejo nekaj vzeti, zato se na vse načine trudimo, da jih izključimo iz skupnosti, oziroma jim sploh ne omogočimo prostora za integracijo.

˝Pravice, interesi in potrebe beguncev oziroma oseb brez statusa so prezrti in niso del socialno delavskih nalog in ciljev. Socialne službe skušajo kvečjemu zakriti prepad med deklariranimi človekovimi pravicami, svobodo in enakostjo na eni strani, in institucionalnim zatiranjem beguncev na drugi˝ (Zorn 2005: 268). Režim nadzora priseljevanja povzroča razosebljanje, bolečine in trpljenje. Namen tega nadzora ni zagotavljanje pravic in statusa ter pravičnega in varnega priseljevanja, temveč odvračanje ostalih ljudi in družinskih članov, da bi zaprosili za azil v državah EU.

1.2.1 Delitev bremena EU

Države članice naj bi si delile bremena med seboj. Cilj EU je skupna evropska azilna politika. Evropska komisija pripravlja predloge uredb in direktiv EU. Frontex je agencija za nadzor zunanje meje EU. Članice EU razvijajo skupno migracijsko politiko, zakone in standarde za sprejem, namestitev, vodenje azilnih postopkov na področju migracije in integracije. Obstajajo geografski razlogi za obremenjenost kot na primer Turčija, ki leži ravno na meji med Bližnjim vzhodom in Evropo, in tudi zato, ker jo je EU postavila za svojo tamponsko cono, podprto s 6 milijardami evrov. Veliko beguncev si želi zaprositi za azil v ciljnih državah, kot so Švedska, Francija, Nemčija, Velika Britanija. Te države so bile še do nedavnega države z najbolj ugodno azilno politiko in dobrim varstvom za begunce. Lažje je

priti do dela, lažji so postopki, hkrati pa veliko boljša socialna varnost za ljudi na begu. Nedavno so se procesi in postopki za varen prehod do države članice in možnost vložitve prošnje za azil temeljito spremenili. EU je sprejela številne zakone in podpisala sporazume, s katerimi so begunci ostali ujeti v državah na robu Evrope, brez informacij, brez hrane, bivališča in pravic. Države prav tako niso upoštevale sporazumov in kvotnih sistemov za sprejem beguncev. Evropska unija ni sankcionirala teh, ki kršijo zakon in sporazume, temveč begunce in migrante potisnila v brezizhoden in nečloveški položaj. Njihovo življenje se je spremenilo iz želja in upov v mukotrpno čakanje brez informacij in upov na boljšo prihodnost. Glede na prejšnje pravne možnosti in pravice so begunci zdaj postavljeni pred izključno možnost prihoda v Evropo po izredno nevarni ilegalni poti. Tako zdajšnja politika temelji na izključevanju in iskanju načinov za odvračanje beguncev.

Ves imigracijski oziroma azilni sistem deluje tako, da poskuša odvračati ljudi, da bi zaprosili za azil in si pridobili begunski status. Odvračanje in izključevanje ljudi je normalizirano in utemeljeno s pomočjo administrativnega ločevanja na prosilce za azil na eni strani in nelegalne migrante na drugi. To ločevanje ima tudi učinek kriminalizacije. Kriminalizacija je zelo razširjena tehnika dehumanizacije in se pojavlja v različnih oblikah. Poleg značilnega diskurza boja proti nelegalnim migracijam je eden bistvenih ukrepov kriminaliziranja ljudi preventivno zapiranje, za katerega se najpogosteje uporablja izraz pridržanje. Ljudje niso zaprti zato, ker bi bili na podlagi kriminalnega dejanja obsojeni na prestajanje zaporne kazni, temveč zato, da se ne bi izognili ukrepu odstranitve iz države. Prikazu teh strategij zatiranja sledi vprašanje o vlogi socialnega dela zlasti pri preventivnem zapiranju in odstranjevanju tujcev iz države. (Zorn 2005: povzetek)

V Sloveniji smo bili skozi zgodovino priča obravnavi beguncev, migrantov in otrok brez spremstva. Priča smo bili izbrisanim in tudi danes, skoraj 20 let kasneje se zgodovina ponavlja. Azilna politika je skrajno neučinkovita in temelji na institucionalizaciji in odvzemu pravic. O življenju beguncev, ki jih nameščajo v azilne domove ali centre za tujce, odločajo uradniki in policisti. Odvzeta jim je tudi pravica do gibanja, kar hkrati predstavlja kršenje zakona. Kljub vsem kršitvam pa sama Slovenija ni trpela večjih posledic. Tisti, ki so že tako v slabem položaju, so bili posledično kaznovani za slabo delo uradnikov, policistov in tistih, ki so sploh dovolili, da je prišel takšen zakon v veljavo. Tudi sama Evropa ukrepa podobno. Po jeseni leta 2015, ko se je Evropa soočila z velikim številom migrantov, je kar

hitro začela s kriminalizacijo, nasiljem in iskanjem načinov za odvračanje beguncev in migrantov. Trenutne razmere so katastrofalne, saj smo ustvarili ogromna novodobna koncentracijska taborišča brez prihodnosti in upanja za migrante.

1.3 Otroci brez spremstva

So otroci, stari do 18 let, ki so zunaj matične države brez spremstva staršev ali skrbnikov. Zanje je še posebej potrebno posebno varstvo. Nekateri otroci so povsem sami, medtem ko drugi potujejo ali živijo s člani razširjene družine. Vsi taki otroci so brez spremstva in so na podlagi mednarodnih in regionalnih aktov upravičeni do mednarodnega varstva. Otroci brez spremstva so lahko prosilci za azil zaradi strahu pred preganjanjem, pomanjkanjem varnosti zaradi kršitve človekovih pravic in oboroženih spopadov ali nemirov v njihovi državi. Lahko so žrtve trgovine z ljudmi za spolno in drugo izkoriščanje ali pa so pribežali v Evropo zaradi hudega pomanjkanja. Za otroke brez spremstva se uporablja tudi izraz ločeni otroci, saj so ločeni od svoje družine in na ta način trpijo socialno in psihološko, saj nimajo zaščite in nege zakonitih zastopnikov.

1.3.1 Program za otroke brez spremstva v Evropi (SCEP)

Za enotno delovanje in zagotavljanje najboljše podpore in oskrbe so se v Evropi vzpostavila načela dobre prakse, ki so namenjena posredovanju poročila o strategijah in praksah, potrebnih za izvajanje ukrepov, ki bodo zagotovili spodbujanje in zaščito pravic otrok brez spremstva. Leta 1997 je bil ustanovljen Program za otroke brez spremstva v Evropi (SCEP), ki je skupna pobuda organizacije "International Save the Children Alliance" in Visokega komisariata Združenih narodov za begunce (UNHCR). Program si prizadeva z oblikovanjem skupne politike in zavezanosti najboljši praksi na državni in evropski ravni uresničiti pravice in koristi otrok brez spremstva, ki so prišli v Evropo ali prek Evrope. SCEP je razvil in razširil mrežo nevladnih organizacij v 31 državah po vsej Evropi. Načela slonijo na Konvenciji ZN o otrokovih pravicah, smernicah UNHCR ter stališču Evropskega sveta za begunce in izgnance.

Glede na skupno Evropsko politiko so potrebna skupna načela in načini ravnanja za zagotovitev enakost in najboljše oskrbe. Kljub sprejetju skupnih načel pa je izvajanje le teh v nekaterih državah boljše, v drugih slabše. Glede na visoko število otrok brez spremstva z mednarodno zaščito, predvsem v zadnjem letu, se je kakovost in upoštevanje zakonov močno znižalo, hkrati pa ni možno izvajati kakovostne kontrole nad državami članicami. Prihaja do še večje stiske otrok brez spremstva, nekakovostne podpore, diskriminacije, dela na črno, hkrati pa skrb vzbuja podatek, da je v Evropi izginilo več tisoč otrok, za katere države ne morejo podati razlage, kje se nahajajo.

Tabela 1: Načela dobre prakse

KATEGORIJA	OPIS
1. Načelo najboljše koristi	Koristi otroka so glavno vodilo pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki.
2. Nediskriminacija	Otroci brez spremstva so upravičeni do enakega ravnanja in pravic kakor otroci, ki so državljani in imajo v državi stalno prebivališče. Prvotnega pomena je, da se jih obravnava kot otroke.
3. Pravica do sodelovanja	Potrebno je ugotoviti in upoštevati želje in mnenje otrok brez spremstva, kadarkoli se sprejemajo odločitve, ki otroke zadevajo. Vzpostavljeni morajo biti ukrepi, v skladu s starostjo in zrelostjo, da lahko sodelujejo v zadevah, ki se jih tičejo.
4. Spoštovanje kulturne identitete	Pomembno je, da lahko otroci brez spremstva ohranijo svoj materni jezik ter vezi s svojo kulturo in veroizpovedjo. Varstvo otrok, zdravstvena nega in izobraževanje morajo odražati njihove kulturne potrebe.
5. Razlaga	Otrokom brez spremstva morajo biti na razpolago usposobljeni tolmači, ki govorijo jezik, v katerem želijo otroci komunicirati.
6. Zaupnost	Poskrbeti je treba, da se o otroku brez spremstva ne razkrijejo informacije, ki bi lahko ogrozile njegove družinske člane v njegovi domovini.
7. Informacije	Otrokom brez spremstva mora biti zagotovljen dostop do informacij o njihovih pravicah, procesu pridobivanja azila, iskanju družine ter stanju v izvorni državi.
8. Sodelovanje med organizacijami	Za izpolnitev medsebojno povezanih potreb otrok brez spremstva je potreben celostni pristop. Vladne službe, organizacije in strokovnjaki, ki so vključeni v obravnavo, bi morali med seboj sodelovati in zagotavljati večje in bolj zaščitene pravice in blaginjo otrok brez spremstva.
9. Usposabljanje osebja	Osebe, ki delajo z otroki brez spremstva, morajo obiskovati ustrezno usposabljanje o potrebah in pravicah otrok brez spremstva.

10. Trajnost	Pri odločitvah glede otrok brez spremstva je treba kar najbolj upoštevati dolgoročne koristi in blaginjo otrok.
11. Časovna primernost	Vse odločitve morajo biti sprejete v primernem času, pri čemer se upošteva otrokovo dojemanje časa.

Vir: Načela dobre prakse, 2004

Nediskriminacija ima veliko vlogo pri sprejemanju otrok in kasnejši integraciji. Čeprav z zakonom ni dovoljena nobena diskriminacija, pa v praksi ni vedno tako. Otroci so obravnavani precej drugače kot otroci, ki so državljani tiste države. Prihaja do diskriminacije v šoli, zdravstvu in vsakdanjem življenju. S tem se poslabšajo njihov položaj in možnosti za integracijo v skupnost. Posledično prihaja do nasilja, zlorab, kriminalnih dejanj, saj po pravni poti nimajo možnosti normalnega preživetja in ne morejo biti polnopravni del družbe, dobiti zaposlitev itd.

KOP, čl. 2: S KOP priznane pravice veljajo za vse otroke brez kakršnega koli razlikovanja, ne glede na raso, spol, jezik, barvo kože, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, narodno, etnično ali družbeno poreklo, premoženje, invalidnost, rojstvo ali kakršen koli drug položaj.

Naslednja načela veljajo od trenutka prihoda otrok brez spremstva do sprejetja dolgoročne rešitve.

Tabela 2: Primeri dobre prakse ravnanja z mladoletnimi osebami brez spremstva

KATEGORIJA	OPIS
1. Dostop na ozemlje	Otrokom brez spremstva, ki iščejo zaščito, ne sme biti zavrnjen vstop v državo oziroma otroci ne smejo biti vrnjeni na mesto vstopa. Otrok brez spremstva se ne sme pridržati zaradi razlogov preseljevanja, prav tako pa jih organi pri vstopu ne smejo podrobno zaslišati.
2. **Otroci žrtve trgovine z ljudmi**	Trgovina z otroki je v Evropi resen problem. Države morajo sprejeti protiukrepe za preprečevanje in zaustavitev trgovine. Ravnanje strokovnjakov mora biti skladno z načeli o varstvu otrok.
3. **Otroci brez spremstva migranti**	Otroci brez spremstva migranti, ki jih pristojni organi opazijo, ne smejo biti nikoli odstranjeni iz države brez predhodne temeljite ocene razmer v izvorni državi.

4. **Identifikacija**	Organi za priseljevanje morajo na mestih vstopa sprožiti postopke za ugotavljanje identitete otrok brez spremstva in te otroke predati ustreznim organom socialnega skrbstva.
5. **Iskanje družine in stiki**	Otrokove starše in družinske člane je treba začeti iskati čim prej, vendar le če to ne bo ogrožalo otroka ali otrokovih družinskih članov v izvorni državi. Otroka je potrebno seznaniti s procesom in upoštevati njegovo mnenje.
6. **Imenovanje skrbnika ali svetovalca**	Takoj ko je otrok prepoznan kot otrok brez spremstva, je treba imenovati neodvisnega skrbnika ali svetovalca, ki dolgoročno svetuje in varuje otroke brez spremstva.
7. **Registracija in dokumentacija**	Registracija in dokumentacija sta ključni za zaščito dolgoročnih interesov otrok brez spremstva. Registracijo opravljajo za to delo usposobljeni uradniki za preseljevanje in osebje obmejne policije.
8. **Ugotavljanje starosti**	Pri ugotavljanju starosti je treba upoštevati fizične, razvojne, psihološke in kulturne dejavnike. To morajo opraviti neodvisni strokovnjaki z ustreznim strokovnim znanjem. Če obstaja dvom, naj bi bilo privzeto, da se nekdo, ki trdi, da je mlajši od 18 let, do nadaljnjega, kot tak tudi obravnava. Ugotavljanje in verjetje starosti ni popoln oziroma zanesljiv postopek in so možne velike napake. Z vidika etike socialnega dela je pomembno poudariti, da gre za verjetje in ne ugotavljanje in preverjanje starosti.
9. **Začasno varstvo**	**9.1 Zdravje** Otroci brez spremstva morajo imeti enak dostop do zdravstvenega varstva kakor otroci države gostiteljice. Mnogi otroci brez spremstva potrebujejo za okrevanje terapevtsko pomoč. **9.2 Izobraževanje, jezik in usposabljanje** Otroci brez spremstva morajo imeti možnost enakega obveznega izobraževanja kakor otroci države gostiteljice. **9.3 Socialna podpora** Nekateri potrebujejo socialno kot tudi finančno pomoč, ki jim mora biti zagotovljena enako kot otrokom države gostiteljice. **9.4 Zaposlitev** Otrokom brez spremstva, ki pridobijo dovoljenje za prebivanje v državi gostiteljici, mora biti dovoljeno, da si poiščejo zaposlitev. **9.5 Namestitev** Otroku brez spremstva morajo v najkrajšem možnem času zagotoviti ustrezno in varno nastanitev. Ne glede na to, ali so nastanjeni pri rejniški družini ali v stanovanjski skupnosti, morajo za otroke brez spremstva skrbeti ustrezni strokovnjaki, ki poznajo njihove kulturne, jezikovne in verske potrebe, in so seznanjeni z vprašanji, ki

	zadevajo otroke brez spremstva prosilce za azil in otroke brez spremstva migrante.
10. **Prepoved odvzema prostosti**	Otrokom brez spremstva se nikdar ne sme odvzeti prostosti zaradi njihovega statusa.
11. **Pravica do sodelovanja**	Mnenja in želje otrok brez spremstva je treba ugotoviti in upoštevati, kadar koli se sprejemajo odločitve, ki jih zadevajo. Otroci brez spremstva imajo pravico neposredno ali prek pravnega zastopnika ali skrbnika/svetovalca sodelovati pri vseh pravnih postopkih.
12. **Azilni postopek in status begunca**	Otrokom brez spremstva, ne glede na starost, ne sme biti nikoli zavrnjen dostop do azilnega postopka. Otroci brez spremstva morajo imeti v vseh fazah azilnega postopka, vključno z morebitnimi pritožbami ali revizijami, pravnega zastopnika, ki jim pomaga zaprositi za azil.
13. **Minimalna garancija v postopkih**	O otrokovi prošnji za azil mora odločati pristojni organ, ki ima izkušnje z azilom in begunci ter pravnimi akti v zvezi z otrokovimi pravicami. Otroci, katerih prošnja je najprej zavrnjena, imajo pravico do pritožbe.
14. **Merila za odločanje o otrokovi prošnji**	Pri iskanju dolgoročnih rešitev je treba posebno pozornost posvetiti uskladitvi načel združevanja družine z načelom, da je glavno vodilo otrokova najboljša korist.
15. **Trajne in dolgoročne rešitve**	**15.1 Ostajanje v državi gostiteljici** Otrok brez spremstva lahko ostane v državi gostiteljici, če je izpolnjen najmanj eden izmed naslednjih pogojev: 1. otroku je priznan status begunca, 2. otrok prejme dejanski status ali mu je dovoljeno ostati iz humanitarnih razlogov, 3. otrok je žrtev trgovanja in njegova vrnitev v izvorno državo ni varna, 4. očitna najboljša korist otroka je, da ostane v državi. **15.2 Integracija** Ob pridobitvi statusa se mora urediti dolgoročna nastanitev. Za mladoletnike brez spremstva, ki so mlajši od 16 let, je priporočljivo, da se uredi namestitev v rejniški družini. Za starejše od 16 let se uredi namestitev v domovih, v manjši skupini, kjer mora biti zaposlen za to delo usposobljen kader. - brate in sestre je potrebno obdržati skupaj, če je to v njihovo največjo korist oz. si to želijo. - otrokom brez spremstva, ki so postali polnoletni, je treba ponuditi pomoč v obliki dodatnega programa, ki jim pomaga pri prehodu v samostojno življenje. **15.2 Ponovna združitev družine**

	Evropske države morajo pozitivno in proaktivno spodbujati združitev otrokove družine v državi, v kateri bodo izpolnjene njegove najboljše koristi. **15.3 Vračanje v izvorno državo** Otroci brez spremstva se vrnejo v izvorno državo le, če je vrnitev v največjo otrokovo korist. V vseh fazah postopka je treba otroke celovito obveščati, se z njimi posvetovati in upoštevati njihova mnenja.

Vir: Načela dobre prakse, 2004

1.3.2 Otroci brez spremstva v Sloveniji

Slovenija je za večino otrok brez spremstva predvsem tranzitna država, ki jo zapustijo kmalu po prihodu, z namenom nadaljevanja poti v druge Evropske države. Po podatkih Ministrstva za notranje zadeve je v času od 27. 10. 2015 pa do 1. 1. 2016 Slovenijo prečilo 422.724 migrantov. Od tega je bilo 48,7 % moških in 51,3 % žensk z mladostniki. Od tega je 158 ljudi vložilo prošnjo za mednarodno zaščito, 69 prošenj je bilo rešenih in 5-im ljudem priznan status begunca. Največ migrantov je prišlo iz Sirije, sledi Afganistan, Irak in druge države (Vlada 2016).

Na področju otrok brez spremstva deluje Slovenska filantropija v povezavi z nevladnimi organizacijami in Ministrstvom za notranje zadeve, centrom za tujce in azilnimi domovi. Slovenska filantropija deluje na področju otrok brez spremstva od leta 1994. Za tisti čas je bilo značilno visoko število beguncev iz Hrvaške, Bosne in Hercegovine in kasneje Kosova. V letnem poročilu Slovenske filantropije za leto 2015 je navedeno, da je bilo v program vključenih 120 otrok in mladostnikov, od tega 44 otrok brez spremstva. Od tega jih je 9 prihajalo iz Sirije, 23 iz Afganistana, 9 s Kosova, po eden pa iz Pakistana, Bangladeša in Iraka (Slovenska filantropija 2016).

Mladoletniki brez spremstva se že v času bivanja v azilnem domu vključujejo v formalne in neformalne oblike izobraževanja ter programe učenja slovenščine, vendar o integraciji v pravem pomenu besede v tej fazi še ni mogoče govoriti. Formalno se integracija začne, ko oseba pridobi status begunca ali status subsidiarne zaščite. Takrat pride oseba pod pristojnost Oddelka za integracijo beguncev in tujcev (MNZ), kjer so zaposleni svetovalci za begunce.

Leta 2001 je začela Slovenska filantropija izvajati skrbništva nad otroki brez spremstva – prosilci za azil in begunci – ter leta 2003 nad otroki brez spremstva, ki so nastanjeni v Centru za tujce. Slovenska filantropija je edina organizacija v Sloveniji, ki redno zagotavlja skrbnike tem otrokom. Področje zaščite otrok brez spremstva je v Sloveniji pomanjkljivo urejeno, tako z vidika zakonodaje kakor tudi prakse. Pomanjkljiva zaščita se kaže predvsem na področju namestitve in neustrezne obravnave. Pomanjkanje programov za vključevanje v šolo, na področju zdravstvenega varstva in nastanitve postavlja otroke brez spremstva v neugoden položaj in neprimerno zaščito. Prav tako smo priča velikemu pomanjkanju usposobljenosti delavcev, ki delujejo na področju migracij in otrok brez spremstva. Prihaja do neupoštevanja načel dobre prakse in kršenja otrokovih pravic.

1.3.3 Otroci brez spremstva na Švedskem

V zadnjih letih je število otrok brez spremstva na Švedskem stalno naraščalo. V letu 2015 je za azil zaprosilo 38.369 otrok brez spremstva (Migrationsverket 2016). Otroci brez spremstva so v največjem številu prihajali iz Afganistana 23.480, Sirije 3.777, Somalije 2.058, Eritreje 1.939, Iraka 1.097, Etiopije 891 (Migrationsverket 2016). V istem letu je bilo v Evropi okoli milijon ljudi, ki so iskali mednarodno zaščito. Na Švedskem je približno 163.000 ljudi zaprosilo za azil. V letu 2014 je za zaščito zaprosilo 81.000 ljudi. Švedska je sprejela največ prosilcev za azil glede na število njenih prebivalcev.

Leta 1990 se je število prošenj za azil na Švedskem skokovito povečalo kot posledica konfliktov v Jugoslaviji in Iraku. Temu je sledila nova, restriktivna politika na področju mednarodne zaščite in obravnave prošenj za azil. Število zavrnitev prošenj za azil se je povečalo s približno 25 % na 50 %. Povečalo se je nezaupanje, diskriminacija in dvom, da so zares begunci in ljudje, ki se priseljujejo zaradi ogroženosti njihovega življenja (Eastmond 2011).

Poročila in razne razprave iz leta 1990 poročajo o otrocih brez spremstva, ki se soočajo z izjemno stresnim položajem in neugodnimi razmerami ter zaščito. Nevladne organizacije, ki se ukvarjajo z otroki brez spremstva, in Švedsko pediatrično združenje so poročali o težkih razmerah, ki vplivajo na otroke brez spremstva, njihovo zdravje in soočanje z vsakdanom. Otroci in družine, katerih prošnje so bile zavrnjene, se skrivajo, so brez vsakršnih pravic, se

soočajo s travmami in boleznimi, nimajo dostopa do pomoči in se hkrati soočajo s strahom pred deportacijo. Zavrnitve prošenj so hkrati močno vplivale na tiste, ki so še vedno čakali na obravnavo svoje prošnje (Eriksson, Henriksson 1997, Socialstyrelsen 1999).

V naslednjih letih je vlada doživljala številne kritike in pritiske medijev. Pod pritiski je sprejela posebne ukrepe za družine z otroki, ki so dolgo časa čakale na ugoditev ali zavrnitev njihove prošnje za azil. Odobreno jim je bilo dovoljenje za prebivanje iz humanitarnih razlogov, kjer je bila še posebej izpostavljena največja korist otrok (SOU 1999: 379). Ti ukrepi vlade so zmanjšali restriktivno delovanje na področju prošenj za azil in hkrati razrešili številne prošnje, vendar pa to ni omililo že vzpostavljene stroge politike glede odobravanja prošenj za azil. Poleg medijev je bilo veliko kritik s strani odbora ZN za otrokove pravice, da Švedska ne spoštuje akta KOP, ki ga je vlada podpisala nekaj let prej. Ustanovljen je bil parlamentarni odbor za otrokove pravice (Brankommitten), ki je predlagal spremembe in dopolnitve zakona o tujcih na Švedskem, na področju otrokovih pravic. Vladni predlog zakona je predlagal poudarek na otrokovo čim večjo korist, ki temelji na 3. členu Konvencije o otrokovih pravicah. Po 12. členu KOP je bila vključena pravica otrok do zaslišanja v azilnem postopku (Nilsson 2005). Ta sprememba, ki je začela veljati januarja 1997, je uveljavila pravico, da imajo lahko otroci, četudi so prispeli z družinskimi člani, svoje razloge za azil in potrebe za zaščito. Do takrat števila otrok sploh niso registrirali, če so ti prispeli z družinskimi člani, kaj šele, da bi se šteli kot potencialni prosilci za azil v lastnem imenu. Členi KOP so bili preoblikovani v skladu s Švedsko zakonodajo in Zakonom o tujcih. Zakonodaja določa, da morajo biti pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki otrokove koristi glavno vodilo, ti vidiki pa so podrejeni interesu države pri nadzorovanju priseljevanja (Nilsson 2005: 75). Kljub delu na področju otrok brez spremstva je bil zakon še vedno restriktiven. Pravni postopek za pridobivanje azila je bil pomanjkljiv in nepošten, kajti temeljil je na stereotipnih ocenah in nezaupanju do prosilcev za azil. Kot odgovor na neustrezne razmere je bil leta 1997 ustanovljen parlamentarni odbor. Namen je bil uvesti pravni postopek za obravnavo prošenj za azil in s tem povečati legitimnost, pravno varnost ter pravičen in pregleden postopek. Reforma je uvedla sistem migracijskih sodišč, s katerimi vlada ni bila več del procesa, temveč so to urejala sodišča (Eastmond, Ascher 2011).

Leta 2006 je stopil v veljavo zakon o sprejemanju otrok brez spremstva. Ta določa, da ima država glavno odgovornost za sprejem in oskrbo prosilcev za mednarodno zaščito. To vlogo

opravlja Migracijski urad. Zakon določa posebne ureditve glede oskrbe otrok brez spremstva. Za njih so odgovorne občine, ki morajo urediti nastanitev in so odgovorne za oskrbo. Ko otrok prispe na Švedsko in odda prošnjo za azil, se mu morata urediti nastanitev in premestitev v določeno občino. Migracijski urad namesti otroka v občino, ki ima določen sporazum z Migracijskim uradom. Migracijski urad lahko namesti otroka tudi v občine, ki nimajo sporazuma, če za to obstajajo posebni razlogi. Število otrok brez spremstva se je skokovito povečevalo v teh letih, zato so bili dodeljeni tudi v občine, ki niso imele sporazuma o sprejemanju in namestitvi otrok brez spremstva. Težava je bila, da je večina otrok ostajala v občinah, v katere so najprej prispeli, to pa je vplivalo na njihovo kakovost nastanitve in ogromne stroške oskrbe. Spremembe pri odgovornosti nad otroci brez spremstva so pripeljale do bolj razpršene nastanitve otrok v občine po celi Švedski (SOU 2011: 64). Z dodelitvijo odgovornosti do otrok brez spremstva občinam je Migracijski urad razbremenil svojo dvojno vlogo tako, da obravnava prošnje za azil, občine pa skrbijo za namestitev in integracijo. V letu 2015 je bilo 290 občin zavezanih k sporazumu z Migracijskim uradom. Na voljo je bilo 10.507 mest za nastanitev otrok brez spremstva, od tega 4.570 mest za otroke brez spremstva, ki so vložili prošnjo za azil (Migrationsverket 2015). V tem letu je bilo število otrok brez spremstva okoli 38.000. V Umei je bilo razpisanih skupno 115 prostih mest, vendar so sprejeli 354 otrok brez spremstva.

Leta 2013 je bilo odobrenih 1995 prošenj za azil, kar je 67 % vloženih prošenj. V letu 2014 je bilo odobrenih 3.280 prošenj za azil, kar je 75 % vseh vloženih prošenj. V letu 2015 je bilo odobrenih 2.750 prošenj za azil oziroma 69 % vseh vloženih prošenj. V letu 2015 je bil čas za obravnavo prošnje približno 196 dni, vendar pa se je ta v letu 2016 podaljšal na približno 352 dni (Migrationsverket 2015).

1.3.3.1 Kvotni sistem

Švedska sprejema kvotne begunce od leta 1950. Proces izbire in premestitve beguncev imenujejo preselitev. Vsako leto vlada dodeli sredstva Migracijskemu uradu, da lahko sprejme okoli 1.700 do 1.900 kvotnih beguncev. Danes je približno 27 držav, ki sprejemajo kvotne begunce. Sredstva, ki jih dodeli vlada, so namenjena pripravam, potovanju in zaščiti teh beguncev. V letu 2012, 2013 in 2014 je Švedska sprejela 1.900 kvotnih beguncev, prav

tako v letu 2015. S pomočjo in sodelovanjem z UNHCR izberejo ljudi, ki jih bodo premestili na Švedsko. Le te izberejo iz begunskih taborišč, mest in podeželja. Da so ljudje lahko premeščeni morajo biti registrirani kot begunci pri UNHCR. UNHCR nato odloča, kateri ljudje bodo izbrani, in iz katerih držav prihajajo. Begunci so izbrani na podlagi dosjejev in pa poročila ter analiz UNHCR. Po procesu izbora so intervjuvani s strani zastopnikov Migracijskega urada. Vsaka država nato naredi oceno in sprejme odločitev, ali bodo sprejeli to osebo in ji dodelili pravico do bivanja (Migrationsverket 2015).

1.3.3.2 Švedski kulturni orientacijski program

V okviru proračuna za premestitev beguncev na Švedsko ta izvaja program za tiste, ki jim je bila odobrena pravica do bivanja. Namen programa je informiranje in priprava beguncev na samo potovanje, učenje jezika in spoznavanje kulture na Švedskem. Pred prihodom je Migracijski urad odgovoren za iskanje primerne namestitve in občine, kjer bodo ljudje lahko normalno živeli. Izbrana oseba potuje neposredno v občino, kamor je bila premeščena. V katero občino bo premeščena je odvisno od starosti, družinske situacije, delovnih izkušenj, jezika, izobrazbe in zdravstvenega stanja. Občine same odločajo, ali lahko to osebo sprejmejo ali ne.

Švedski Migracijski urad sodeluje s številnimi partnerji z namenom, da zagotovi najboljšo primerno premestitev kvotnih beguncev, in sicer z:

- UNHCR, ki med drugim predstavlja primere za Migracijski urad, da bi lahko ugotovili, ali obstajajo kakršne koli sorodstvene vezi na Švedskem, njihova imena, družinsko situacijo, naslove ipd.
- veleposlaništvi in konzulati v državah, v katerih se nahajajo begunci. Izdajajo dovoljenja in zagotovijo, da imajo begunci potrebne potne listine. V nekaterih primerih lahko Rdeči križ pomaga pri urejanju potnih listin.
- IOM, ki pomaga beguncem na kraju samem, da dobijo dovoljenje za potovanje in uredijo letalske vozovnice. Ko Migracijski urad izve, katera občina bo sprejela begunca, prosijo IOM, da uredi letalske vozovnice.
- občinami in lokalnimi akterji v državi gostiteljici.

Švedska je skozi leta razvijala in izboljševala delovanje na področju otrok brez spremstva. S spremembami zakona in novimi ureditvami so dosegali pravičnejšo in bolj kakovostno nastanitev in oskrbo otrok brez spremstva. V letu 2015 je bilo število otrok brez spremstva ogromno, hkrati pa tudi ostalih prosilcev za azil. Švedska je v letu 2015 sprejemala migrante in se trudila zagotoviti kar najboljšo oskrbo, vendar pa je tudi njihova ugodna politika razočarala pod pritiski. S 1. 1. 2016 so uvedli nadzor na mejah, s tem pa je število migrantov upadlo. Z novo kontrolo lahko v državo vstopijo le ljudje, ki imajo uradne dokumente. Ta nadzor je povzročil številna nezadovoljstva ljudi, tako tistih, ki živijo na Švedskem, kot tudi večje nevarnosti za migrante, ki so prisiljeni najti nevarne ilegalne načine za vstop v državo. Od začetka leta 2016 pa do danes je bilo vloženih približno 9.174 prošenj za azil, 3.809 manj kot v samem obdobju leta 2015 (Migrationsverket 2016). Švedska zaostruje tudi zakone na področju podeljevanja azila, deportacije in združitve z družino. Ena od sprememb zakona zadeva zavrnjeno prošnjo za azil in deportacijo. Tisti, ki jim bo zavrnjena prošnja za azil in bodo prejeli obvestilo o deportaciji, bo migracijski urad ukinil dnevno denarno nadomestilo in prostor za nastanitev. Vlada je odločila, da tisti, ki jim je bila prošnja za azil zavrnjena, izgubijo pravico do pomoči z dnem zavrnitve prošnje. Drugi predlog zakona, ki je v veljavo stopil 20. 6. 2016, opredeljuje spremembe na podlagi pridobitve stalnega dovoljenja za prebivanje in združitev z družino. Z novim zakonom bo veliko težje pridobiti dovoljenje za stalno prebivanje. Zakon opredeljuje, da bodo begunci, ki potrebujejo zaščito, dobili dovoljenje za prebivanje za maksimalno tri leta. Ko po treh letih preteče dovoljenje za prebivanje, lahko zaprosijo za podaljšanje statusa. Tisti, ki so upravičeni do mednarodne zaščite, bodo dovoljenje pridobili za največ 13 mesecev. Tisti, ki so se zmožni sami preživljati, lahko pridobijo dovoljenje za stalno prebivanje. Mladoletnikom brez spremstva in družinam z otroki, mlajšimi od 18 let, ki so zaprosili za azil pred 24. novembrom 2015, pripadajo enake pravice, kot so bile pred spremembo zakona. To pomeni, da lahko pridobijo dovoljenje za stalno prebivanje, ki ni časovno omejeno. Sprememba zakona opredeljuje oziroma zaostruje pogoje za združitev z družino. Le tisti, ki jim je bilo odobreno prebivanje za čas treh let, imajo možnost zaprositi za združitev z družino v roku treh mesecev po pridobitvi dovoljenja za prebivanje. Tisti, ki so dobili pravico prebivanja za čas trinajstih mesecev, kot osebe, upravičene do subsidiarne zaščite, ne bodo imeli pravice do združitve z družino. Tisti, ki jim je priznan status subsidiarne zaščite ali dovoljenje za bivanje za eno leto, imajo pravico do združitve družine, le če so iskali zatočišče pred 24. novembrom 2015 (Migrationsverket 2016).

Švedska je s svojimi spremembami zakona razočarala, saj je veljala za odprto državo, ki ima ugodno in dobro razdelano politiko in dejansko dela ter raziskuje na področju beguncev in migrantov in si prizadeva izboljšati njihov položaj. Po povečanju števila beguncev leta 2015 so na Švedskem spremenili svojo politiko. Če pogledamo spremembo zakona o stalnem prebivanju, je le tega izredno omejila, vendar pa lahko ostanejo tisti, ki so se zmožni preživljati. Na ta način še bolj povečuje razliko med bogatimi in revnimi, čeprav so ljudje, ki se niso zmožni preživljati, veliko bolj potrebni pomoči in zaščite. Švedska aktivno zagovarja enakost, enake možnosti za vse in aktivno participacijo v družbi, s spremembami zakona pa je odkrito pokazala, da to ne drži in se spreminja v državo, kjer vlada politika privilegiranih.

1.4 Švedski nacionalni program – BBIC (otrokove potrebe v centru)

BBIC (Barnets behöv i centrum) je nacionalni program namenjen strokovnjakom, ki delajo na področju mladostnikov. Temelji na konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah in zakonu o socialnem delu z mladimi. Cilj BBIC je vzpostaviti nacionalno strukturo in vodenje ter podporo za socialne delavce in strokovnjake, ki delajo z mladimi ter omogočiti enako obravnavo, procese in odločitve pri delu in opolnomočenju mladih. Dolgoročni cilj BBIC je omogočiti enake možnosti mladih za življenje v skupnosti, opolnomočenje mladih, aktivno integracijo, izboljšanje sodelovanja med otrokovo družino in skupnostjo, ustvariti socialno mrežo in sistematično delo tako, da je olajšano sledenje in vrednotenje vloženega dela in procesa s strani strokovnjakov in prispevati k večji kakovosti in pravičnosti dela z mladostniki. BBIC uporabljajo občine, socialni sekretarji in integracijski asistenti pri delu z otroki brez spremstva. S tem programom lahko omogočijo enako obravnavo po celotni državi in sledenje procesom, vloženemu delu ter omogočijo ovrednotenje rezultatov. Osnovni principi so:

- izhajanje iz otrokovih pravic,
- delo v otrokovo najboljšo korist,
- stremljenje k enakim možnostim za vsakega otroka,
- celostna perspektiva otroka in njegove situacije,
- omogočiti participacijo otroka, družine in socialne mreže,
- sodelovanje med organizacijami, strokovnjaki in ostalimi akterji,

- delo na individualni politiki,
- zmanjševanje omejitev in opolnomočenje njihovih virov,
- sistematični pregled in kontrola vloženega dela in vpliv otroka na celoten proces (Socialstyrelsen 2015: 12-22).

Hitta ratt je osnovni nacionalni material, na katerem temelji delo z otroki brez spremstva in izhaja iz načel BBIC. Na področju socialnega dela in oskrbe se srečujemo z mladostniki, ki imajo veliko potrebo po varnosti, pomoči, vodenju in oskrbi. Mladostniki so v najstniških letih in glede na njihovo situacijo še posebej potrebni podpore in vodenja, da se lahko razvijejo v odgovorne odrasle. Hitta ratt je nacionalni material, ki se osredotoča na potrebe in potrebne kompetence za otroke brez spremstva. Temelji na aktivnem učenju, osebnem razvoju in skuša omogočiti, da mladostniki sodelujejo v lastnem razvoju za samostojno življenje in imajo možnost do vsakdanjega življenja, ki jim daje smisel. Hitta ratt je mapa, ki služi kot orodje za osebno rast, razvoj, integracijo in pridobitev relevantnih informacij, saj celotno delo lahko traja tudi do več let. Mapa vsebuje okoli 100 različnih delovnih tem, ki so razdeljene na 6 področij: izobrazba, identiteta, samostojnost, družina in razmerja, socialna mreža, zdravje. Delo poteka tako, da mladostnik, skupaj s svojo kontaktno osebo pregleda, izpolni in se informira o določeni temi. Kontaktna oseba oziroma socialni delavec pomaga mladostniku z vodenjem in praktičnimi stvarmi, medtem ko mladostniki sami raziščejo in se informirajo o določeni temi. Vsak delovni list vsebuje internetno povezavo, kjer mladostnik sam razišče in pridobi informacije, ki mu pomagajo pri vsakodnevnem življenju, spoznavanju švedskega sistema, kulture in se tako uči in pripravlja na samostojno življenje v švedski družbi.

Glavno delo na področju in opolnomočenju mladostnikov je osebno načrtovanje, ki deluje kot podpora za mladostnika in socialne delavce, pri katerem sodelujejo mladostnik, kontaktna oseba, skrbnik in socialni sekretar. Osebni načrt se začne ob otrokovem prihodu in se piše na novo vsakih 6 mesecev. Vsak tretji mesec se osebni načrt ovrednoti skupaj z mladostnikom, skrbnikom in socialnim sekretarjem. Pogledajo, kaj so bili cilji, koliko ciljev so uspeli uresničiti in kje potrebujejo nadaljnjo podporo. Z osebnim načrtovanjem je mogoče izvajati dosledno načrtovanje in izvajanje procesov ter aktivnosti, zagotoviti enake možnosti in podporo ter slediti vloženemu delu in ovrednotiti procese. Uporabljajo se v integracijskih hišah, tako da mladostniki skupaj s podporo osebja izrazijo svoje želje in skupaj načrtujejo njihovo prihodnost. Osebni načrt služi tudi kot podpora mladostnikom skupaj s skrbniki, saj se tako lahko osredotočijo na izvirne načrte in želje, ki jih imajo mladostniki in lažje sledijo dogovorjenemu. Hkrati integracijske hiše izvajajo podporo,

financirajo določene aktivnosti, skrbijo za organizacijo aktivnosti in naročanje k zdravniškim pregledom, sledijo kako se ti mladostniki udejstvujejo v šoli in tako lažje prepoznajo individualne potrebe mladostnika, da se lahko osredotočijo na področja, kjer potrebuje posameznik več podpore, in tudi če si zasluži pohvalo in spodbudo za dobro opravljeno delo.

1.5 Integracija

Integracija beguncev je končni produkt večplastnega in nenehnega procesa, ki temelji na udejstvovanju posameznika in odzivu ostalih udeleženih. Družba mora biti sestavljena iz skupnosti, ki so odprte in odzivne do beguncev ter javnih institucij, ki so sposobne odgovarjati na raznolike potrebe celotne populacije. Integracija je odvisna tudi od ljudi, ki so se pripravljeni prilagoditi družbi in kulturi ter zahtevam države gostiteljice, ne da bi se odrekli lastni kulturni identiteti. V procesu trajne rešitve za begunce v državi azila ima integracija tri medsebojno povezane in zelo specifične dimenzije:

- integracija kot pravni postopek, pri katerem se beguncem odobri širši spekter pravic in dolžnosti s strani države gostiteljice, ki so podobne pravicam državljanom države gostiteljice. To vsebuje svobodo gibanja, dostopnost izobrazbe, dela, dostop do javnih storitev, zdravstvenih storitev, možnost pridobivanja in razpolaganja s premoženjem in možnost potovanja z veljavnimi potnimi listinami. Družina zagotavlja ključno socialno, psihološko in ekonomsko podporo, ki je zelo pomembna za uspešno integracijo. Z izpolnjenimi pogoji in po določenem času proces politične integracije vodi do dovoljenja za stalno prebivanje, do pravice, ki so s tem povezane, in do državljanstvo v državi azila.

- ekonomska integracija je pomemben vidik vključevanja. Begunci z možnostjo dela lahko postanejo manj odvisni od državne socialne pomoči in posledično dosegajo večjo samostojnost in se lahko preživljajo sami ter tako prispevajo k ekonomiji države gostiteljice. Integracija beguncev na področju dela lahko pomaga reševati pomanjkanje delovne sile na trgu dela, razvoj določenih znanj in spreminjanje demografskih značilnosti države gostiteljice.

- integracija kot družbeni in kulturni proces aklimatizacije s strani beguncev in sprejemanje s strani lokalnih skupnosti, ki omogočajo beguncem, da živijo kot vključeni člani družbe,

brez diskriminacije, homofobije, izkoriščanja in lahko sami aktivno prispevajo k družbenemu življenju in razvoju države azila. Integracija je interaktivni proces, ki vključuje tako begunce, kot državljane države gostiteljice in institucije. Učinkovito vključevanje je pogojeno z družbo, ki je raznolika in odprta, ki omogoča oblikovanje skupnosti in občutek varnosti, ne glede na razlike njenih članov. Spodbujanje samostojnosti in identitete zvišuje samozavest posameznika in zmanjšuje potrebo po zunanji podpori in je v najboljšem interesu države gostiteljice in beguncev. To je možno razumeti tako, da so begunci sposobni poskrbeti zase v smislu hrane, stanovanja, življenjskih stroškov, zdravstvenih storitev, izobraževanja. Proces integracije je močno olajšan, ko begunci postanejo bolj samostojni, saj je tako omogočena boljša interakcija s prebivalstvom, gospodarstvom in socialnimi dejavniki, kajti s tem, ko begunci prispevajo k lokalnemu razvoju, niso več njej v breme. Begunci dobijo moč in vpliv nad svojim življenjem in tako lahko prispevajo kot posameznik, hkrati pa so njihova znanja in izkušnje njihov socialni kapital in vir moči. To se lahko doseže le, če obstaja okolje, ki to omogoča (UHNCR 2016).

Integracija je vseživljenjski proces vključevanja posameznika in njegovih družinskih članov pod enakimi pogoji, kot jih imajo večinski člani določene družbe, z možnostjo ohranjanja svoje etične identitete (Medvešek, Bešter 2010). Gre za dvosmerni kulturno družbeni proces, kjer mora vladati vzajemnost, medsebojno spoštovanje, prilagajanje in upoštevanje, tako s strani priseljencev kot s strani večinskega prebivalstva.

Integracija je glavno vodilo pri sprejemanju in delu z begunci in otroki brez spremstva. Zelo pomembno je, da se lahko posameznik vključi v okolje, da postane del skupnosti in lahko uresničuje svoje pravice in dolžnosti. Prebivati v novi državi pomeni, da gre posameznik skozi proces spreminjanja tudi lastne socialne identitete. Skupine, s katerimi se je posameznik prej identificiral, se zamenjajo, s tem pa se mora posameznik prilagoditi in spremeniti identiteto, da bi našel mesto v novi družbi.

˝Integracijo lahko uresničimo le, če v priseljencih ne vidimo povzročiteljev problemov in pomoči potrebnih ljudi, temveč tudi usposobljeno strokovno osebje, ki enakopravno prispeva k rešitvi obstoječih problemov. Multikulturna družba odseva dinamične procese, ki se v njej dogajajo. Tako se lahko vse strani izpopolnjujejo v interkulturnem dialogu in razumevanju različnih dimenzij migracij˝ (Maček 1999: 400).

Na Švedskem se je razvoj integracijske politike začel v 1960 letih. 1968 si je švedska vlada zadala cilj vzpostaviti enakost med tujo in domačo delovno silo. Tudi pred tem so bili priseljenci vključeni v švedski univerzalni socialni sistem. Leta 2008 je švedski parlament potrdil, da so za integracijsko politiko ključne enake pravice, obveznosti in priložnosti za vse, ne glede na etično in kulturno ozadje posameznika. Vlada je opredelila sedem fokusnih področij integracije. Ta so: delujoč in učinkovit sistem sprejema in vključevanja novih imigrantov, več strokovno usposobljenih ljudi, ki bodo delovali na področju imigracij, boljša kakovost šolstva in možnosti imigrantov, boljše možnosti učenja švedščine in možnosti izobrazbe za odrasle, učinkovito preprečevanje diskriminacije, pozitivni razvoj in vključevanje v družbo in skupne vrednote v družbi, katere značilnost je raznovrstnost (Sweden Ministry of Employment 2010). Fokus na ta področja naj bi koristil in vključeval celotno populacijo.

1.5.1 Nastanitev

Občine imajo poglavitno funkcijo pri sprejemu beguncev na lokalni ravni, saj so odgovorne za praktično pomoč v zvezi z nastanitvijo, izobraževanjem odraslih in otrok, šolanjem, otroškim varstvom in drugimi programi za otroke in mladino, denarno podporo, socialnim delom, ter skrbjo za starejše in z drugimi dejavnostmi ter storitvami. Odgovorne so tudi za organizacijo poučevanja švedskega jezika (SFI) in zagotavljanje orientacijskih programov za novo prispele imigrante. Občine, ki imajo za sprejem beguncev dogovor z vlado, prejmejo od države nadomestilo enotnega plačila na begunca na leto. Državna subvencija je namenjena za kritje stroškov SFI, orientacijskih programov, za tolmače in posebne uvodne aktivnosti v šolah in vrtcih. Občine in okrožni sveti lahko prejmejo tudi nadomestilo za nekatere druge posebne stroške (UNHCR 2013: 40-42).

Sprejem ali namestitev beguncev v občinah se v sedanjem sistemu in zakonodaji izvaja prostovoljno. Občina Umeå je od leta 2007 ena izmed občin, ki so podpisale sporazum o sprejemu beguncev. V letu 2015 je bilo na voljo 376 mest za otroke brez spremstva, od tega 80 mest za otroke z dovoljenjem za prebivanje.

Prostovoljni vidik sprejema v občinah je bil v zadnjih letih deležen precejšnjih kritik. Prosilci za azil imajo namreč možnost sami izbrati stanovanje in kraj bivanja, to pa je pripeljalo do

nesorazmerne obremenitve med posameznimi mesti na Švedskem. Število prosilcev za azil, ki prihajajo na Švedsko, se je v zadnjih letih povečalo in napovedi Švedskega odbora za migracije (SMB) kažejo, da se bo ta trend nadaljeval, kar ustvarja pomemben izziv za oblasti v smislu integracije in stanovanjskih zmožnosti.

Občina v Umeå je s podpisom sporazuma zadolžena za skrb, izobrazbo, šolanje, zdravstvo in nastanitev otrok brez spremstva. Cilj je dati otrokom brez spremstva varen prostor med tem, ko čakajo na odločitev o njihovi vlogi za azil. Za financiranje je zadolžen Migracijski urad, ki ga financira država. Občina mora ob sprejemu otroka najprej raziskati njegove potrebe in sprejeti odločitev o namestitvi in narediti osebni načrt potreb za vsakega posameznika. Socialni sekretarji so zadolženi za upravne postopke in raziskovanje potreb otroka. To v večini primerov opravijo z intervjujem, kjer se srečajo z otrokom in raziščejo njegove potrebe in želje s pomočjo BBIC (nacionalni program - otrokove potrebe v centru). Ko raziščejo otrokove potrebe, morajo narediti načrt oskrbe, ki velja od prvega dne otrokove namestitve v integracijsko hišo. Osebje v integracijski hiši dela z otrokom po načelih plana oskrbe, s pomočjo osebnega načrtovanja. Otroku hkrati ob namestitvi dodelijo skrbnika, ki sodeluje z otrokom in integracijsko hišo ter Migracijskim uradom.

Občina potrebuje tesno sodelovanje s skupnostjo. Vsakodnevno sodeluje z Migracijskim uradom, socialno službo, upravno enoto, šolo, skrbniki in zastopniki, osebjem, ki dela v integracijskih hišah, zdravstvenimi domovi in bolnišnicami, skupnostjo in organizacijami, kot so Rdeči križ, Viva in Save the Children. Umeå nudi nastanitvene možnosti, kot so tranzitni dom, družinski dom, nastanitev pri sorodnikih, domovi za otroke s posebnimi potrebami in integracijske hiše za otroke brez spremstva. V družinskih domovih so nastanjeni tisti mladostniki, ki potrebujejo drugačno podporo, kot jo nudijo v integracijskih hišah, ali pa so premladi za bivanje v integracijski hiši, medtem ko so prehodni domovi namenjeni mladostnikom, ki so stari 12 let in več. Mladostniki so tam nastanjeni do časa, ko jim uspe vložiti prošnjo za azil na migracijskem uradu in jim je dodeljena nastanitev v eni izmed integracijskih hiš. Mladostniki, ki jim je odobrena prošnja za stalno prebivanje (PUT), so nastanjeni v Andromedi, ki nudi 30 mest, in v Pegasusu, kjer je na voljo 20 mest. Za mladostnike, ki so dopolnili 18 let, obstaja podporno stanovanje, ki se imenuje Paloma. Integracijske hiše so namenjene mladostnikom, ki so vložili prošnjo za azil in čakajo na odločitev Migracijskega urada o njihovi prošnji. V Umei so naslednje integracijske hiše:

- Pangea, 9 mest
- Morgonsol, 10 mest
- Rodinia, 9 mest
- Fenestra, 10 mest
- Galaxen, 14 mest
- Juno, 15 mest
- Luna, 7 mest
- Glunten, 8 mest
- Nike, 15 mest
- Norrskenet, 15 mest
- Istidsgatan, 9 mest
- Apollo, 15 mest
- Krios, 24 mest (Umeå kommun 2015).

V integracijskih hišah deluje osebje 24 ur na dan. Večina osebja ima izobrazbo socialnega delavca, psihologa, učitelja ali sociologa. V letu 2016 so spremenili zahteve, tako da mora imeti osebje univerzitetno izobrazbo, ki je usmerjena k delu z ljudmi in mladostniki. Občine prav tako organizirajo izobraževanja osebja kot na primer treserva (interni program za dokumentiranje in komunikacijo med različnimi organi, pri čemer vlada strogo načelo zaupnosti), travma in delo z ljudmi, ki so doživeli travmo, prva pomoč, delo z mladostniki, ki temelji na zmanjševanju konfliktov, in zdravstveno izobraževanje. Osebje mora biti usposobljeno za primerno delo z otroki brez spremstva, tako da lahko zagotovi delujočo podporo, okrevanje in prepreči stigmatizacijo, nasilje, konflikte.

1.5.2 Skrbništva

Otroci potrebujejo skrbnika ali zakonitega zastopnika, ki jih lahko zastopa v pravnih zadevah in postopkih, presoja kaj je v otrokovem najboljšem interesu in mu v skladu s tem svetuje, ga ščiti in varuje. Za otroke brez spremstva na Švedskem so skrbniki dodeljeni s strani vlade. Skrbnik ima pravico in dolžnost odločati o vseh zadevah, ki se nanašajo na otroka, tako osebne kot tudi finančne in pravne zadeve. Skrbništvo je začasna naloga, ki preneha, ko

otrok dopolni 18 let ali prejme dovoljenje za prebivanje. Za organizacijo in izvedbo nastanitev, zdravstveno varstvo in šolanje so odgovorne integracijske hiše in socialni sekretarji.

Konkretne naloge skrbnika so, da pravno zastopa otroka v pravnih zadevah. Skrbnik ima pravico in dolžnost zastopanja in odločanja v vseh vprašanjih, ki zadevajo otroka, njegove osebne in ekonomske pravice. Izrednega pomena je sodelovanje skrbnika s šolo, integracijsko hišo, socialnimi službami in drugimi uradi. Prav tako je izredno pomembno, da skrbnik zastopa otroka pri sestankih in srečanjih z Migracijskim uradom in otroka tudi pripravi na možne posledice zavrnitve prošnje za azil ali dodelitve dovoljenja za prebivanje. Skrbniki tesno sodelujejo z integracijsko hišo, ki skrbi za to, da imajo otroci primerno bivališče in deluje na področju integracije.

Naloge skrbnika so, da:

- se zavzema, da se vse odločitve sprejmejo v največjo korist otroka, s ciljem njegove zaščite in razvoja,
- poskrbi, da otrok sodeluje pri vsaki odločitvi, ki nanj vpliva,
- ščiti otrokovo varnost,
- deluje kot zagovornik otrokovih pravic,
- je kontaktna oseba otroka in drugih vpetih akterjev ter da predstavlja most med njimi,
- poskrbi za pravočasno iskanje in izvajanje dolgoročnih rešitev,
- otroka obravnava spoštljivo in tako, da ne prizadene njegovega dostojanstva,
- z otrokom vzpostavi odnos, ki temelji na medsebojnem zaupanju, odprtosti in zaupnosti,
- je dostopen,
- ima ustrezno strokovno znanje in kompetence (Gabaj 2013).

Otroci brez spremstva, ki so nameščeni v integracijsko hišo, dobijo kontaktno osebo, s katero imajo redne pogovore, skupaj izvajajo osebno načrtovanje in zagotavljajo podporo in informacije. Skrbniki in kontaktne osebe redno sodelujejo z namenom zagotoviti čim boljšo oskrbo in varnost otrokom brez spremstva. Kontaktne osebe spremljajo otroke pri obiskih pri zdravniku, v šoli in ostalih aktivnostih, skrbnikova dolžnost pa je, da zagotovijo te obiske.

Da oseba lahko postane skrbnik, mora izpolnjevati določene pogoje. Skrbnik mora imeti izkušnje z delom z otroki, ki so izpostavljeni posebnim okoliščinam, imeti mora sposobnost prepoznavanja otrokovih potreb, situacij in razumevanja njihovih okoliščin. Dobro mora poznati švedsko kulturo, družbo, šolski sistem, javno upravo, dobro mora obvladati ustno in pisno znanje švedščine, ter poznati postopke za pridobitev azila, stalnega prebivanja ter samo trajanje in izvrševanje postopkov. V letu 2015, ko je na Švedsko prišlo tako veliko število otrok brez spremstva, so se soočili z velikim pomanjkanjem usposobljenih skrbnikov. S tem pa se je zmanjšala kakovost in zahtevnost za pridobitev statusa skrbnika. Kljub dobrim namenom in želji po izboljšanju položaja otrok prihaja do izkoriščanja in kršenja pravic in pogojev, saj je skoraj nemogoče izvajati ustrezen nadzor ob takem povečanju števila otrok brez spremstva in potreb po zakonitih zastopnikih. Kritiki poudarjajo, da ni predvidenih nobenih sankcij, ki bi preprečevale izkoriščanje in zlorabo vloge skrbnika, zato Švedska razmišlja, da bi uvedla sankcije, povečala nadzor in preprečila zlorabe.

1.5.3 Izobrazba

Področje izobraževanja je ključnega pomena za učinkovito integracijo. Izobrazba je eden izmed ključnih dejavnikov za uspešno vključevanje v družbo in vpliva na kakovost življenja otrok brez spremstva. Ustrezna izobrazba in kvalifikacije so prvi pogoj za dostop do primerne zaposlitve, ki je eden izmed ključnih elementov integracije. Izobraževalni sistem otrokom in mladostnikom omogoča dostop in ustvarjanje socialne mreže, ki je še posebej pomembna za imigrante, ki se preselijo v novo okolje (Bešter 2009).

Pravni okvir na Švedskem zagotavlja pravico do izobraževanja pod enakimi pogoji, kot veljajo za državljane Švedske. Cilj šolskega sistema je, da imajo vsi pravico do izobraževanja pod enakimi pogoji, da izobrazba izhaja iz vsakega posameznika in njegovih zmožnosti, da imajo možnost pridobitve znanja posameznih predmetov, predstavitve švedskega šolskega sistema in družbe, možnost pridobitve dobrega znanja švedskega jezika, pridobitve znanja o drugih kulturah in razvijanja ter ponosa nad lastno kulturo. Prav tako imajo učenci pravico do učenja maternega jezika, kar mora zagotoviti šola. Evropska direktiva zahteva, da v skladu z nacionalnimi pogoji in pravnim sistemom ter z državami izvora sprejme ustrezne ukrepe učenja maternega jezika in kulture države izvora.

Jezik je prvi pogoj za uspešno izobrazbo in vključitev v šolo. Na splošno je znanje švedskega jezika pogoj za integracijo in možnost zaposlitve ter vsakdanje življenje na Švedskem. Jezikovni tečaji so na voljo vsem imigrantom in beguncem preko tečaja SFI (Swedish For Immigrants). Tečaj je obvezen za vse begunce. SFI tečaji so namenjeni jezikovni pripravi pred vstopom v švedski izobraževalni sistem in so hkrati prvi proces integracije, saj nudijo osnovne informacije o švedski kulturi, poteku izobraževanja ter informacije o zaposlitvi. SFI je usmerjen k aktivnostim kot na primer pripravništvo, praksa in povečevanje delovnih kvalifikacij. Po statističnih podatkih iz leta 2007/2008 je bilo 29% vseh sodelujočih na tečaju SFI beguncev. V preteklih letih se je število sodelujočih podvojilo, v letu 2001 je bilo 41.000, v letu 2011 pa kar 102.000 sodelujočih beguncev (UNHCR 2013: 21).

Za integracijo je izredno pomembno, da se priseljenci učijo jezika države, v kateri prebivajo. To je pomembno z vidika izobrazbe in možnosti razvoja odnosov z drugimi otroki. Pomembno je, da otrok začne obiskovati šolo, kolikor hitro je to mogoče, na podlagi individualne presoje njegovih sposobnosti in izobraževalnih potreb. Hkrati je treba omogočiti, da lahko napreduje dovolj hitro in napreduje v šolskem sistemu glede na svoje zmožnosti. Pomembno je, da otroci dobijo podporo pri učenju in psihosocialno podporo v obliki svetovanja in podobno. Veliko teh otrok se sooča z travmo, ki izvira iz nevarnega potovanja, izkoriščanja, zlorabe, novega družbenega in šolskega sistema, drugačnega razmerja z učitelji in strokovnimi delavci, zato potrebujejo podporo in primerno svetovanje, ki jim omogoča lažje vključevanje (FRA 2010: 36).

1.5.4 Zaposlitev

Zaposlitev in delo je eno izmed ključnih dejavnikov za uspešno integracijo. Ljudje, ki imajo dostop do dela, so se zmožni preživljati in vključevati v skupnost ter hkrati povečati lastno moč in vpliv. Pogoj za zaposlitev je poznavanje jezika in določena znanja in veščine. Otroci brez spremstva, ki so starejši od 16 let, imajo možnost zaposlitve, vendar pa je pogoj, da dobijo najprej dovoljenje za prebivanje. Če se le ti zaposlijo, izgubijo pravico do dnevnega denarnega nadomestila, vendar pa je delo izredno pomembno za pridobitev izkušenj in lažjega vstopa na trg dela na Švedskem. Mladostniki imajo možnost opravljati praktično delo. Na praktično delo se prijavijo s pomočjo obrazca, vendar pa je pogoj zadostno poznavanje švedskega jezika.

Mladostniki izpolnijo obrazec skupaj s kontaktno osebo v integracijski hiši ter se nato sestanejo z osebo, ki je odgovorna za praktično delo, le ta pa določi, ali ima otrok primerna znanja in kompetence za opravljanje praktičnega dela. Z opravljanjem praktičnega dela imajo možnost srečati ljudi, izboljšati svoje znanje jezika, dobiti znanje in izkušnje pred vstopom na trg dela, izboljšati svoj CV, dobiti izkušnje in znanje za lažji izbor poklica in izobraževanja v prihodnosti, dobiti vpogled, kako poteka zaposlitev na Švedskem in predvsem lažje vključevanje v skupnost, pridobivanje kontaktov in poznanstev, ki jim lahko koristijo v prihodnosti.

1.5.5 Zdravje in dostop do zdravstvenih storitev

Kot je zapisano v Načelih dobre prakse (2004: 21): ˝Otroci brez spremstva imajo pravico do enakega dostopa do zdravstvenih storitev, kot ga imajo otroci države gostiteljice. Posebna pozornost mora biti posvečena njihovim zdravstvenim potrebam, ki izhajajo iz preteklega telesnega pomanjkanja in bolezni, invalidnosti ter psiholoških posledic zaradi nasilja, težkih doživetij, izgube in rasizma ter ksenofobije, s katerimi se lahko srečajo v tujini. Mnogi otroci brez spremstva potrebujejo za okrevanje terapevtsko pomoč.˝

Le tisti, ki so vložili prošnjo za azil, imajo pravico do zdravstvenih storitev. Z vloženo prošnjo pridobijo enake pravice kot otroci, ki so državljani Švedske. Zdravstvo ima pomembno vlogo pri integraciji, saj je povezano s posameznikovim dobrim počutjem. Razmerje med zdravstvom in integracijo je recipročno. Slabo zdravstveno stanje lahko omejuje integracijo, slab proces integracije pa lahko vpliva na zdravstvene težave, tako fizične kot psihične. Poleg tega so številni imigranti izpostavljeni travmam in hudim psihičnim zlorabam, ki vplivajo na njihovo življenje in integracijo. Številni eksperti poudarjajo, da ima počasna integracija negativen vpliv na zdravje. Ljudje, ki nimajo možnosti uporabiti svoja znanja, talente in sposobnosti so bolj dovzetni za depresijo in duševne bolezni. Aktivnosti in prostočasne dejavnosti so pomemben del integracije in pozitivno vplivajo na počutje posameznikov, saj tako povečajo svoje zmožnosti, zaupanje vase in lahko bolje izkoristijo svoj prosti čas, kar ima pozitiven vpliv na njihovo zdravje in integracijo.

Številni raziskovalci in zdravniki menijo, da lahko slabo zdravstveno stanje močno ovira sposobnost in priložnost za vključevanje v družbo in osredotočenje na študij, učenje švedskega jezika, iskanje zaposlitve, sodelovanje v družbenem življenju. Razlogi za to izhajajo tako iz življenjskih razmer pred prihodom v državo gostiteljico kot po prihodu. Pogosti vzroki pred prihodom so telesne poškodbe, poškodbe in mučenje, omejen dostop do zdravstvenih storitev in zdravstvenega varstva v državi izvora. Vzroki po prihodu so predvsem občutek stresa v azilnem postopku, negotovost, strah, izolacija, ki imajo negativen vpliv na dolgoročno zdravje (UNHCR 2013: 22).

1.5.6 Identiteta in samostojnost

Identiteta je sestavni del vsakega človeka in se oblikuje vse življenje. Identiteta se oblikuje v odnosu z drugimi in nam pomaga, da se zavedamo samega sebe in udejstvujemo v družbi. Na identiteto vpliva veliko dejavnikov, tako notranjih kot zunanjih. Otroci brez spremstva se znajdejo v novi državi, povsem novi kulturi in okolici ter brez staršev ali družine, ki bi jim lahko pomagala in jih podprla pri odraščanju in navezovanju stikov s širšo okolico. Otroci brez spremstva se znajdejo v posebnih okoliščinah in jim pri tem ni lahko. Vsakdo potrebuje družino, v kateri lahko dobi podporo, odkriva samega sebe in ima varno mesto za doživljanje svoje resničnosti. Veliko mladostnikov se srečuje s travmo, strahom in veliko izgubo, zato so večkrat v slabšem položaju in imajo večjo potrebo po varnosti in podpori, da se lahko normalno razvijajo in udejstvujejo v družbi. Hkrati se srečujejo s problemom stigmatizacije, diskriminacije, nepoznavanjem jezika in kulture, kar vpliva na razvoj njihove identitete in daje občutek nemoči. Potrebujejo podporo odraslih, široko mrežo sodelovanja in aktivnosti, ki jim pomagajo pri vključevanju. Način, kako doživljajo samega sebe, je odločilen za delo z mladimi in uspešno integracijo. Potrebujejo podporo pri opolnomočenju in spoznavanju samega sebe v povsem novem kontekstu. Službe in osebje, ki dela in skrbi za otroke brez spremstva, mora imeti dobro razdelan sistem za vsakega posameznika, da ga opazi, podpre in mu pomaga pri vključevanju. Osebje mora biti pozorno, da lahko prepozna, ali so mladostniki izpostavljeni rasizmu, zlorabam, diskriminaciji na področju spola, vere, jezika in dati posameznemu mladostniku individualne možnosti za razvoj identitete in vključevanje v družbo. Ko ima otrok zagotovljeno varnost, se počuti varnega in se začne

vključevati in spoznavati z okolico in družbo, pridobi stike in prijateljstva in se lahko začnejo razvijati v smeri samostojnosti.

Socialna služba in socialni delavci ter osebje v integracijski hiši mora pri namestitvi otroka v integracijsko hišo ugotoviti, kako mladostnik doživlja samega sebe, kakšna je njegova integriteta, kakšne zmožnosti ima za doživljanje samega sebe in voljo do vzpostavljanja in razvijanja odnosov do prijateljev in odraslih, koliko lahko prevzame odgovornosti za osnovna opravila kot so higiena, kuhanje, razpolaganje z denarjem, znanje, na koga se obrniti, če potrebujejo pomoč (BBIC 2015). S tem znanjem lahko pripravijo individualni načrt za vsakega mladostnika in mu pomagajo pri integraciji v skupnost.

1.5.7 Združitev z družino in odnosi

Ranljivost otrok brez spremstva izvira predvsem iz ločitve od družine in njenih članov. Švedska politika na področju združevanja z družino dovoljuje ponovno združenje le pod pogojem, da ima oseba v državi gostiteljici dovoljenje za stalno prebivanje. Število oseb, ki dobijo dovoljenje za prebivanje na podlagi združitve z družino, je različno iz leta v leto. V letu 2011 je bilo le 3.000 oseb, ki so prišli na Švedsko kot begunci in bili združeni z družino, v letu 2012 pa je bila številka okoli 7.900 oseb (Migrationsverket 2013).

22. člen ZN o otrokovih pravicah govori o tem, da so države zavezane k zaščiti in podpori otrok brez spremstva. To se nanaša na otroke, ki so prišli sami in tudi tiste, ki so v spremstvu družinskih članov. Otroci brez spremstva morajo dobiti pomoč pri iskanju svojih staršev. Če le teh ne morejo najti, morajo otroku zagotoviti enako zaščito in podporo, kot jo prejemajo ostali otroci, ki ne morejo živeti s svojimi starši. Države zaveznice morajo najti ustrezne postopke in sodelovanje z vladnimi in nevladnimi organizacijami pri iskanju družine in ponovno združitvijo. Zakonodaja EU vsebuje podrobne določbe v zvezi z združitvijo z družino. Prizadevanja, da izsledijo družinske člane otrok brez spremstva, se morajo izvršiti v najkrajšem možnem času, z namenom skrbeti za otrokov najboljši interes. Direktiva tudi določa, da je v primerih, ko je lahko ogroženo življenje ali integriteta mladoletnika ali njegovih bližnjih sorodnikov, zlasti če so ostali v državi izvora, potrebno paziti, da se

zagotovi iskanje in pridobivanje informacij tako, da se ne ogroža varnosti otroka in družinskih članov.

Sama sem se srečala s primeri, ko so se otroci bali iskati in vzpostaviti stik s svojimi družinskimi člani. Mladostnik, star 16 let, mi je zaupal, da že 9 mesecev nima stika s svojo mamo in dvema bratoma. Povedal mi je, da sploh ne ve ali še živijo, hkrati pa tudi oni ne vedo, kje je on in kje živi, kaj se z njim dogaja. Ko smo govorili o možnostih, da lahko dobi pomoč pri iskanju družine, je temu močno nasprotoval. Kasneje mi je zaupal, da če kdo izve, da poizkuša kontaktirati svojo družino, bodo ubili mamo in njegova brata.

Otroci so večkrat v brezizhodnem položaju. Kljub podpori in možnostim iskanja družinskih članov so le ti lahko izpostavljeni ogromnim nevarnostim. Hkrati otroci zelo pogrešajo svojo družino, potrebovali bi njeno podporo, vendar pa so se zaradi njihove varnosti primorani vzdržati vseh stikov, čeprav bi jim podpora družine lahko ogromno pomagala in prispevala k njihovemu okrevanju ter dobrem zdravju in integraciji.

2 PROBLEM

Otroci brez spremstva so še posebej ranljiva skupina in si zaslužijo posebno obravnavo in oskrbo. Po dolgem in nevarnem potovanju v državo gostiteljico potrebujejo varnost in čim hitrejšo možnost za okrevanje in vključitev v družbo ter čim bolj normalno nadaljevanje življenja. Vse to je lahko doseženo le z učinkovito integracijo in podporo. Ravno zato nas zanima, kako integracijski proces doživljajo otroci brez spremstva na Švedskem in strokovnjaki, ki delujejo na tem področju. Zanima nas, kako posamezniki doživljajo izobrazbo in šolo, zdravje in dostop do zdravstvenih storitev, nastanitev, samostojnost in vsakodnevno življenje v integracijski hiši.

V Sloveniji je obravnava otrok brez spremstva neprimerna in neučinkovita. Prihaja do hudih pomanjkljivosti ter kršenja zakona in človekovih pravic. Nedavno smo bili priča velikim protestom, ko so želeli namestiti 6 otrok brez spremstva v dijaški dom. Hkrati smo bili priča zapiranju otrok brez spremstva v center za tujce in številna kazniva dejanja, zlorabe in nasilje na mejnih prehodih ob velikem navalu migrantov v letu 2015. Slovenija je v večini primerov le tranzitna država, o tem priča število vloženih prošenj za mednarodno zaščito in število podeljenih statusov begunca. Švedska je v večini primerov ciljna država migrantov, zato me zanima, kako deluje in je organiziran sistem sprejema in zaščite beguncev, kakšne so oblike podpore, integracije in kakšno je življenje otrok brez spremstva na Švedskem. Zaradi izredno visokega števila prosilcev za azil v letu 2015 me je zanimalo, kako so sprejeti otroci brez spremstva in ali imajo na voljo kakovostno zaščito in oskrbo. Samo idejo za raziskavo sem dobila na Švedskem, kjer sem zaposlena v integracijski hiši za otroke brez spremstva. V prejšnjih letih sem se zanimala predvsem za področje duševnega zdravja, tako da je moja izkušnja z otroki brez spremstva nekaj povsem novega in hkrati odlična priložnost za poglobitev lastnega znanja in razumevanja njihovega položaja. Opažam, da je veliko razlik med slovenskim in švedskim načinom sprejema in dela z otroki brez spremstva, zato sem se odločila, da to temo bolj raziščem, izvem čim več o delu in organizaciji na področju migracij, azilnih postopkov in otrok brez spremstva in najdem primere dobrih in delujočih praks, ki bodo lahko omogočile boljšo kakovost dela z otroki in mladostniki brez spremstva.

V prvem delu sem proučila in opisala organizacijo, njeno delovanje, strukturo, organiziranost, sodelovanje s šolstvom, zdravstvom in skupnostjo. V drugem delu me je

zanimalo, kako organizacija deluje po principu otrokovih potreb v centru, na podlagi osebnega načrtovanja in posledično učinkovite integracije. Integracija in otrokove potrebe so glavno vodilo te organizacije, zato sem želela to čim bolj raziskati in priti do rezultatov, ki mi bodo povedali, v kakšni meri se to uresničuje pri delu z uporabniki.

2.1 Raziskovalna vprašanja

Raziskovalna vprašanja, na katera bi rada odgovorila, so razdeljena na dva sklopa. Prvi sklop zadeva organizacijo samo, in sicer:

1. Velikost in značilnosti organizacije.
2. Delovanje organizacije - metode dela.
3. Sodelovanje s skupnostjo in organizacijami.
4. Pogled na integracijo.

Drugi sklop vprašanj zadeva otrokove potrebe v centru in integracijo. Vprašanja se nanašajo na otrokove potrebe v centru in se delijo na pet področij: nastanitev, zdravje, izobrazba, družina in socialna mreža, samostojnost in identiteta. Zanima me, kako doživljajo življenje v integracijski hiši, šolanje, njihovo vsakdanje življenje, dostop do zdravstvenih storitev, zaposlitve in izobraževanja ter kako doživljajo samega sebe v novem okolju.

3 METODOLOGIJA

Raziskava je študija primera integracijske hiše Apollo. Pri tej raziskavi gre predvsem za življenjske zgodbe posameznikov, ki jih je zato nemogoče raziskovati drugače kot kvalitativno. Študija organizacije je bila izvedena z opazovanjem z udeležbo in intervjuji. Sama raziskava je kvalitativna, saj osnovno izkustveno gradivo v raziskovalnem procesu sestavljajo predvsem besedni opisi in pripovedi, obenem pa je analizirano na besedni način, praviloma brez merskih postopkov. Take raziskave so poglobljene in vključujejo manjše število udeležencev. V takih primerih je, bolj kot zbiranje dejstev in merjenje frekvence pojavov, smiselno raziskati (ovrednotiti) številne izkušnje posameznikov in pomene, ki jih ti pripisujejo svojim izkušnjam. Na ta način želimo izluščiti poglavitne razloge in vzroke, ki stojijo za določenim obnašanjem. "Kvalitativna raziskava je raziskava, pri kateri sestavljajo osnovno izkustveno gradivo, zbrano v raziskovalnem procesu, besedni opisi ali pripovedi in v kateri je to gradivo tudi obdelano in analizirano na beseden način brez uporabe merskih postopkov, ki dajo števila, in brez operacij nad števili ˝(Mesec 1997:6).

Kot pravi Mesec: ˝Pri študiji primera skušamo na osnovi analize enega samega primera nekega pojava ali procesa spoznati njegove osnovne značilnosti z namenom, da bi postavili hipoteze o teh značilnostih, ki naj bi jih preverili za vse tovrstne pojave˝ (Mesec 1997: 4).

3.1 Merski instrumenti ali viri podatkov

Uporabila sem metodi spraševanja in opazovanja. Kot merski instrument sem uporabila delno standardiziran odprt intervju, kar pomeni, da sem vnaprej oblikovala 10 vprašanj, hkrati pa pustila tudi odprt prostor za potek pogovora. Oblikovala sem jih z namenom, da bi prišla do vseh potrebnih informacij o tem, kako doživljajo svoje življenje na Švedskem. Intervjuji so potekali v švedščini, eden s pomočjo tolmača. Intervjuje sem po pogovoru prepisala in prevedla v slovenski jezik. Kot vire podatkov sem uporabila spletne vire, svoje dnevniške zapise in opazovanje z udeležbo med izvedbo raziskovalnega dela kot zaposlena v integracijski hiši Apollo, z namenom pridobitve informacij o tem, kako integracijska hiša deluje, kako živijo mladostniki v integracijski hiši, kakšni so odnosi, prostori in aktivnosti.

3.2 Opredelitev enot raziskovanja – populacija, vzorec

Opredelitev populacije

Stvarno: Populacijo sestavljajo vsi, ki v letu 2016 živijo v integracijski hiši Apollo

Krajevno: V Umei, Švedska

Časovno: junij, avgust, september, oktober 2016

Vzorec: štirje uporabniki in pet zaposlenih

Predmet raziskave je integracijska hiša Apollo, njeni uporabniki in zaposleni. Uporabniki so mladostniki brez spremstva, ki so bili v času od 1. 2. 2016 nastanjeni v integracijski hiši. Zaposleni so socialni delavci, ki delujejo v integracijski hiši kot integracijski asistenti, z namenom podpore in integracije mladostnikov brez spremstva. Raziskava je potekala na Švedskem v Umei, kjer sem v letu 2016 zaposlena kot integracijski asistent. K raziskavi so bili povabljeni vsi uporabniki in zaposleni, intervjuje sem opravila z uporabniki, z zaposlenimi pa izvedla fokusno skupino. Dobila sem odgovore 4 uporabnikov in 5 zaposlenih. Vzorec raziskave je neslučajnostni priložnostni, saj sem do intervjuvancev prišla v organizaciji, kjer sem sama zaposlena. Kljub taki izbiri vzorca bi bilo z zadostnimi sredstvi možno opraviti takšno raziskavo na celotni populaciji.

3.3 Zbiranje podatkov oziroma empiričnega gradiva

Zbiranje empiričnega dela je potekalo od 1. 7. 2016 do 30. 10. 2016. Izvedla sem fokusno skupino s petimi zaposlenimi in štiri individualne intervjuje z mladostniki oz. mladostnicami. Uporabili smo delno standardizirano obliko spraševanja, torej delno standardiziran odprt intervju, kar pomeni, da vprašanja niso sestavljena in točno definirana vnaprej. Prej smo določili le širše teme in glavna, bistvena vprašanja, ki pa so se prilagajala vprašancu skozi intervju. Z vprašanji smo se poskusili držati napotkov, in sicer, da so vprašanja odprta (ne določajo odgovorov vnaprej), jasna, nevtralna, posamična in da niso zastavljena za odgovore le z da – ne.

Z zaposlenimi sem izvedla fokusno skupino z namenom pridobitve čim bolj raznovrstnih odgovorov. Srečanje fokusne skupine sem izvedla samo enkrat, z namenom pridobitve informacij o splošnem delovanju integracijske hiše in pogledom na integracijo. Zaposlene sem predhodno obvestila o vprašanjih, na katere bi potrebovala odgovor, fokusne skupine pa se je udeležilo 5 zaposlenih. Fokusno skupino sem izvedla v času tedenskega sestanka z zaposlenimi, celoten pogovor pa sem posnela z namenom lažje in bolj dosledne analize. Intervjuji so potekali v švedščini, odgovore sem nato sama prevedla in zapisala.

V drugem delu raziskave sem izvedla pol- strukturirane intervjuje z mladostniki in mladostnicami. Intervju je obsegal 10 glavnih, dotičnih vprašanj, na katera je odgovoril posameznik, posameznica. Intervjuvala sem 4 mladostnike, tri moške in eno žensko.. Intervju je potekal v povprečju okoli 60 minut. Pred začetkom intervjuja sem udeleženim povedala, zakaj potrebujem njihove odgovore, kje bodo uporabljeni in kaj sploh je namen le teh. Intervjuji z mladostniki so potekali v švedščini, eden s pomočjo tolmača, v švedščini in mladostnikovem maternem jeziku. Le te smo zaradi lažjega razumevanja posneli. Po izvedbi samega spraševanja smo odgovore takoj napisali oziroma zapisali, za čim večjo natančnost. Med spraševanjem do kakršnih koli posebnosti ni prihajalo, morda sem morala kdaj pa kdaj zastaviti kakšno podvprašanje, da bi lahko prišla do bolj poglobljenih podatkov. Intervjuji so potekali v prostorih integracijske hiše, na sproščen način, saj sem bila z vsemi predhodno v stiku.

3.4 Obdelava gradiva

Obdelava gradiva je potekala kvalitativno, in sicer z analizo, ki je pravzaprav interpretacija. Namreč, ko smo pred seboj imeli že zbrano gradivo, smo morali slediti postopku, v katerem smo najprej prepoznavali celote, ki so se nanašale na določen pojav, lastnost, proces in jih povezovali v pojme, strukture in teorije. Postopek smo seveda prilagodili problemu raziskave. Skratka, ko smo imeli zbrano vse gradivo, smo ga najprej prepisali oziroma napisali in prebrali.

Obdelava je potekala tako, da smo najprej ključno vprašanje prebrali, nato prepisali vse tri odgovore in začeli kodiranje. Najprej smo to naredili glede na pojme, kar pomeni glede na

opise dogodkov in njihove možne indikatorje. Nato smo jih skušali povezati v višje ravni oziroma kategorije in na podlagi teh smo oblikovali propozicije, trditve o posplošenih odnosih med različnimi kategorijami. Na koncu pa smo dobljene propozicije uredili v povezano in sistematično teorijo, ki je bila predmet našega proučevanja. Ko smo zaključili z delom kodiranja, pisanja propozicij smo raziskano pogledali še širše, torej ne več po delih, ampak kot celoto. Na podlagi tega smo nato zapisali sklepe in navedli predloge. Želeli smo najprej spoznati odgovore sogovornikov glede na globino, nato pa kot nekakšen skupek, glede na širino.

Primer kodiranja enot: /C42 Želim si, da bi lahko ostala na Švedskem in študirala na univerzi ter si kasneje ustvarila lastno družino./

V fazi odprtega kodiranja smo posameznim enotam pripisali sorodne pojme. Rezultate smo uredili v tabele z namenom lažjega pregleda:

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM
C1	Šola je zame zelo pomembna.	Pomembnost izobrazbe
C2	To je moja priložnost, če hočem imeti dobro življenje in da bom neodvisna.	Pomen izobrazbe
C3	Rada šla v gimnazijo in kasneje študirala.	Pomen izobrazbe
C4	Izobrazba je tukaj dobra in se veliko naučiš.	Dobra izobrazba na Švedskem
C5	V Iranu sva bili s sestro najboljši v razredu, pa nisva nikoli napredovali, samo zato, ker sva iz Afganistana.	Pomen izobrazbe, rasizem
C6	Napredujem zato, ker sem pridna, in ne zato ker sem določene narodnosti.	Pomen izobrazbe
C7	S sestro hodiva v švedski razred s švedskimi in tujimi učenci.	Pomen izobrazbe, integracija
C8	Na začetku smo bili ločeni in se učili samo jezika.	Integracija
C9	Po 3 mesecih šli v mešan razred.	Hiter napredek v mešani razred
C10	Smo enakovredni, se učimo enake predmete.	Enakovrednost, integracija

C11	Se počutim dobro.	Dobro počutje v integracijski hiši, integracija
C12	23 fantov, jaz in sestra sva edini punci tukaj. Ni mi všeč, da je tukaj toliko fantov.	Povezano z diskriminacijo na podlagi spola
C13	Imam svojo sobo in ločeno kopalnico.	Lastna soba in kopalnica
C14	Si moramo deliti kuhinjo in imamo samo en štedilnik.	Souporaba kuhinje
C15	Kmalu se bom lahko preselila v lastno stanovanje.	Preselitev v lastno stanovanje
C16	V stanovanju bom imela več zasebnosti in miru.	Želja po zasebnosti
C17	Zelo, zelo težko biti tukaj kot punca.	Diskriminacija na podlagi spola
C18	Fantje tukaj stalno kontrolirajo, kaj delaš, kako se oblačiš, s kom se pogovarjaš.	Diskriminacija na podlagi spola
C19	Fantje so še vedno isti kot so bili v Afganistanu.	Diskriminacija na podlagi spola
C20	Težko, če si punca, bi radi odstranili šal vendar če bi me kdo videl, bi vsi rekli, da sem slaba punca.	Diskriminacija na podlagi spola
C21	Doma popolnoma drugače kot na Švedskem, če si punca ne smeš peti, voziti kolesa, nimaš izobrazbe in delaš od mladih let.	Diskriminacija na podlagi spola, prej
C22	Fantje mislijo, da lahko odločajo namesto punc in kontrolirajo.	Diskriminacija na podlagi spola
C23	Tukaj je še vedno isto, saj živim s fanti iz Afganistana, še vedno razmišljajo enako kot doma in mislijo, da oni odločajo.	Diskriminacija na podlagi spola
C24	Tukaj imam nekaj prijateljev pa sestro in brata, z njima preživim največ časa.	Prijatelji in družina v integracijski hiši
C25	Dobro se razumem tudi z osebjem.	Podpora osebja
C26	Zadnje čase sem bolj v svoji sobi in se izogibam.	Integracija

C27	Osebje mi veliko pomaga in stoji ob strani.	Pomoč in podpora osebja
C28	Na začetku sem dobila veliko pomoči s praktičnimi stvarmi, učenjem, šolo, zdravnikom.	Praktična pomoč s strani osebja
C29	Zdaj potrebujem manj pomoči, ker se bom preselila, ste mi pomagali in naučili, kako sama urediti stvari in kje dobim informacije.	Priprava na samostojnost
C30	Prijatelji v drugih integracijskih hišah, s katerimi se večkrat srečam.	Prijatelji po drugih integracijskih hišah
C31	Nekaj prijateljic imam tudi v šoli.	Prijateljice v šoli
C32	Zaradi učenja nimam veliko časa za druženje in aktivnosti ki potekajo tukaj v integracijski hiši	Pomanjkanje časa za druženje
C33	Zadnje čase se počutim zelo slabo.	Zdravje
C34	Prej imam grozne glavobole vsak dan, tako da ne spim in zelo težko preživljam vsakdan.	Zdravje
C35	Veliko sem pri zdravniku pa fizioterapevtu in vse mogoče pa nič ne pomaga. Jem veliko zdravil pa ne pomagajo.	Zdravje
C36	Nekaj prijateljev je dobilo negativno odločitev in se morajo vrniti nazaj v Afganistan, zato tudi sama veliko razmišljam o tem.	Negativna odločitev o prošnji za azil
C37	Izgubljam motivacijo za učenje, saj tako ali tako nič ni vredno, če se moram vrniti nazaj.	Izguba motivacije
C38	Da se naučim, kako je živeti tukaj in skušam živeti samostojno.	Samostojnost
C39	Naučim, kako živijo ljudje na Švedskem, da dobim švedske prijatelje.	Švedski način življenja

C40	Imam enake pravice kot ostali.	Enakopravnost
C41	Hkrati je zelo težko, saj smo si precej različni in se mi zdi da ne razumejo naše kulture in vere.	Nerazumevanje drugačnosti
C42	Želim si, da bi lahko ostala na Švedskem in študirala na univerzi ter kasneje ustvarila lastno družino.	Izobrazba in življenje na Švedskem
C43	Želim si povsem normalno življenje, tako kot vsi ostali.	Želja po normalnem življenju
C44	Imam enake pravice kot fantje in da lahko sama odločam o svojem življenju.	Enakopravnost spolov
C45	Skrbi me, kaj bo z mojo prošnjo za azil, saj se nikoli več nočem vrniti v Iran ali Afganistan. To bi bilo nekaj najbolj groznega, po vsem, kar sem doživela tukaj.	Strah pred vrnitvijo v matično državo
C46	Končno lahko odločam sama zase in počnem stvari, ki jih sama hočem	Opolnomočenje

4 REZULTATI

4.1 Splošne značilnosti integracijske hiše

4.1.1 Velikost in značilnost integracijske hiše

Integracijska hiša Apollo je ena izmed trinajstih integracijskih hiš v kraju Umeå, za mladostnike brez spremstva, ki so mlajši od 18 let. Delovati je začela decembra 2015, ko se je iz tranzitnega doma, na podlagi prihoda ogromnega števila mladostnikov, preoblikovala v integracijsko hišo. V integracijski hiši živi 12 uporabnikov. Zaposlenih je 11 oseb, osebje je na voljo štiriindvajset ur na dan. Stavbo si delijo s še eno integracijsko hišo, Norrsken, kjer je nastanjenih 15 mladostnikov. Delovanje hiš je ločeno, vendar si delijo skupne prostore, prav tako sodelujejo pri aktivnostih in vsakodnevnih rutinah ter skupnem financiranju. Cilj organizacije je pomagati otrokom brez spremstva in delo temelji na integraciji. Glavni cilj je integracija in opolnomočenje uporabnikov, kakovostna izobrazba in prosti čas. Opolnomočenje uporabnikov temelji na podpori in pripravljenosti, da so lahko samostojni posamezniki, ki lahko prispevajo k družbi in skupnosti, prav tako kot ostali člani družbe. Delo temelji na načelu, da bodo lahko vsi mladostniki brez spremstva samostojni, se zmožni preživljati, živeti v lastnem stanovanju in si ustvariti lastno socialno mrežo in družino. Delo temelji na enakosti in solidarnosti med ljudmi. Naloga je spodbujati delujoče vzorce in dati mladostnikom podporo in znanje tam, kjer to potrebujejo za samostojno življenje.

4.1.2 Delovanje organizacije – metode dela

Zaposleni so povedali, da je glavna naloga skrb za mladostnike in priprava na samostojnost. Za učinkovito delovanje organizacije imajo zaposleni enake vloge in so si med seboj enakovredni. Med seboj si delijo odgovornosti in naloge, tako da zmanjšajo obremenitev delavcev in skrbijo za strukturo in preglednost dela: *Kot zaposleni tukaj moramo poskrbeti za veliko drugih plati. Moramo sodelovati s skrbniki, socialno službo, šolo, zdravstvom, občino, drugimi integracijskimi hišami, hkrati skrbeti, da tukaj poteka vse gladko, naročati hrano, oblačila, imeti pogovore z mladostniki, organizirati aktivnosti.* Zaposleni so prav tako deležni številnih strokovnih usposabljanj za delo z otroki brez spremstva. Metode dela opišejo kot pogovor, vključevanje, mirno ravnanje v primeru konflikta, uporabo materiala

Hitta rätt in metodo osebnega načrtovanja. Opišejo, da je potrebno sodelovanje in podpora med zaposlenimi in mladostniki. Povejo, da je v integracijski hiši mirno vzdušje in tako lahko nudijo celostno podporo mladostnikom. Kot metodo dela opišejo, da je pomembna srčnost pri delu z otroki brez spremstva: *Težko govorimo o metodah dela, zame je najpomembnejše sodelovanje in, da smo na voljo mladostnikom, poizkušamo pomagati in stati ob strani. Zaposleni res delajo s srcem in so tukaj za mladostnike.*

4.1.3 Sodelovanje s skupnostjo in organizacijami

Integracijska hiša Apollo potrebuje široko mrežo različnih akterjev in organizacij za kakovostno delovanje. Apollo je v lasti občine, vsakodnevno pa sodeluje s šolo, zdravstvenimi domovi, otroško psihiatrijo, centrom za socialno delo, socialnimi sekretarji, Migracijskim uradom, Rdečim križem in mnogimi ostalimi organizacijami, ki so na voljo v skupnosti.

Integracijska hiša Apollo potrebuje široko mrežo različnih akterjev in organizacij za kakovostno delovanje. Je v lasti občine, vsakodnevno pa sodeluje s šolo, zdravstvenimi domovi, otroško psihiatrijo, centrom za socialno delo, socialnimi sekretarji, Migracijskim uradom, Rdečim križem, Save the Children, študentskimi združenji, švedsko cerkvijo, s KFUM prostočasne aktivnosti in tranzitnim domom, s policijo, svetovalci, fizioterapevti, z različnimi specialisti in mnogimi ostalimi organizacijami, ki so na voljo v skupnosti. Pomembno je medsebojno sodelovanje strokovnjakov. Zaposleni opišejo, da sodelovanje z različnimi akterji pomeni pripravljenost na integracijo. Povedo, da je veliko dejavnikov, ki so pomembni za aktivno vključevanje v družbo in temeljijo na aktivnem sodelovanju: *Pomembno je, da delujemo na več področjih, da so tudi mladostniki sami pripravljeni učiti se in sprejeti drugačno kulturo in način življenja*. Mladostniki so kontakte pridobili predvsem prek aktivnosti in tako navezali prijateljstva in poznanstva. Zaposleni so povedali, da je sodelovanje z ostalimi integracijskimi hišami pomembno: »Vsaka hiša deluje nekoliko različno, zato je pomembno, da si delimo izkušnje, izvajamo projekte, govorimo o ekonomiji in pomembnih odločitvah.«

4.1.4 Pogled na integracijo

Mladostniki so integracijo opisali kot dobro stvar. Mladostnik A je povedal, da je pomembno sprejemanje drugačnosti, potrebno prilagajanje, vključevanje, da zanj integracija pomeni prilagajanje švedskemu načinu življenja. Poudari, da je za integracijo pomemben čas in da je ključnega pomena znanje jezika. Mladostnik B doživlja integracijo kot učenje pravil. Pove, da je za uspešno integracijo pomembna samostojnost pri opravilih. Mladostnica C opiše integracijo kot švedski način življenja, možnost za enakopravnost, vendar se sooča z nerazumevanjem drugačnosti in ji to predstavlja oviro. Mladostnik D pove, da je dobil veliko znanja v zadnjem letu, vendar doživlja, da je švedski sistem zapleten in ga je težko razumeti. Izpostavi tudi nerazumevanje švedske kulture in da je zato potrebno prilagajanje in učenje švedske kulture.

Zaposleni so povedali, da je za integracijo potreben čas in občutek varnosti. Integracijo so opisali kot mrežo različnih dejavnikov: *Skupno funkcionira šolanje, aktivnosti, zdravstvo, da se dobro počutijo, so varni, je varno v integracijski hiši, blizu ljudi, imajo na voljo zaposlitev, aktivnosti, prijatelje in možnost, da se res vključijo v družbo*. Povedali so, da se pri integraciji pojavljajo ovire: *Zelo je težko, povsem nova država kultura, jezik vera pa tudi predsodki.* Izpostavijo, da je integracija pomembna za vpliv in moč nad lastnim življenjem, da omogoča enakovrednost, da postanejo mladostniki polnopravni člani družbe.

4.2 Življenje v integracijski hiši

4.2.1 Nastanitev

Uporabniki so povedali, da se večinoma dobro počutijo v integracijski hiši. Mladostnik A pove, da je bilo v integracijski hiši težko ob prihodu in ni občutka doma. Kot je povedal mladostnik A: *Ko sem prišel sem je bilo zelo težko saj si proč od družine in popolnoma sam, ne poznaš nikogar in moraš živeti s 25 ostalimi mladostniki.* Pove, da si je želel, da bi bil lahko nastanjen v rejniški družini, ko je prišel na Švedsko.

Uporabnik B pove, da je nezadovoljen z nastanitvijo in se želi preseliti. Pove, da si mora deliti prostore, da so ti neustrezni in se tam slabo počuti. Želi si zasebnosti in se ne udeležuje veliko aktivnosti. Uporabnik B pove, da kljub neustreznosti prostorov dobi zasebnost in da

je malo konfliktov v integracijski hiši. Tudi mladostnik C pove, da so bili konflikti v integracijski hiši predvsem ob prihodu in je potrebno prilagajanje. Uporabnik B pove, da v integracijski hiši uporablja večinoma materni jezik. Mladostnica C pove, da se dobro počuti v integracijski hiši, ima lastno sobo in toaleto, vendar mladostniki souporabljajo kuhinjo. Mladostnica C meni, da je v integracijski hiši preveč fantov, da so to predvsem fantje iz Afganistana, in se posledično izogiba ostalih v integracijski hiši. Pove, da se v integracijski hiši pripravlja na samostojnost, želi si več zasebnosti in preselitev v lastno stanovanje.

Mladostniki A, B, C, D opišejo, da dobijo pomoč in podporo v integracijski hiši s strani osebja. Podporo in pomoč opredelijo s tem, da je osebje na voljo za pogovor, prijazno, pomaga pri praktičnih stvareh in pri pripravi na samostojnost. Uporabnik B pove, da je odnos nekaterega osebja neprimeren, vendar pa ima dober odnos s kontaktno osebo in ji zaupa. Mladostnik D opiše pomoč osebja kot: *Včasih sem cel dan v svoji sobi in vedno pride nekdo, ki vpraša kako sem. To mi veliko pomeni.*

Mladostnik D izpostavi tudi slabe avtobusne povezave z integracijsko hišo in centralno lego ostalih integracijskih hiš. Pove, da ima v integracijski hiši preskrbo z osnovnimi stvarmi: *Imam svojo sobo in vse ostalo, kar potrebujem. Dobim vozovnico za avtobus, hrano, denar za telefon, oblačila in pomoč.* Mladostnik D pove, da se bo kmalu preselil v lastno stanovanje.

4.2.2 Izobrazba

Mladostniki A, C, in D so povedali, da je izobrazba za njih zelo pomembna. Mladostnik B pove, da je zanj pomembna zaposlitev. Pove, da se je izobraževal v Afganistanu, vendar pa ima po nesreči težave s koncentracijo in se šole izogiba. Dobil je pomoč s strani šole in integracijske hiše pri praksi. Tako opiše, da ima možnost šolanja in prakse. Pove tudi, da je prakso dobil na podlagi prejšnjih izkušenj, saj je v Afganistanu opravljal otroško delo. Prakso opiše kot priložnost za učenje švedskega jezika. Tudi Mladostnik A pove, da je opravljal otroško delo, vendar izpostavi pomembnost izobrazbe. Kot opiše: *Šola mi pomeni vse. Želim si, da bi študiral na univerzi in postal psiholog in pomagal drugim, ki so v*

podobnem položaju. Mladostnik A pove, da je začel s šolanjem kmalu po prihodu na Švedsko. Pove, da rad hodi v šolo in da hitro napreduje, saj si želi kmalu začeti z gimnazijo.

Kot opiše način izobrazbe: *Da lahko prideš v gimnazijo moraš priti na 4 korak*: *Prvi korak je švedščina, drugi korak so še ostali predmeti, ki jih moraš opraviti, da lahko napreduješ.* Pove, da je na drugem koraku in da so učitelji zelo prijazni in se večkrat družijo v prostem času. Tudi mladostnica C in mladostnik D si želita napredovati v gimnazijo. Mladostniki opišejo potek izobrazbe tako, da se na začetku učijo samo švedščine in so v ločenem razredu, z ostalimi mladostniki, ki so nastanjeni po integracijskih hišah v Umei. Ob napredku se učijo še ostalih predmetov, vse v švedščini in so v mešanem razredu, skupaj s švedskimi mladostniki. Mladostnica C pove, da je švedska izobrazba dobra, da so si v šoli enakovredni in opiše situacijo v Iranu: *v Iranu sva bili s sestro najboljši v razredu, pa nisva nikoli napredovali, samo zato, ker sva iz Afganistana.* Zanjo je izobrazba pot do neodvisnosti. Kot opiše: *Vem, da je to moja priložnost, če hočem imeti dobro življenje in da bom neodvisna.* Mladostnik D pove, da ima veselje do šolanja in tam spoznava nove ljudi. Na začetku so v ločenem razredu sošolci motili pouk, zdaj pa je v mešanem razredu in meni, da je veliko bolje.

4.2.3 Zdravje

Mladostnik A opiše, da se trenutno dobro počuti. Pove, da so zanj pomembne prostočasne aktivnosti in da rekreacija nanj dobro vpliva. Kljub aktivnostim pa ima zadnje mesece probleme s spanjem, nočne more, saj čuti pritisk azilnega procesa. Ima kontakt z zdravstvenimi ustanovami in je bil celo operiran, saj si je zlomil ključnico pri padcu s kolesom. Vsi mladostniki so ob prihodu v integracijsko hišo opravili osnovni zdravstveni pregled, sedaj pa obiskujejo zdravnike, psihologe, fizioterapevte, dietike in zobozdravnike ob potrebi.

Mladostnik B pove, da se fizično in psihično slabo počuti. Pove, da je pod stresom, da je izgubil smisel in motivacijo. Prav tako ima težave s koncentracijo, kar ga ovira pri učenju in šolanju. Kljub težavam pa pove, da je poiskal zdravstveno pomoč. Tam skuša dobiti pomoč pri težavah s spanjem. Povedal je tudi: *Enkrat so nas napadli talibani, prevrnili smo se z*

avtom tako, da sem dobil udarec v glavo in zlomil nogo. Bil sem v bolnici več mesecev. Od takrat naprej se težko zberem in hitro pozabljam. Osebje integracijske hiše je vzpostavilo kontakt z bolnišnico in uredilo, da je lahko naredil CT glave, tako, da je izvedel ali je dobil kakšne posledice od udarca v glavo.

Mladostnica C se slabo počuti in ima vsakodnevne glavobole, ki jo omejujejo pri vsakdanjem življenju. Ima redni kontakt z zdravstvenimi ustanovami, kot sta zdravstveni dom, bolnišnica. Tam srečuje zdravnike, psihologe, fizioterapevte, da bi lahko dobila pomoč pri problemu z glavoboli. Pove, da jo je strah negativne odločitve o prošnji za azil in se zato slabo počuti in izgublja motivacijo.

Mladostnik D pove, da ima težave s spanjem, glavoboli in ima tako slab vid, da mu tudi očala ne pomagajo. Meni, da je za njegove težave velik vzrok negotovost o prošnji za azil. Za svoje težave je poiskal zdravstveno pomoč, vendar je zdravstveni sistem na Švedskem drugačen kot doma in je razočaran nad njim. Kot opiše: *Zdi se mi, da ne pomagajo, vse kar rečejo, če si bolan je, da moraš piti vodo. Tega res ne razumem. Doma sem vedno dobil zdravila, brez težave in sem se počutil bolje, tukaj je zelo težko, da dobiš zdravila.*

4.2.4 Družina in socialni odnosi

Vsi mladostniki so povedali, da zelo pogrešajo svojo družino in so zaskrbljeni, kaj se dogaja z njihovimi družinskimi člani. Uporabnik A pove, da je njegova družina v Afganistanu in Iranu in imajo zelo malo kontakta. Vzrok je predvsem nevarnost, da se izpostavljajo in slabe internetne povezave, saj družina živi na podeželju in so lahko v kontaktu le, če družina odpotuje v mesto. Pove, da se počuti zelo osamljenega in mu primanjkuje podpora staršev: *Pogrešam mamo, saj me ona vedno zna potolažiti in mi pomagati, tukaj pa sem povsem sam.* Želi si, da bi ugodili njegovi prošnji za azil in bi se lahko združil z družino na Švedskem. Mladostnica C pove, da ima v integracijski hiši družino, saj tam živita njena sestra in brat. Mladostnik D pove, da nima nobenega kontakta z družino, že odkar je prišel na Švedsko, in ga zelo skrbi. Tako kot ostali mladostniki si želi, da bi mu odobrili prošnjo za azil in bi njegova družina lahko prišla na Švedsko in bi bili na varnem.

Mladostniki opišejo odnose v integracijski hiši kot prijateljske. Povedo, da imajo dobre odnose z osebjem, da jim osebje stoji ob strani, zaupa, pomaga in je vedno na voljo za pogovor. Uporabnik B in D povesta, da imata zelo dober odnos s kontaktno osebo in skupaj počneta prostočasne aktivnosti: *Všeč mi je, da lahko skupaj počnemo stvari, gremo v kino, na večerjo kot aktivnost s kontaktno osebo. To mi je veliko pomagalo, da se bolje razumem z osebjem in jim zaupam, da vem, da mi stojijo ob strani*. Mladostniki so odnose z ostalimi v integracijski hiši opisali kot prijateljske, mladostnik A, B in D pa so v integracijski hiši dobili dobre prijatelje. Mladostnik B pove, da so odnosi dobri in je malo konfliktov. Mladostniki so povedali, da so prijateljske odnose ustvarili v šoli, prek prostočasnih aktivnosti, v mošeji in drugih integracijskih hišah. Strinjajo se, da si želijo več švedskih prijateljev, vendar mladostnik A pove, da je to odvisno od znanja švedskega jezika, uporabnik D, da je zanj jezik ovira pri druženju in da je znanje jezika pomoč pri navezovanju stikov. Mladostnik B pove, da se počuti negotovega in osamljenega, želi pa si partnerstva, da bi dobil dekle in lahko v prihodnosti ustvaril lastno družino.

Mladostnica C opiše, da je v Iranu in Afganistanu večkrat doživljala diskriminacijo, diskriminacijo na podlagi spola in nima veliko prijateljev v integracijski hiši, saj so tam po večini nastanjeni fantje iz Afganistana. Pove, da odnosi temeljijo na kontroli s strani fantov in da ti razmišljajo enako kot v Afganistanu in obsojajo na podlagi spola: *Če si dekle ne smeš peti, voziti kolesa, nimaš izobrazbe in delaš od mladih let ...* Odnose med ostalimi mladostniki doživlja kot kontrolo nad ženskami in se zato tudi izogiba nekaterih v integracijski hiši: *Fantje tukaj stalno kontrolirajo, kaj delaš, kako se oblačiš, s kom se pogovarjaš. Vsi govorijo, koliko so se naučili, vendar so še vedno isti kot so bili v Afganistanu.* Kljub slabšemu odnosu s fanti pa ima nekaj prijateljic v šoli in v ostalih integracijskih hišah, prav tako pa podporo brata in sestre. Pove tudi, da ji primanjkuje časa za druženje, saj večino časa nameni učenju.

Mladostnik D pove, da se druži predvsem s fanti iz Somalije, vendar so tudi z mladostniki drugih narodnosti postali prijatelji. Pove, da je dobil prijatelje prek aktivnosti v integracijski hiši, v mošeji in šoli. Pove tudi, da so švedski ljudje zelo samostojni in je težko ustvariti prijateljski odnos, kot opiše: *Tukaj, če imaš rojstni dan, ti pošljejo mail ali kaj takega, doma smo se vedno zbrali vsi skupaj, skupaj jedli kosilo, tu pa je vsak sam. Zdi se mi, da je Švedska zelo hladna dežela, ljudje so sami zase.* Meni tudi, da je težko navezati stik s švedskimi

najstniki, saj si delijo povsem drugačne izkušnje: *Sem kot običajni najstnik vendar sem šel skozi veliko težkih stvari, ki jih na primer švedski najstniki ne doživljajo.*

4.2.5 Samostojnost in identiteta

Mladostniki opišejo, da se v integracijski hiši učijo samostojnosti, da bodo lahko v prihodnosti živeli v lastnem stanovanju. Povedo, da dobijo pomoč osebja pri praktičnih stvareh, kot opiše uporabnik A: *Osebje veliko pomaga pri praktičnih stvareh kot naročanje k zdravniku, pokazali so nam, kje so pomembne ustanove, kje se lahko družimo z ostalimi ljudmi*, *z nami so šli k zdravniku, pa v šolo.* Mladostnik A pove tudi, da si želi biti samostojen in preseliti v lastno stanovanje: *Rad bi se naučil čim več o švedski družbi, zakonih, kako deluje, tako da bom lahko živel samostojno.* Mladostnik B opiše, da je znal osnovna opravila že od prej, na primer kuhanje, pomivanje posode, pospravljanje sobe, tukaj pa se uči ostalih stvari, ki so pomembne za samostojnost. Mladostnica C pove, da dobi praktično pomoč od osebja, saj jo pripravljajo na samostojnost. Kmalu se bo preselila v lastno stanovanje, tako da se mora večinoma znajti sama. Kljub temu pa pove, da je prej dobila veliko pomoči. Kot pomemben del samostojnosti opiše enakopravnost in enake možnosti. Uporabnik D pove, da je s samostojnostjo dobil tudi zaupanje vase, mladostnik B pa boljšo samozavest. Mladostnik B pove tudi, da je preveč pričakovanj in preveč sprememb v njegovem življenju in se zato počuti nesposobnega. Z učenjem samostojnosti pove, da se bo lahko preselil v lastno stanovanje in imel več miru.

Mladostnik A opiše svojo identiteto kot osamljenost, negotovost in da je postal bolj odrasel odkar je prišel na Švedsko. Pove, da bolj sprejema drugačnost in se tukaj počuti enakega ne glede na svojo narodnost: *Tudi razmišljam drugače, zdi se mi, da bolj sprejemam drugačnost, odkar sem tukaj. Ko sem živel v Iranu sem bil stalno v strahu in se počutil manjvrednega, tukaj se mi zdi, da smo si vsi enaki in ni važno, kaj si po narodnosti.* Kot del njegove identitete opiše željo po samostojnosti in s tem kontrolo nad lastnim življenjem, hkrati je del njegove identitete tudi negotovost o prošnji za azil, ki ga spremlja ves čas, odkar je na Švedskem, saj je od tega odvisno njegovo življenje.

Mladostnik B opiše svojo identiteto kot drugačno kot pred prihodom na Švedsko. Pove, da je velik del občutek nesposobnosti, saj težko sledi v šoli in ima težave s koncentracijo in posledično učenjem jezika. Pove tudi, da je preveč pričakovanj in sprememb v času, ko je na Švedskem: *Težko je, ko je vedno toliko informacij, cel čas neke spremembe in pričakovanja. Rad bi imel mir in čas zase, da bi moje življenje potekalo tako, kot preden sem prišel sem*. Del njegove identitete opiše kot željo po vrnitvi domov, če bi bil tam varen, in skrb za družino. Del njegove identitete je tudi delo, saj je prej delal kot tesar in mu je to v veliko veselje, saj je nekaj, v čemer je res dober. Kot je opisal: *Edino, kar mi veliko pomeni in se počutim dobro je, kadar delam. Doma sem delal kot tesar, imel svoje podjetje in učil druge. Tukaj sem dobil prakso in delam kot tesar, tako, da sem našel nekaj, kar me drži pokonci.*

Mladostnica C je identiteto opisala kot enakovrednost, samostojnost in enakopravnost, enakopravnost med ženskim in moškim spolom in opolnomočenje. Kot je opisala: *Želim si povsem normalno življenje tako kot vsi ostali. Da imam enake pravice kot fantje in da lahko sama odločam o svojem življenju.* Kar zadeva opolnomočenje pove, da: *Tukaj končno lahko odločam sama zase in počnem stvari, ki jih sama hočem.* Kot del identitete opiše tudi izobrazbo in življenje na Švedskem, saj se noče vrniti domov. Pove, da: *Zelo me skrbi, kaj bo z mojo prošnjo za azil, saj se nikoli več nočem vrniti v Iran ali Afganistan. To bi bilo nekaj najbolj groznega, po vsem, kar sem doživela tukaj.* Skrbi jo, kaj se bo zgodilo z njeno prošnjo za azil in jo je strah pred vrnitvijo v Iran. Hkrati izrazi dvome pri lastni identiteti, saj pove, da se čuti precej drugačno kot švedski ljudje in da ti ne razumejo njene kulture in vere. Kot del identitete mladostnica opiše tudi diskriminacijo na podlagi spola v domači državi in v integracijski hiši. Pove, da je težko, saj sta s sestro edini punci v integracijski hiši. Pove, da je težko biti punca. Kot opiše: *S sestro bi radi odstranili šal, vendar morava počakati, da se preseliva. Če bi me kdo videl, bi vsi rekli, da sem slaba punca*. Pove, da je doma drugače kot na Švedskem in kot punca ne smeš voziti koles, peti, nimaš izobrazbe in delaš od mladih let. Pove, da moški odločajo namesto žensk in jih kontrolirajo. Diskriminacija je prisotna tudi na Švedskem, saj živi skupaj z veliko fanti iz Afganistana. Pove, da fantje nadzirajo, s kom se družiš, kako se oblačiš in kaj počneš, da fantje še vedno razmišljajo enako kot pred prihodom na Švedsko. Kot pove: *Tudi ko sva tukaj, je še vedno isto, saj živim z fanti iz Afganistana, še vedno razmišljajo isto kot doma in mislijo da oni odločajo*. Kljub temu, da ima lastno sobo in ločeno kopalnico se še vedno vsakodnevno srečuje s fanti v integracijski

hiši. Največ časa preživi s svojo sestro in bratom in se z njima druži v integracijski hiši. Pove, da se izogiba ostalih fantov in veliko časa preživi v svoji sobi. Želi si čim prej preseliti v lastno stanovanje in tako imeti več zasebnosti, miru in možnost, da odloča sama zase brez predsodkov ostalih fantov.

Mladostnik D se opiše kot običajni najstnik, vendar z drugačnimi izkušnjami, kot jih imajo švedski najstniki. Sam sebe opiše: *Sem kot običajen najstnik, vendar sem šel skozi veliko težkih stvari, ki jih na primer švedski najstniki ne doživljajo. Bežal sem čez pol sveta pri 15 letih. To je nekaj, kar me bo spremljalo celo življenje*. Pove, da se je njegova identiteta spremenila, odkar je na Švedskem, in da je beg iz Somalije del njegove identitete. Z begom na Švedsko je dobil samostojnost in zaupanje vase. Pove, da ga je strah pred negativno odločbo in čuti pomanjkanje kontrole nad lastnim življenjem. Zaradi čakanja na razrešitev prošnje za azil se počuti zaskrbljenega, osamljenega in utrujenega. Želi si ostati na Švedskem, naučiti švedska pravila, zakone in da bi lahko prišla tudi njegova družina.

5 RAZPRAVA

Z raziskavo sem prišla do ugotovitev o splošnih značilnostih organizacije, načinu dela, sodelovanju s skupnostjo in v kolikšni meri se uresničujejo načela integracije v integracijski hiši. Najprej bi se rada dotaknila splošnih značilnosti organizacije. Prva ugotovitev je, da je to integracijska hiša, ki je v lasti občine. V njej deluje šest zaposlenih, ki delajo čez dan, in trije zaposleni, ki delajo ponoči, osebje pa je v integracijski hiši prisotno 24 ur na dan. Zaposleni imajo različno izobrazbo, štirje od njih so socialni delavci, en je psiholog, štirje pa imajo poklicno izobrazbo. V integracijski hiši Apollo je trenutno enajst mladostnikov, devet fantov in dve dekleti. V integracijski hiši so trije zaposleni, ki govorijo enak jezik kot mladostniki, in so sami prišli na Švedsko kot otroci brez spremstva. Zdi se mi zelo pomembno, da je prisotno osebje, ki si deli enako izkušnjo kot mladostniki in kot eksperti iz lastnih izkušenj lahko prispevajo k učinkoviti integraciji, delovanju integracijske hiše in pomagajo pri situacijah, ki so kulturno pogojene, in kjer ostalo osebje nima toliko izkušenj.

Večina mladostnikov v integracijski hiši ima težave s spanjem, z nočnimi morami in glavoboli. Na njihovo zdravje in dobro počutje vpliva čakanje na razrešitev njihove prošnje za azil in se zato počutijo nemočne, brez vpliva nad lastnim življenjem in lastnim položajem. Biti v azilnem procesu ima velike posledice za mladostnika in negotovost o tem, kakšna je njegova prihodnost. Obstajajo različne diskusije, da je prav azilni proces ta, ki povzroča največ stresa, in ne njegova preteklost, kot na primer beg in ločitev od družine (Laban et al., 2004).

Glede na težave mladostnikov je pomembno, da je prisoten strokovno izpopolnjen kader, ki lahko nudi mladostnikom podporo in pomoč pri samostojnosti. Zdi se mi, da bi bilo zelo pomembno, da bi v integracijskih hišah delovali ljudje, ki imajo izobrazbo psihologa ali podobno izobrazbo, ki ima znanje za ravnanje in podporo v travmatičnih izkušnjah. Kljub pozitivnemu vidiku obstaja nevarnost, da bi prav s psihologi lahko ogrozili varnost in integracijo mladostnikov, saj bi se preveč osredotočili na njihove težave, travme in bi se mladostniki osredotočali na to, namesto na normalen potek življenja. Hkrati so mladostniki pod velikim pritiskom, saj stalno razmišljajo o tem, da se bodo morali vrniti nazaj v matične države in je zelo pomembno, da tudi v času, ko so še na Švedskem, dobijo strokovno pomoč in imajo možnost govoriti o svojih dvomih, zaskrbljenostih, s pomočjo strokovno

usposobljenega kadra, ki jim lahko nudi učinkovito pomoč. Kljub temu, da v integracijski hiši ni kadra, ki bi bil usposobljen kot psiholog, so mladostnikom na voljo različne oblike pomoči v skupnosti: svetovalci v šoli, svetovalci v zdravstvenih domovih, otroški psihiatrični oddelek, Rädda Barnen (Save the Children), mladostniška klinika, kjer lahko dobijo kontakt s strokovno usposobljenim kadrom in pomoč prilagojeno njihovim lastnim potrebam.

Vloga zaposlenih je predvsem podpora in svetovanje ter priprava mladostnikov na samostojnost. Zaposleni imajo določene zadolžitve, ki se delijo na določena področja dela, poleg tega pa je glavna naloga integracija. Prioriteta zaposlenih je biti na voljo za pogovor, oporo in pomoč ter pripravo na samostojno življenje. S tem so ustvarili varno okolje za mladostnike in omogočili razvijanje dobrih odnosov, zaupanje, ki je potrebno za učinkovito integracijo. Glavni cilj je integracija, opolnomočenje, kakovostna izobrazba in prosti čas. Rezultati so pokazali, da imajo mladostniki dober odnos z osebjem, jim zaupajo, dobijo podporo in jim osebje stoji ob strani. Veliko so k dobremu odnosu pripomogle različne aktivnosti, ki jih počnejo skupaj z osebjem in kontaktnim osebjem.

S tem se zmanjšuje stigma in povečujejo možnosti in priložnosti mladostnikov. Skušajo obravnavati vse člane enakovredno in hkrati spoštovati njihovo individualnost. Individualnost krepijo s spodbujanjem njihovih talentov, interesov in krepitvijo moči. Mladostniki so si med seboj enakovredni, osebje pa poizkuša delovati v smeri enakih možnosti za vse, ki temeljijo na mladostnikovi individualnosti. Zanimiv primer je mladostnik, ki je imel težave v šoli, in je tako dobil možnost prakse in nekaj ur šole na dan. Tako so lahko v integracijski hiši upoštevali njegove želje in odgovorili na njegove potrebe skupaj z načelom otrokove najboljše koristi.

Za učinkovito integracijo in podporo mladostnikov je izredno pomembno sodelovanje z drugimi organizacijami in akterji. Dnevno sodelujejo z zdravstvenimi ustanovami, šolo, skrbniki, socialnimi sekretarji, občino, izrednega pomena je tudi sodelovanje z ostalimi integracijskimi hišami, kjer si lahko delijo znanje, izkušnje in dobre prakse. Kot integracijska hiša se vključujejo v skupnost, saj menijo, da morajo imeti razvito široko socialno mrežo, če hočejo zagotoviti celostno podporo in integracijo. Na prvi stopnji integracijska hiša sodeluje z zdravstvenim centrom, ki je odgovoren za zdravstveno oskrbo in kjer imajo mladostniki enake pravice kot švedski mladostniki, z Umea Fritid (Skupina za prostočasne aktivnosti), s

policijo, tranzitnimi azilnimi domovi KFUM, z Bostaden, ki ima v lasti stanovanjske zgradbe v občini Umeå in kamor v integracijski hiši mladostnike prijavijo takoj po prihodu, tako da imajo možnost pridobiti lastno stanovanje. Na drugi stopnji sodelujejo z različnimi akterji, kot so Rdeči križ, cerkev, Save the Children, s prostovoljnimi organizacijami, privatnimi podjetji, študentskimi klubi, KFUM Umeå, knjižnicami in ostalimi integracijskimi omrežji (Umeå kommun, 2012).

Pri sodelovanju integracijske hiše s skupnostjo so pomembna 3 načela:

- pogled na mladostnike kot eksperte iz izkušenj,
- principi normalizacije,
- sodelovanje med organizacijami temelji na aktivnem sodelovanju, ki omogoča mladostnikom samostojnost in uresničevanje lastnih želja in ciljev (Umeå kommun, 2012: 7).

Normalizacijo je na Švedskem sledeč Brandonu opredelil Nirje: "Pri principu normalizacije je pomembno ustvariti ustrezne pogoje za to, da prizadeti človek občuti normalno spoštovanje, ki gre vsakemu človeškemu bitju. Tako je treba v vsem, kar zadeva prizadeto osebo, kolikor je le mogoče, upoštevati njeno izbiro, njene želje, zahteve in težnje. Mnogi ljudje imajo težave z uveljavljanjem v družini, med prijatelji, sosedi, sodelavci in drugimi ljudmi. Človek mora funkcionirati kot razpoznaven individuum in svojo identiteto sebi in drugim definirati z okoliščinami in pogoji svoje eksistence. Pot do samoodločbe je za poškodovano osebo težka, a nadvse pomembna (Brandon 1993b; 22).

V integracijski hiši skušajo zaposleni zagotoviti čim bolj vsakdanje življenje za mladostnike brez spremstva. To se kaže v izvajanju aktivnosti, ki zavzemajo kulturna področja, področja dela, spretnosti in vključevanje v skupnosti. Prav tako je druženje zelo pomembno, saj jim veliko pomeni in daje smisel pri vsakodnevnem življenju. S pomočjo integracijske hiše in lastnim zanimanjem so se vključili v različne sfere, ki so pomembne za integracijo, in pridobili moč za kontrolo nad lastnim življenjem. Z nastanitvijo v integracijski hiši se uresničujejo načela običajnega življenja, saj je tudi samo delovanje in vsakdan organiziran v tej smeri.

Rezultati so pokazali, da so mladostniki po večini zadovoljni z nastanitvijo v integracijski hiši. Večina integracijskih hiš v Umei je manjšega obsega, kjer je nastanjenih približno 8 mladostnikov brez spremstva. Integracijska hiša Apollo je v tem vidiku posebna, saj si deli prostore še z integracijsko hišo Norrsken. V tem mladostniki vidijo oviro, saj si morajo deliti kuhinjo in toaletne prostore z ostalimi mladostniki. Prostori niso posebej prilagojeni potrebam mladostnikov, saj so le ti majhni, slabo zvočno izolirani, v kuhinji je samo en štedilnik in pralni stroj. Sama integracijska hiša ima slabe avtobusne povezave, saj je locirana v industrijski coni. To ni v skladu z načeli integracije, saj je odmaknjenost ovira pri navezovanju stikov in vključevanju v družbo. Ker je integracijska hiša v industrijski coni, bi po zakonu tam lahko ostali samo štiri mesece, vendar se je zaradi pomanjkanja primernih prostorov v občini preselitev zamaknila skoraj za eno leto. V času te raziskave smo izvedeli, da se bodo mladostniki preselili v druge prostore, ki ležijo bližje centru mesta, kjer so boljše prometne povezave. Tam bo tudi nastanjenih manj mladostnikov: okoli 13 se jih bo preselilo v nove prostore, drugi pa se bodo preselili v lastna stanovanja, saj so v tem času dosegli določeno mero samostojnosti. Kljub delitvi kuhinje in toalete so mladostniki zadovoljni, da imajo svojo sobo in tako dobijo zasebnost in varnost. Zaradi delitve prostorov je v integracijski hiši prihajalo na začetku do konfliktov, vendar so mladostniki čez čas bolje spoznali drug drugega in se naučili prilagajati.

˝Vzgojno izobraževalni sistem igra eno ključnih vlog v procesu integracije otrok brez spremstva, saj je šola prostor, kjer se poleg posredovanja znanja odvija tudi proces socializacije˝ (Bešter, Medvešek, 2010: 206).

Izobrazba je za mladostnike izrednega pomena. Kmalu po prihodu, v nekaj tednih, so bili vsi vpisani v šolo in so se začeli učiti švedskega jezika. Pri učenju švedskega jezika so bili v ločenem razredu, skupaj z ostalimi otroki brez spremstva, vendar so kmalu lahko napredovali v mešani razred, kjer se učijo skupaj s švedskimi mladostniki. Šolanje je sestavljeno iz 6-ih tednov tečaja švedskega jezika. V tem času mladostnikom predstavijo, kako poteka šolanje v Umei, kako deluje švedska družba, in jih učijo švedskega jezika. Ko opravijo 6 tedenski pripravljalni pouk napredujejo na drugi korak in se začnejo učiti švedščino, matematiko, umetnost, športno vzgojo, materni jezik, glasbo in poznavanje družbe. Tretji korak sestavlja poglobljeno učenje teh predmetov in angleškega jezika, nato

pa lahko napredujejo na 4 korak, kjer dobijo oceno in lahko začnejo šolanje v gimnaziji (Midgårdskolan, 2016).

Odnosi v integracijski hiši temeljijo na prijateljstvu, spoštovanju, zaupanju, pomoči in sodelovanju. Mladostniki imajo dober odnos z osebjem in mu zaupajo. Najboljši odnos imajo s svojimi kontaktnimi osebami, saj imajo skupaj pogovore najmanj enkrat tedensko, skupaj izvajajo različne aktivnosti, kot so obisk kina, restavracije, bovling, gledališča, koncerti, bazen, joga, plezanje, skratka vse, kar mladostniku omogoča spoznavanje skupnosti in vključevanje v skupnost. Z izvajanjem in udeležbo na aktivnostih, sestankih in samem delovanju organizacije jim je omogočeno samoodločanje, sodelovanje, izbira, učenje iz lastnih napak. Imajo odprt in varen prostor, kjer lahko izražajo lastna čustva.

Rezultati so pokazali, da so odnosi v integracijski hiši, med mladostniki dobri in so nekateri postali tudi zelo dobri prijatelji. Dobre prijatelje imajo tudi v ostalih integracijskih hišah in v šoli, pridobili so jih preko prostočasnih aktivnosti kot nogomet, plavanje, odbojka ipd. Na začetku je prihajalo do konfliktov, saj se mladostniki niso poznali in so morali najti skupni način življenja, kljub velikim razlikam med njimi. Posebnost med odnosi v integracijski hiši so odnosi med dekleti in fanti. Problematično je, da je v integracijski hiši veliko fantov in samo dve dekleti, vendar je glede na statistične podatke migracijskega urada v letu 2015, do septembra, prišlo na Švedsko 14.058 otrok brez spremstva, od tega 1.586 deklet, kar je okoli 11 % (Migrationsverket, 2015). Fantje med seboj izkazujejo veliko spoštovanja, vendar dekleta čutijo, da jih fantje skušajo nadzorovati, določati kako se bodo obnašale, kaj lahko počnejo in česa ne. Mladostnica pove, da je tako doma kot na Švedskem doživljala diskriminacijo na podlagi spola, saj živi skupaj s fanti iz Afganistana. Kljub takemu doživljanju odnosov v integracijski hiši pa je na Švedskem uvidela, da smo vsi enakovredni in tako postala močnejša in dobila večji nadzor nad lastnim življenjem in kot pove, odloča o sebi sama, namesto da drugi odločajo namesto nje.

Največja težava, ki jo mladostniki doživljajo pri navezovanju stikov in prijateljskih odnosov, je predvsem različnost kulture in problem jezika. Soočajo se s tem, da na Švedskem ne poznajo njihove kulture in vere in da se morajo mladostniki prilagajati temu, na račun lastnih verovanj in prepričanj. Klub velikim kulturnim razlikam so v integracijski hiši vedno spoštovali njihove verske običaje in kulturne razlike, seveda do neke razumne meje. Ko so potekali muslimanski verski prazniki, sta se osebje in delovanje integracijske hiše prilagodili

potrebam mladostnikov. Tako so v času ramadana prilagodili pravila tako, da je več osebja delalo ponoči, prestavili so čas večerje glede na mladostnikove potrebe, dnevno osebje pa je razbremenilo nočno osebje z urejanjem njihovih tekočih opravil čez dan. Mladostniki so tako dobili vpliv nad lastnim življenjem in imeli možnost, da prakticirajo svoje verske običaje, se čutijo spoštovane in slišane.

Veliko vlogo igra odsotnost družine, ki vpliva na mladostnikovo počutje, integracijo in samostojnost. Mladostniki so opisali, da so zelo zaskrbljeni za svoje družinske člane, nekateri pa že več kot leto, odkar so na begu, nimajo stika z družino. Vzroki za to so slabe internetne povezave, skrivanje, oddaljenost in strah pred izpostavljanjem družine. Vsi mladostniki si želijo, da bi njihova družina prišla na Švedsko in da bi bili na varnem. Glede na stanje v Afganistanu in ostalih državah so mladostniki stalno razpeti med skrbjo za družino in procesom integracije v novi državi. Hkrati obstaja veliko dvomov o tem, kako izpolniti pričakovanja obeh strani, saj se učijo popolnoma nove kulture in družbe, hkrati pa imajo določena pričakovanja s strani družine. Družina je izrednega pomena za otroka in kakovostno odraščanje. Hkrati je osnovna otrokova pravica prav pravica do družine. Prav zaradi te pomembnosti bi morala biti združitev z družino ena od prioritet integracijske politike (UNHCR: 1983: 1).

Dobro zdravstveno stanje mladostnikov je izrednega pomena, da se lahko vključujejo v družbo. Mladostniki so takoj ob prihodu opravili splošen zdravniški pregled in obiskali zobozdravnika. Po tem je bila zdravstvena pomoč organizirana glede na njihove potrebe. Na začetku je za naročanje skrbelo osebje, zdaj pa za to skrbijo nekateri mladostniki sami, saj je izrednega pomena, da bodo lahko sami stopili v stik z zdravstveno ustanovo, ko bodo živeli samostojno. Mladostniki imajo enake pravice do zdravstvene oskrbe kot ostali švedski mladostniki. Če pride do kršitve teh pravic, osebje poda prijavo proti tistemu, ki je te pravice kratil. Pri nudenju učinkovite zdravstvene pomoči je pomembno tudi upoštevanje kulturnih razlik, do pomanjkljivosti pa prihaja predvsem pri nerazumevanju z mladostnikom, saj govorijo drugačen jezik. Zdravstvene ustanove so dolžne priskrbeti tolmača pri srečanju z mladostnikom. Največkrat poteka to preko telefona, včasih pa tudi s pomočjo tolmača na kraju samem. Mladostniki se soočajo s slabim psihičnim zdravjem, ki je posledica travm, z izkušnjo z begom in nasiljem. Zato je pomembno, da je celostna zdravstvena oskrba

prilagojena vsakemu posamezniku, osebje pa mora razumeti kulturo posameznika, da lahko ustrezno odgovori na njihove potrebe, ki so pogojene z drugačno kulturo (BBIC, 31).

Kot opišeta Derluyn in Broekaert (2008) obstajajo trije dejavniki, ki vplivajo na počutje otrok brez spremstva: izkušnja in doživljanje dejstva, da so begunci, ločitev od družine in dejstvo, da so v dobi največjih sprememb in razvoja. Različne študije so pokazale, da se mladostniki brez spremstva največkrat soočajo s slabim počutjem, posttravmatskim sindromom, depresijo in tesnobo.

Mladostniki se v integracijski hiši učijo samostojnosti od dneva prihoda v integracijsko hišo. Ob prihodu so navzoči na petih pogovorih, kjer dobijo vse potrebne informacije o pravilih v integracijski hiši, svojih pravicah, dolžnostih, kako poteka vsakdanje življenje v integracijski hiši, dobijo pa tudi paket osnovnih potrebščin, kot so higienski pripomočki, oblačila in obutev. Veliko mladostnikov ima že od prej osnovna znanja o pripravljanju hrane, pospravljanju sobe, pranju oblačil ipd. Osebje nudi podporo pri vseh ostalih stvareh, ki so pomembne, da lahko v prihodnosti živijo samostojno. Pri tem je velikega pomena gradivo Hitta rätt, kjer mladostniki skupaj s kontaktno osebo raziskujejo vse potrebne informacije, ki jih potrebujejo za samostojno življenje. Gradivo je nastalo skupaj z ostalimi mladostniki brez spremstva, tako, da so kot eksperti iz izkušenj pomagali oblikovati in zbrati vse relevantne informacije, ki so potrebne za vključevanje v družbo in samostojno življenje.

Veliko mladostnikov je po določenem času na Švedskem pripravljeno na preselitev v lastno stanovanje, kjer še vedno dobijo pomoč osebja, vendar v veliko manjši meri. Tam dobijo higienske pripomočke in čistila, vendar pa so sami odgovorni za nakup in pripravo hrane. V integracijski hiši je poskrbljeno za hrano in oblačila, tako, da mladostniki nimajo lastnih stroškov. Dobijo 2.000 kron letno za prostočasne dejavnosti, okoli 200 kron na mesec za aktivnosti s kontaktno osebo, mesečno avtobusno vozovnico, 200 kron na mesec za telefon, kosila in večerje ter 24 kron na dan od Migracijskega urada. Hkrati lahko skrbniki zaprosijo za denar za nakup poletnih in zimskih oblačil, očal, kar pa izplača Migracijski urad. Na začetku smo v integracijski hiši poskrbeli za kosilo in večerjo, ki ga pripravlja zunanje podjetje v Umei, ki ima pogodbo z občino. Imeli so tudi prost dostop do sadja, mleka, kruha, fižola, jajc itn., tako da so si lahko tudi sami pripravljali hrano. Mladostniki so bili nezadovoljni s pripravljeno hrano, ki so jo dobivali za kosilo in večerjo. Tako je osebje skupaj z njimi prišlo do dogovora, da bodo naročili manj pripravljene hrane, odjavili so

kosilo in tako prihranjen denar uporabili za to, da mladostniki sami izberejo, katera živila bodo naročili in pripravljali hrano sami. Tako enkrat na teden na sestanku mladostniki dajo predloge, katero vrsto hrane bi radi naročili, in imajo tako vpliv in moč nad lastno situacijo. Zraven imajo tudi pregled nad cenami hrane, kar je dobra priprava na samostojno življenje v prihodnosti.

Vpliv in moč samoodločanja ter kontrola nad lastnim vsakdanom so ključnega pomena za mladostnikovo identiteto in opolnomočenje. Mladostniki brez spremstva so šli skozi ogromne travme, bežali skozi ogromno držav, živeli so v nemogočih življenjskih razmerah, nevarnostih, kar je prispevalo k zelo težkemu položaju in spremembi identitete in lastnega doživljanja. Pomen zaščite beguncev ni samo o tem, da jim priznamo status in poskrbimo za nastanitev in varstvo v novi državi, vsebuje še veliko več. Begunci si zaslužijo pravico do dostojanstva, spoštovanja individualnosti in enakopravnost z ostalimi državljani. Imeti morajo pravico do lastne identitete.

Pomemben del identitete je tudi diskriminacija in diskriminacija na podlagi spola, ki jo je izpostavila mladostnica C. Pove, da je bila v domači državi deležna diskriminacije na podlagi spola. To je opisala kot kontrolo, odločanje namesto nje s strani moških in pomanjkanje osnovnih pravic kot ženska. Kljub preselitvi na Švedsko, še vedno doživlja diskriminacijo s strani fantov iz Afganistana. Pove, da se razmišljanje fantov ni spremenilo, kljub preselitvi v drugo državo. Mladostniki so v intervjuju opisali, da se srečujejo s kulturnimi razlikami in nepoznavanjem njihove kulture in vere. Na ta način se počutijo tudi diskriminirane in to ovira integracijo.

˝Diskriminacija, ki je pogosto posledica stereotipov ali predsodkov, ki jih imajo ljudje, naredi ljudi nemočne, jim prepreči, da bi postali aktivni državljani, jih omeji pri razvijanju njihovih sposobnosti, v mnogi situacijah jim omeji dostop do dela, zdravstvenih storitev, izobraževanja ali nastanitve˝(Amnesty International 2016). Kljub begu pred diskriminacijo in želji po boljšem življenju je diskriminacija v novi državi še vedno prisotna, predvsem nad dekleti. Zaradi tega so ovirane pri vsakdanjem življenju in vključevanju v družbo, kar posledično ovira tudi integracijo, saj se morajo soočati z enakimi stvarmi kot doma, namesto da bi se lahko osredotočile na nova znanja, kulturo, vrednote in norme. Tudi če se dekleta želijo osredotočiti na to, so tu še vedno fantje, ki dekleta opominjajo na življenje doma in

postavljajo pričakovanja, ki so povezana z normami in vrednotami na podlagi njihove kulture in vere.

Mladostniki so v raziskavi povedali, da so se zelo spremenili, odkar so prišli na Švedsko. Počutijo se osamljene in negotove, kar je posledica oddaljenosti družine, nove kulture, jezika in pritiska azilnega procesa. Kljub negativnemu vplivu pa so postali bolj odrasli, se počutijo bolj samozavestne, močne in enakovredne drugim. Kot so povedali, je del njihove identitete prav samostojnost in kontrola nad lastnim življenjem. Nekateri mladostniki menijo, da je preveč sprememb in pričakovanj, kar negativno vpliva na njihovo samopodobo. Hkrati veliko negotovosti izvira prav iz vseh novosti, s katerimi se soočajo vsak dan. Mladostnica C je povedala, da se je zelo spremenila, odkar je na Švedskem. Povedala je, da tukaj končno lahko odloča sama zase, je normalna najstnica in ima enake pravice kot moški. Mladostniki so se opisali kot normalni najstniki, vendar je beg velik del njihove identitete in jih prav to loči od ostalih sovrstnikov. Osebje spoštuje njihovo edinstvenost, nudi podporo pri oblikovanju lastne identitete in zato skuša delovanje integracijske hiše prilagoditi posamezniku in njegovim potrebam, tako da jim stoji ob strani pri iskanju odgovorov o vrednotah in normah.

6 SKLEPI

Raziskava je potrdila moja predvidevanja, da integracijska hiša deluje po načelih otrokove največje koristi in upošteva pomembna načela za učinkovito integracijo. Organizacija je v lasti občine in ima predpisana pravila za delovanje, je prilagojena mladostnikom in upošteva njihove potrebe in želje. Kljub velikemu številu mladostnikov, kar ni ravno v skladu s priporočili, deluje kakovostno s ciljem integracije v skupnost. Ravno zato, ker integracijsko hišo vodijo strokovnjaki, imajo mladostniki velik vpliv, spoštovanje in so aktivno udeleženi pri oblikovanju pravil in načina življenja, ki bi ga radi imeli v integracijski hiši.

Za uspešno integracijo uporabljajo in upoštevajo tudi načela normalizacije, kjer mladostnikom zagotavljajo vpliv, moč, opolnomočenje, pripravljajo jih na zaposlitev, ravnanje z denarjem, vključevanje v skupnost in oblikovanje odnosov.

Mladostniki so v letu življenja na Švedskem oblikovali prijateljske odnose, postali močnejši in se zavedajo, da sami odločajo o sebi in so tudi bolj samostojni. Odnosi so izrednega pomena za integracijo, saj brez poznanstev in prijateljstva ne moremo biti polnopravni člani družbe.

Pomembno se mi zdi izpostaviti tudi dejstvo diskriminacije, ki jo doživljajo mladostniki. Rezultati so pokazali, da mladostniki doživljajo diskriminacijo na podlagi narodnosti, spola, vere in kulture. Zanimivo je, da ne doživljajo diskriminacije s strani švedskih državljanov, temveč predvsem moških pripadnikov enake narodnosti. Vse to lahko negativno vpliva na njihovo samopodobo, identiteto in integracijo. Mladostniki so opisali odnose v in izven integracijske hiše, ki temeljijo na prijateljstvu. Le en mladostnik je izpostavil dejstvo, da si želi partnerstva in ljubezni. Mladostniki se pri oblikovanju lastne identitete soočajo z veliko negotovosti in pričakovanj, ki temeljijo na različni kulturi in drugačnem načinu življenja v novi državi. Če primerjam življenje v matični državi z življenjem na Švedskem, se mladostniki soočajo z ogromnim razlikam. Prav tako je tema spolnosti in ljubezni velik tabu in se močno razlikuje od kulture na Bližnjem vzhodu. Mladostniki o spolnosti in ljubezni razmišljajo na podlagi svoje vere in vzorcev obnašanja iz domače dežele. V najstniških letih je to vprašanje še toliko bolj pomembno, saj se srečujejo z veliko novosti in prihajajo v leta, kjer je spolnost nekaj normalnega. Velika razlika je, saj bi si v domači deželi pri teh letih lahko že ustvarili družino, tukaj pa so običajni najstniki, ki si želijo in iščejo partnerja.

Prihaja do veliko konfliktov na področju pričakovanj, norm, vrednot in kulture. Mladostniki za oblikovanje lastne identitete potrebujejo stabilnost, se počutiti doma v lastnem telesu. Pričakovanja družbe, družine, verski običaji in prakse ovirajo to stabilnost in otežujejo mladostniku, da bi se počutil udobno in varno in se lahko osredotočil na integracijo v novi državi, namesto da bije nenehen boj s pričakovanji doma in pričakovanji v novi državi. Nek mladostnik je sam opisal, da je pod pritiskom, saj je preveč pričakovanj in sprememb v njegovem življenju, ki mu onemogočajo varnosti in uspešno integracijo.

Rezultati so pokazali, da so mladostniki zadovoljni z nastanitvijo, kljub temu, da ta ni optimalna. S tem mislim na dejstvo, da si prostore delijo s še eno integracijsko hišo. Kljub temu, da so mladostniki z nastanitvijo zadovoljni, pa si osebje in vodstvo stalno prizadeva za še višjo kakovost in je zato našlo primernejše prostore, ki bodo zadovoljili njihove potrebe. Osebje se je zavedalo, da kljub dobremu delovanju obstajajo ovire pri integraciji, kot na primer slabe avtobusne povezave, oddaljenost prostočasnih aktivnosti, tako da so uredili preselitev v nove prostore, z manjšim številom mladostnikov, in tako še bolj deluje v skladu z načeli otrokove največje koristi in aktivne integracije. Lahko trdim, da integracijska hiša kvalitetno skrbi za izpolnjevanje načel integracije, saj je po letu dni nastanitve v integracijski hiši kar 12 mladostnikov pripravljeno na samostojno življenje. Ti se bodo v prihodnjih mesecih preselili v lastna stanovanja in sami prevzeli odgovornost za nakup hrane, obisk šole ter aktivnosti in svoj vsakdan.

Raziskava je pokazala, da je tudi financiranje primerno, saj mladostniki brez spremstva dobijo vse, kar potrebujejo za običajno življenje. Prostori v integracijski hiši so opremljeni z novim pohištvom, mladostniki so dobili nova oblačila, osebje je nakupilo veliko športnih rekvizitov, prav tako pa z denarjem spodbujajo vključevanje v skupnost, saj imajo mladostniki na voljo 203 evre na leto za trening nogometa, obisk gledališča, skratka aktivnosti, kjer spoznavajo nove ljudi in si širijo socialno mrežo.

Rezultati raziskave so pokazali, da integracijska hiša deluje v skladu z načeli dobre prakse. Mladostniki imajo pravico do sodelovanja in so aktivno vključeni v oblikovanje pravil v integracijski hiši, imajo vpliv, da sami odločajo, katere aktivnosti bodo izvajali ter dajejo predloge. Osebje upošteva njihove želje in se temu prilagaja, skuša zmanjšati omejitve in delovati v smeri opolnomočenja. V integracijski hiši spoštujejo mladostnikovo kulturno identiteto in z mladostniki delujejo na individualni ravni, kjer spoštujejo njihovo identiteto,

verovanje in kulturo. Integracijska hiša aktivno sodeluje z organizacijami in tako skrbi za kakovostno oskrbo na vseh področjih mladostnikovega življenja. Stalno delujejo tudi proti diskriminaciji z aktivnim vključevanjem in medmreženjem s skupnostjo. Čeprav mladostniki čakajo na razrešitev svoje prošnje za azil in še nimajo pravice do zaposlitve, jih osebje v integracijski hiši aktivno pripravlja na zaposlitev, pomaga s prakso, tako da se mladostniki lahko počasi začnejo vključevati tudi na trg dela. Dobivajo denarno podporo, ki jim omogoča lažje vključevanje, saj si lahko privoščijo nova oblačila tako kot vsi ostali najstniki. Formalno se integracija začne, ko oseba pridobi status begunca, vendar pa na Švedskem aktivno delujejo z integracijo že pred tem, tako da mladostniki in ostali aktivno preživljajo vsakdan in jim je po odobritvi prošnje za azil omogočeno čim bolj samostojno in neodvisno življenje. Zdi se mi zelo pomembno, da integracijo začnejo takoj ob prihodu, saj uporabniki tako aktivno preživljajo vsak dan in obstajajo manjše možnosti, da se počutijo izključene, osamljene, zapadejo v depresijo, izgubijo motivacijo, saj imajo nekaj, kar jim daje smisel.

7 PREDLOGI

Predlogi, ki so jih podali intervjuvanci, so:

Večja kuhinja, dva pomivalna stroja in dva štedilnika. Mladostniki so z nastanitvijo zadovoljni, vendar še vedno obstajajo določene pomanjkljivosti, ki jih je potrebno odpraviti. Z ozirom na število vseh bivajočih v integracijski hiši mladostniki predlagajo nakup še enega štedilnika in pomivalnega stroja. Glede na to, da je v hiši 25 mladostnikov in samo en štedilnik, lahko rečem, da so mladostniki do sedaj odlično sodelovali in med njimi tudi ni prihajalo do konfliktov pri souporabi določenih stvari v hiši. Sami vidijo izboljšavo v tem, saj bi lahko lažje pripravljali hrano, skrbeli za red in čistočo in razbremenili osebje, ki včasih pospravlja posodo in kuhinjo. Hkrati bi imeli več vpliva nad lastno situacijo in se z bolj aktivnim kuhanjem in pospravljanjem lažje pripravljali na samostojno življenje.

Tudi samo osebje se je že od začetka zavedalo tega problema in neustreznosti nekaterih prostorov. Ker se integracijska hiša nahaja v industrijski coni, je bilo stalno govora o tem, da se bomo preselili v druge, boljše prostore. Zaradi tega se investicija v obnovitev kuhinje ni izplačala in smo se morali znajti z že obstoječo infrastrukturo. Seveda smo nekajkrat razmišljali, da bi prenovitev kuhinje izpeljali, vendar se je vodstvo odločilo, da je to prevelika investicija. Ker je v letu 2015 na Švedsko prišlo ogromno mladostnikov brez spremstva, so bile nekatere integracijske hiše neprimerne za življenje. Pomembno je, da zagotovimo kakovostno nastanitev, saj le tako lahko omogočimo aktivno integracijo v skupnost. Občina je zato financirala tudi zasebne domove, za kar je porabila veliko več denarja kot za financiranje občinskih domov. Ker trenutno ne prihaja več toliko otrok brez spremstva, so začeli zapirati zasebne domove in mladostnike selijo v občinske domove. Na ta način so v enem mesecu prihranili okoli milijon kron. Ta denar bi morali porabiti za izboljšavo infrastrukture že obstoječih integracijskih hiš, prilagoditev prostorov in predvsem toaletnih prostorov, glede na potrebe mladostnikov.

Boljše prometne povezave z integracijsko hišo. Integracijska hiša je nekoliko odmaknjena od samega centra mesta. Težava je v tem, da je avtobusna postaja oddaljena 10 minut hoje od integracijske hiše, avtobus pa pelje samo 1x na uro. To mladostnikom predstavlja veliko oviro, predvsem pozimi, ko postane mraz in dežuje. Sami smo v integracijski hiši prisluhnili njihovim potrebam in v aprilu je vsak mladostnik dobil 1.500 kron za nakup kolesa. Od

začetka smo mladostnike tudi peljali na treninge, aktivnosti, vendar pa so se čez čas sami znašli in to ni bilo več potrebno. Kljub oviram smo skupaj z mladostniki našli rešitve, ki so sprejemljive za obe strani, tako za zaposlene kot za mladostnike. Jeseni je prišlo do odpuščanja osebja, saj je Migracijski urad znižal financiranje integracijskih hiš, tako da osebje nima več možnosti spremljanja mladostnikov pri vseh njihovih aktivnostih in jim nuditi prevoz do kraja njihovih prostočasnih dejavnosti. Kljub spremembi dela smo zaposleni vključili mladostnike, jih sproti obveščali, tako da so sami čutili pripadnost, vključenost, vpliv in na ta način tudi lažje razumeli vse spremembe. Moj predlog je, da bi občine, skupaj z avtobusnim prevoznikom uredile potniški prevoz na tak način, da bi ustrezal prebivalcem. Možnost bi bila, da bi prilagodili odhod avtobusa glede na čas, ko se v šoli začne pouk, tako da mladostniki ne bi čakali na avtobus. Trenutno je tako, da nimajo nobene možnosti, da bi pravočasno prišli v šolo, v kolikor ga zamudijo. Hkrati se je tudi pojavil predlog, da bi osebje nudilo prevoz mladostnikom, v kolikor ti kasnijo z odhodom v šolo, saj na ta način povečamo motivacijo mladostnika in mu prihranimo, da bi se skušal izogibati šoli.

Več prostočasnih aktivnosti. Mladostniki so povedali, da si želijo več aktivnosti v prostem času, saj smo te v drugi polovici leta te začeli zmanjševati, z namenom da se sami vključijo v različna združenja, klube ipd. Mladostniki so izpostavili, da si želijo preživljati več časa z osebjem, saj tako navezujejo in razvijajo boljše odnose. Ena od idej je bila, da bi enkrat tedensko organizirali skupne aktivnosti, kot je na primer najem športne dvorane, kjer bi lahko skupaj igrali nogomet. Predlagano je še bilo, da bi v integracijski hiši organizirali družabne večere in se lahko družili ob različnih igrah in navezovali boljše odnose.

Sama predlagam naslednje:

Boljše sodelovanje s šolo. Pri sodelovanju integracijske hiše s šolo obstaja, po mojem mnenju velika ovira, saj med njima vlada načelo zaupnosti. Osebje integracijske hiše ima lahko kontakt z učitelji mladostnika le v primeru, če tega odobri skrbnik. Na ta način ima integracijsko osebje zelo slab pregled nad mladostnikovo situacijo v šoli in je odvisni od informacij, ki jih podajo skrbniki in mladostniki. Tako jim je oteženo, da bi se ustrezno odzvali na mladostnikove potrebe, saj je pridobitev informacij časovno zahteven proces, v katerem se mnoge informacije skozi proces treh akterjev porazgubijo. Predlagam, da bi skrbniki ob vpisu mladostnika v šolo dali dovoljenje tudi za to, da ima osebje integracijske

hiše dostop do informacij o otrokovem šolanju. Na ta način bi lahko konkretno podprli mladostnike in skrbnike in zagotovili boljšo in bolj dosledno mrežo sodelovanja, ki se kaže v celostni podpori mladostnikovih potreb. Predlagam tudi, da bi se enkrat mesečno skupaj srečali kontaktna oseba mladostnika, skrbnik in učitelj ter tako skupaj oblikovali potrebno podporo mladostniku. Osebje bi tako lahko mladostniku pomagalo pri učenju predmetov, kjer ima mladostnik težave, le ta pa bi zato lažje sledil pouku in si pridobival novo znanje. S tem bi podprli tudi skrbnike, saj bi vedeli, da mladostnik kljub težavam v šoli dobi podporo v integracijski hiši.

Trajnost programov. Predlagam, da se nastanitveni programi v integracijskih hišah podaljšajo na vsaj 5 let. Kljub temu, da zaradi manjšega števila mladostnikov mogoče nekatere integracijske hiše niso več potrebne, pa bi z daljšim časom delovanja bolje poskrbeli za varnost in vključenost otrok. Zaradi zmanjšanja števila otrok brez spremstva, so se nekateri mladostniki v enem samem letu tudi do trikrat selili v druge integracijske hiše. Na ta način so bili primorani večkrat prekiniti stike, socialna omrežja, zamenjati šolo, kar ustvarja dodaten stres in negotovost v mladostnikovem življenju. Kljub temu, da bi se za daljše obratovanje integracijskih hiš porabilo več denarja, bi bilo psihosocialno počutje mladostnikov veliko boljše in bi veliko manj denarja porabili za ponovno navezovanje stikov, umeščanje in integracijo v novo skupnost ter večkratno izobraževanje novega osebja.

Boljše informiranje o švedskih vrednotah, normah, pravilih. Mladostniki se na Švedskem soočajo s povsem novo kulturo: zanje tako obstajajo nova nenapisana pravila, ki so pomembna, saj omogočajo lažjo socializacijo. Predlagam, da bi v integracijski hiši enkrat tedensko izvajali tematske skupine, kjer bi lahko odprto govorili o ljubezni, spolnosti, odnosih, ter razlikah med kulturo v Afganistanu, Somaliji in na Švedskem. Tematske skupine bi vodilo osebje, vendar pa bi bili mladostniki aktivno vključeni, da bi prispevali s svojimi izkušnjami in vrednotami. Po vsaki tematski skupini bi mladostniki lahko podali predloge za naslednjo skupino, osebje pa bi nato pripravilo potrebna gradiva. Tako bi lahko vsak teden odgovorili na specifične potrebe mladostnikov in jih vključevali v delo kot eksperte z izkušnjami.

Dežurni strokovni tim. Predlagam, da se ustanovi dežurna skupina strokovnjakov, predvsem psihologov, ki bi govorila enak jezik kot mladostniki, da bi lahko pomagala mladostnikom v kriznih trenutkih. Dežurni tim bi deloval v okviru občine in bi po potrebi

prišel v integracijsko hišo, kjer bi bil na voljo za pogovor, ko bi jih mladostniki potrebovali. Mladostniki imajo prek zdravstvenih domov in svetovalcev v šoli možnost do strokovne pomoči v obliki svetovanja, vendar so dolge čakalne vrste in se na ta način ne odzovemo na potrebe mladostnikov, predvsem ko so ti v težki situaciji. Z dežurno skupino bi tako mladostnik lahko dobil pomoč takoj, in bi na ta način lažje preprečili marsikatere travme, samopoškodbe in podobno. Za financiranje dežurnega tima bi seveda potrebovali več finančnih sredstev, saj bi bili strokovnjaki v stalni pripravljenosti, vendar bi na ta način razbremenili že preobremenjene zdravstvene domove in svetovalnice, skrajšali čakalne vrste in posledično negativne posledice, ki nastajajo zaradi dolgega čakanju na pomoč.

8 LITERATURA IN VIRI

Amnesty International (2016). Diskriminacija. Dostopno prek: http://sola.amnesty.si/kaj-je-diskriminacija.html (10.11.2016)

Balibar, E. (2004). We, the People of Europe? Reflections on Transnational Citizenship. Princeton & Oxford: Princeton University Press

Bešter, R. (2009). Pravni okvir, relevanten za integracijo imigrantov v Sloveniji. Razprave in gradivo, Ljubljana št. 58. 161-165 Dostopno prek:http://www.inv.si/DocDir/PublikacijePDF/Razprave%20in%20gradivo/RIG%2058/Bester.pdf (16.4.2016)

Bešter, R., Medvešek, M. (2010). Državljani tretjih držav ali tretjerazredni državljani? Inštitut za narodnostna vprašanja, 2010, 203-210. Dostopno prek: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-PUFPPYGT (3.10.2016)

Brandon D. (1993b). Veselje in žalost pri normalizaciji. Socialno delo 32,(1-2): 19-25

Derluyn, I. & Broekaert, E. (2008). Unaccompanied refugee children in adolescents: the glaring contrast between a legal and psychological perspective. International journal of Law and Psychiatry, 31(4), 319-330.

Eastmond, M., Ascher, H. (2011). In the Best Interest of the Child? The Politics of Vulnerability and Negotiations for Asylum in Sweden. Dostopno prek: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1369183X.2011.590776 (10.5.2016)

Eriksson, J., Henriksson, H. (1997). Asylsökande barn och deral glömda familjer. Stockholm, Centrum för Barn och Ungdomshälsa.

Flaker, V. (1988), Erving Goffman: Azili (povzetek). V: Flaker, V. in Urek, M. (ur.): Hrastovški anali za leto 1987. Ljubljana: RK ZSMS (73-137).

FRA (2010). Seperated asylum seeking children in European Union Member States. Comparative report. European Union Agency for Fundamental Rights. Vienna. Dostopno prek: http://fra.europa.eu/en/publication/2012/separated-asylum-seeking-children-european-union-member-states (12.5.2016)

Gabaj, Ž. (2013). Izvajanje temeljnih standardov za skrbnike otrok brez spremstva v Evropi. Slovenska Filantropija. Dostopno prek: http://www.filantropija.org/wp content/uploads/2015/01/CountryAssessments_SLO_WEB.pdf (20.4.2016)

Hitta rätt (2013). Dostopno prek: http://goteborg.se/wps/wcm/connect/60b70fc1-4284-45de-8497-f536709ed064/Folder+hitta_ratt.pdf?MOD=AJPERES (1.5.2016)

Kogovšek Šalamon, N. (2012). Mednarodna zaščita (azil) – prosilci za azil v Sloveniji, 2012. Dostopno prek :http://studentski.net/gradivo/ulj_fsd_sd1_bie_sno_mednarodna_zascita__azil_01__predstavitev?r=1 (20.2.2016)

KOP, Konvencija ZN o otrokovih pravicah, 1989

Laban C. J., Gernaat, H. B., Komproe, I. H., Schreuders, B.A., & De Jong, J. T. (2004). Impact of a long asylum procedure on the prevelence of psychiatric disorders in Iraqi asylum seekers in The Nederlands. Journal of Nervous and Mental Disease, 192(12), 834-851.

Marita Eastmond & Henry Ascher (2011) In the Best Interest of the Child? The Politics of Vulnerability and Negotiations for Asylum in Sweden, Journal of Ethnic and Migration Studies, 37:8, 1185-1200. Dostopno prek: https://www.researchgate.net/publication/233302013_In_the_Best_Interest_of_the_Child_The_Politics_of_Vulnerability_and_Negotiations_for_Asylum_in_Sweden (4.4.2016)

Medvešek, Š., Bešter, R., (2010). Državljani tretjih držav ali tretjerazredni državljani? Integracija državljanov tretjih držav v Sloveniji. Institut za narodnostna vprašanja2010. Dostopno prek: http://www.inv.si/DocDir/Publikacije-PDF/Ethnicity/koncni%20tekst%20DTD.pdf (6.5.2016)

Mesec, B. (1998). Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo

Midgårdskolan (2016). Språkintroduktion. Dostopno prek: http://umea.se/umeakommun/utbildningochbarnomsorg/nyanlandabarnochelever/sprakintroduktion/omsprakintroduktion.4.1f670dca15458efb1ce912c.html (15.10.2016)

Migrationsverket (2016). Statistik 2015, Inkommna ansökningar om asyl. Dostopno prek http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar/2015.html (1.5.2016)

Migrationsverket (2015). Aktuell om ensamkommande barn och ungdomar. Dostopno prek: http://www.migrationsverket.se/download/18.27485d6514fa83199cf1e8b/1444401856800/Aktuellt_om_ensamkommandebarn_okt2015.pdf (20.10.2016)

Migrationsverket (2015). Aktullet om ensamkommande barn och ungdomar. Dostopno prek: http://www.migrationsverket.se/download/18.23e76fe91505855cf76382e/1449040556462/Aktuellt+om+ensamkommande+barn+december+2015.pdf (14.4.2016)

Migrationsverket (2016). Asylsokande, statistik. Dostopno prek: http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Asylsokande---de-storsta-landerna.html (18.4.2016)

Migrationsverket (2016). Flykting kvotten och samarbetet med UHNCR. Dostopno na: http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Fakta-om-migration/Migrationsverket---mitt-i-varlden-2015/Flyktingkvot-och-UNHCR.html (14.4.2016)

Migrationsverket (2016). Legislative changes that will affect asylum seekers. Dostopno prek: http://www.migrationsverket.se/English/Private-individuals/Protection-and-asylum-in-Sweden/Nyheter/2016-04-19-Legislative-changes-that-will-affect-asylum-seekers.html (17.05.2016)

Miha Maček (1999). Integracija in marginalizacija. Revija za socialno delo, letnik 38 (1999), št. 4-6

Načela dobre prakse (2004). Dostopno prek: http://scep.sitespirit.nl/images/18/216.pdf (28.3.2016)

Nilsson, E. (2005). A child perspective in the Swedish process: rhetoric and practice', in Anderson,H.E., Ascher, H., Bjornberg, U., Eastmond, M. and Mellander, L. (eds) The Asylum-Seeking Child in Europe. Gothenburg: University of Gothenburg Press, 73- 87

Nilsson, E. (2007) Barn i Rattens Gransland Uppsala: Iustus forlag

Slovenska filantropija (2016). Poročilo o delu Slovenske filantropije v letu 2015. Dostopno prek: http://www.filantropija.org/wp-content/uploads/2016/04/Porocilo-o-delu-Slovenskefilantropije-v-letu-2015_koncno.pdf (13.3.2016)

Socialstyrelsen (2015). Grundbok i BBIC – Barnetsbehov i centrum. Dostopno prek: http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19928/2015-10-7.pdf (1.5.2016)

SOU (1999). Okad Rattsakerhet i Asylarenden. Report 1999: 16. Stockholm: Fritzes. Journal of Ethnic and Migration Studies

SOU (2011).Asylsökande ensamkommande barn. En översyn av mottagandet:64. Dostopno prek:http://www.regeringen.se/contentassets/772326c9bf23460191a6bf52abc43943/asylsokande-ensamkommande-barn.-en-oversyn-av-mottagandet-sou-201164 (12.4.2016)

Splošna deklaracija človekovih pravic(1948). Dostopno prek : http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/ (10.4.2016)

Sweden Ministry of Employment (2011). Pocket facts 2010 –Statistics on integration. 2-4 Dostopno prek: http://adapt.it/adapt-indice-a-z/wp-content/uploads/2014/05/sweden_facts_2011.pdf (22.4.2016)

Umeå kommun (2012). Ensamkommande barn – ett gemensam ansvar i Umea. Dostopno prek: http://www.umea.se/download/18.777a237813519c4c3af12d/1361888551337/Broschyr+Ensamkommande+barn+januari+2012.pdf (10.10.2016)

Umeå kommun (2015). Mottagande av ensamkommande barn. Dostopno prek: http://www.umea.se/umeakommun/omsorgochhjalp /familjbarnochungdom/stodtillbarnochunga/mottagandeavensamkommandebarn/boendeforasylsokandebarn.4.714d9628146947f69f722e24.html (1.4.2016)

UNCHR (2016). Integration – a fundamental component in supporting diverse societies. Dostopno prek : http://www.unhcr.org/56a9decf5.html (23.4.2016)

UNHCR (1983). Guidelines on reunification on refugee families. Dostopno prek: http://www.unhcr.org/3bd0378f4.pdf (22.10.2016)

UNHCR (2013).UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), A New Beginning: Refugee Integration in Sweden - It's about time!, September 2013. Dostopno prek:http://www.refworld.org/docid/5295a60e4.html (27.05.2016)

UNHCR(2016). Prosilci za azil. Dostopno prek ogled - http://www.unhcr-centraleurope.org/si/komu-pomagamo/prosilci-za-azil.html(03.04.16)

Vlada (2016). Migracije v številkah. Dostopno prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2015/begunci/160202_migranti.pdf (13.4.2016)

Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ) (2007). Uradni list RS, št. 11/11. Dostopno prek: http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4911 (22.11.2016)

Zorn, J.(2005). Strategije izključevanja begunk, beguncev oziroma prosilcev za azil in oseb brez statusa. Socialno delo, letnik 44 (2005), št. 4-5, povzetek)

9 PRILOGE

Priloga 1: vsebinsko kodiranje uporabniki

Uporabnik A, moški, 16 let

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM
A1	Tukaj se počutim dokaj dobro.	Zdravje
A2	Ko sem prišel sem, je bilo zelo težko, saj si proč od družine in popolnoma sam, ne poznaš nikogar in moraš živeti s 25 ostalimi otroki.	Nastanitev
A3	Se ne moreš počutiti doma.	Nastanitev
A4	Si zelo želel, da bi lahko živel pri kakšni družini, vendar sem bil za to prestar.	Želja za nastanitev v družini
A5	Čez čas sem dobil veliko podpore in pomoči.	Podpora in pomoč v integracijski hiši
A6	Včasih med toliko ljudmi počutiš zelo samega.	Osamljenost
A7	Je vedno nekdo, ki mi lahko pomaga.	Pomoč in prisotnost osebja
A8	Ko imam težak dan, vem, da je vedno nekdo tukaj, s katerim se lahko pogovorim.	Pomoč osebja
A9	Mi zelo manjka moja družina in starši. Zelo jih pogrešam in veliko mislim nanje.	Odsotnost družine
A10	Osebje veliko pomaga pri praktičnih stvareh kot naročanje k zdravniku, pokazali so nam, kje so pomembne ustanove, kje se lahko družimo z ostalimi ljudmi, z nami so šli k zdravniku, pa v šolo.	Pomoč osebja
A11	Še vedno pa nam zelo pomagate in ste tu, če imam slab dan ali potrebujem pogovor.	Pogovor z osebjem
A12	Šola mi pomeni vse.	Pomembnost izobrazbe
A13	Zelo si želim, da bi lahko čez pol leta začel gimnazijo.	Pomembnost izobrazbe

A14	Vesel, da sem lahko po nekaj tednih po prihodu začel s šolo.	Izobrazba kmalu po prihodu
A15	Želim si, da bi študiral na univerzi in postal psiholog ter pomagal drugim.	Pomembnost izobrazbe
A16	Rad hodim v šolo in sem tako spoznal veliko švedskih otrok in dobil nekaj prijateljev izven integracijske hiše.	Prijatelji v šoli
A17	Tudi učitelji so zelo prijazni in velikokrat pridejo tudi na obisk ali pa gremo skupaj v naravo.	Prijaznost učiteljev
A18	Doma je tako, da začneš delati zelo zgodaj in šola ni tako pomembna.	Delo v otroških letih
A19	Na začetku smo imeli samo švedščino, osnove. Kmalu pa smo začeli z drugimi predmeti.	Izobrazba
A20	Imam 7 predmetov in vse v švedščini	Izobrazba v švedščini
A21	Zelo težko slediti in veliko časa preživim doma in se učim, vendar pa se moram potruditi, da pridem kmalu v gimnazijo.	Pomen izobrazbe
A22	Sem na 2 koraku, da prideš v gimnazijo moraš priti na 4 korak. Prvi korak je švedščina, drugi korak so še ostali predmeti, ki jih moraš opraviti, da lahko napreduješ.	Izobrazba
A23	Družina je ostala doma v Iranu in Afganistanu.	Družina v Afganistanu in Iranu
A24	Zelo me skrbi zanje in zelo težko pridem v kontakt z njimi. Tam ni interneta, tako da morajo v mesto, če bi me radi poklicali in videli.	Pomanjkanje kontakta z družino in zaskrbljenost
A25	Pogrešam mamo, saj me ona vedno zna potolažiti in mi pomagati, tukaj pa sem povsem sam, tudi prijateljev nimam tako veliko.	Osamljenost

A26	Večinoma so to ostali mladostniki v integracijski hiši pa nekaj prijateljev, ki sem jih spoznal skozi program Prijatelj v Umei.	Prijatelji v integracijski hiši
A27	Rad bi spoznal več švedskih prijateljev.	Švedski prijatelji
A28	V integracijski hiši imam nekaj dobrih prijateljev.	Dobri prijatelji v integracijski hiši
A29	Vedno se je treba prilagajati in je zelo težko.	Integracija
A30	Trenutno se počutim kar dobro.	Zdravje
A31	Zlomil ključnico, tako da sem moral na operacijo.	Zdravje
A32	Zelo težko in počutil sem se zelo samega.	Osamljenost
A33	Po tem nisem smel početi nič, tako da mi je bilo zelo dolgčas in sem žalosten, saj sem pred tem treniral boks, sedaj pa sem zelo zadaj.	Prostočasna aktivnost
A34	Rekreacija mi zelo pomaga, če sem kdaj jezen grem ven in tečem, tako da si zbistrim misli.	Zdravje
A35	Sem imel veliko problemov s spanjem, saj so me tlačile more ali pa sem toliko razmišljal, da nisem mogel spati.	Zdravje
A36	Vendar sem pod pritiskom in razmišljam samo o tem ali mi bodo odobrili azil ali pa se bom moral vrniti domov.	Pritisk azilnega procesa
A37	Rad bi začel z gimnazijo, tako da moram veliko časa vložiti v učenje.	Pomembnost izobrazbe
A38	Rad bi se tudi preselil na 2 korak (naslednja oblika integracijske hiše, kjer živijo otroci brez spremstva v lastnem stanovanju.	Nastanitev
A39	Naučil čim več o švedski družbi, zakonih, kako deluje, tako da bom lahko živel samostojno.	Želja po samostojnosti

A40	Največja moja želja je, da bi sem lahko prišla moja družina.	Združitev z družino
A41	Zelo težko je razmišljati o prihodnosti, saj ne vem kaj se bo zgodilo z mano. Minilo je skoraj eno leto in še vedno ne vem kaj je z mojo prošnjo za azil.	Negotovost o prošnji za azil
A42	Zelo sem se spremenil v zadnjem letu, zdi se mi, da sem bolj odrasel.	Odraslost
A43	Sam moram poskrbeti zase in nimam mame in očeta, da bi mi lahko pomagala.	Samostojnost
A44	Zdi se mi, da bolj sprejemam drugačnost odkar sem tukaj.	Integracija
A45	Ko sem živel v Iranu, sem bil stalno v strahu in se počutil manjvrednega, tukaj se mi zdi, da smo si vsi enaki in ni važno kaj si po narodnosti.	Enakost ne glede na narodnost
A46	Zelo pomembno je, da se poskušam prilagoditi in vključiti v družbo.	Prilagajanje in vključevanje kot integracija
A47	Jasno mi je, da se moram prilagoditi švedskim pravilom, zakonom, saj sem sam prišel sem in ne morem pričakovati, da bodo vsi točno razumeli ali sledili našemu načinu življenja.	Integracija
A48	Veliko je razlik med nami predvsem na podlagi vere in kulture, pa vendar je potrebno najti pravo ravnovesje.	Kulturne razlike
A49	Zdi se mi, da sem se veliko naučil o Švedski in sem sprejel pravila, kako se obnašati, kaj lahko rečeš, kdaj govoriti, vendar pa sem potreboval veliko časa, bilo je tudi veliko nesporazumov.	Čas za integracijo
A50	Brez pomoči osebja in švedskih prijateljev, ki sem jih spoznal v tem času bi bilo zelo težko.	Pomembnost socialne mreže in odnosov

A51	Najpomembnejše je, da se naučiš jezika in se lahko sporazumevaš z ljudmi.	Pomembnost znanja jezika

Uporabnik B, moški 16 let

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM
B1	Težko je živeti s toliko drugimi fanti, si deliti kuhinjo in vse ostalo.	Nastanitev
B2	Ni mi všeč tukaj, rad bi živel v lastnem stanovanju, samostojno.	Nezadovoljstvo z nastanitvijo, želja po samostojnosti
B3	Ne počutim se dobro, zadnje čase sem veliko v svoji sobi.	Zdravje
B4	Hodim v šolo, vendar mi ni všeč, zato včasih ostanem doma.	Izobrazba
B5	Zdi se mi težko, težko se koncentriram.	Težave z koncentracijo
B6	Ko sem živel v Afganistanu, mi je šlo zelo dobro, znal sem angleško in matematiko.	Izobraževanje v Afganistanu
B7	Bil sem v bolnici več mesecev. Od takrat naprej se težko koncentriram in hitro pozabljam.	Zdravje
B8	Od osmega leta sem delal kot tesar, tako da težko sedim in sledim v šoli, zdržim kakšno uro.	Otroško delo
B9	Bil sem v šoli vsak dan, vendar sem kmalu izgubil motivacijo.	Zdravje
B10	V šoli in integracijski hiši so mi pomagali tako, da sem dobil prakso.	Pomoč integracijske hiše in šole pri praksi
B11	Zdaj delam vsak dan in hodim v šolo na ure švedščine in matematike.	Možnost prakse in šolanja
B12	Vesel sem, da sem dobil prakso in lahko delam to, v čemer sem res dober in znam.	Samozavest

B13	Od začetka sem bil pod stresom, vendar sem imel veliko upanja in pričakovanj.	Pričakovanja na začetku
B14	Mislil sem, da se bom lahko po 4 mesecih preselil in živel bolj samostojno.	Nastanitev
B15	Počutim se slabo, slabo spim in imam nočne more.	Zdravje
B16	Bil sem večkrat pri zdravniku, psihologu, da bi dobil pomoč.	Zdravje
B17	Veliko imam tudi prostega časa in ne vem, kaj bi počel. Ne vidim nekega smisla.	Izguba smisla
B18	Počutim se dobro samo kadar delam.	Smiselnost dela
B19	Tukaj sem dobil prakso in delam kot tesar, tako da sem našel nekaj, kar me drži pokonci.	Praksa na podlagi prejšnjih izkušenj
B20	Upam, da mi bo to pomagalo v prihodnosti.	Pomembnost dela za prihodnost
B21	Večino mojih sošolcev je prav tako iz Afganistana, tako da imam bolj malo kontakta s švedskimi otroci.	Integracija
B22	Hodimo v isto šolo, vendar smo ločeni v razredu.	Ločen razred
B23	Za nas je veliko težje, saj se moramo najprej naučiti jezika in kasneje so vse lekcije v Švedščini.	Izobrazba v švedščini
B24	Kasneje učimo istih predmetov v mešanih razredih.	Izobrazba
B25	Zelo sem se spremenil.	Sprememba identitete
B26	Počutim se bolj osamljenega, negotovega.	Osamljenost in negotovost
B27	Težko se učim švedščino, tako da se počutim bolj zadaj, kot da sem nesposoben.	Občutek nesposobnosti
B28	Vedno je toliko informacij, cel čas neke spremembe in pričakovanja.	Preveč pričakovanj in sprememb
B29	Rad bi imel mir in čas zase, da bi moje življenje potekalo tako, kot preden sem prišel sem.	Želja po miru

B30	Želim si, da bi lahko dobil punco in živel lastno življenje, si ustvaril družino.	Partnerstvo
B31	Veliko razmišljam tudi o svoji družini.	Zaskrbljenost nad lastno družino
B32	Da se naučiš švedskih pravil.	Integracija kot učenje pravil
B33	Osebje stalno govori o integraciji, pa da se moramo naučiti poskrbeti sami zase.	Učenje samostojnosti
B34	Znam že od prej, se dobro znajdem, znam kuhati in pospravljati.	Samostojnost
B35	Zame je najpomembnejše, da lahko delam in služim lasten denar in tako poskrbim zase.	Zaposlitev kot integracija
B36	Zdaj s prakso lahko tudi vadim švedščino.	Praksa kot integracija
B37	V integracijski hiši je težko, saj avtomatično govorim dari z ostalimi fanti, na praksi pa sem primoran uporabljati švedščino.	Uporaba maternega jezika v integracijski hiši
B38	Razumemo se dobro.	Dober odnos v integracijski hiši
B39	Tukaj nas je preveč in premalo prostora v kuhinji in v moji sobi.	Neustrezni prostori, nastanitev
B40	Z nekaterimi fanti smo postali dobri prijatelji, redko pride do konfliktov med nami.	Dober odnos in malo konfliktov
B41	Dobim pomoč od določenega osebja.	Podpora osebja
B42	Določeno osebje pa se ne briga toliko zame. Mislijo, da sem len in mi zato ne pomagajo toliko.	Neprimeren odnos osebja
B43	Najbolje se razumem s svojo kontaktno osebo, saj sva skupaj preživela veliko časa, mu zaupam.	Dober odnos s kontaktno osebo
B44	Nočem deliti veliko osebnega z ostalim osebjem.	Zasebnost
B45	Nekaj prijateljev imam po drugih integracijskih hišah.	Prijatelji po drugih integracijskih hišah
B46	Mladostniki iz Afganistana tukaj vemo za drug drugega in se poznamo, vendar pa se res razumem samo z enim fantom.	Prijateljski odnos

B47	Nimam veliko švedskih prijateljev.	Odnosi
B48	Se nisem toliko udeleževal aktivnosti, ki so bile organizirane.	Neudeležba organiziranih Aktivnosti
B49	Zdi se mi, da me ne razumejo.	Integracija
B50	Rad bi se vrnil v Afganistan, če bi bilo varno.	Želja vrniti se domov
B51	Vsaj poskrbel za svojo mamo in brata, da so varni in dobro.	Družina
B52	Če lahko ostanem tukaj, bi rad dobil službo in služil lasten denar in živel na svojem.	Želja po samostojnosti

Uporabnica C, 16 let, ženska

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM
C1	Šola je zame zelo pomembna.	Pomembnost izobrazbe
C2	To je moja priložnost, če hočem imeti dobro življenje in da bom neodvisna.	Pomen izobrazbe
C3	Rada šla v gimnazijo in kasneje študirala.	Pomen izobrazbe
C4	Izobrazba je tukaj dobra in se veliko naučiš.	Dobra izobrazba na Švedskem
C5	V Iranu sva bili s sestro najboljši v razredu, pa nisva nikoli napredovali, samo zato ker sva iz Afganistana.	Diskriminacija v Iranu
C6	Napredujem zato, ker sem pridna in ne zato, ker sem določene narodnosti.	Pomen izobrazbe
C7	S sestro hodiva v švedski razred s švedskimi in tujimi učenci.	Pomen izobrazbe, integracija
C8	Na začetku smo bili ločeni in se učili samo jezika.	Integracija
C9	Po 3 mesecih šli v mešan razred.	Hiter napredek v mešani razred
C10	Smo enakovredni, se učimo enake predmete.	Enakovrednost, integracija
C11	Se počutim dobro.	Dobro počutje v integracijski hiši, integracija

C12	23 fantov, jaz in sestra sva edini punci tukaj. Ni mi všeč, da je tukaj toliko fantov.	Povezano z diskriminacijo na podlagi spola
C13	Imam svojo sobo in ločeno kopalnico.	Lastna soba in kopalnica
C14	Si moramo deliti kuhinjo in imamo samo en štedilnik.	Souporaba kuhinje
C15	Kmalu se bom lahko preselila v lastno stanovanje.	Preselitev v lastno stanovanje
C16	V stanovanju bom imela več zasebnosti in miru.	Želja po zasebnosti
C17	Zelo, zelo težko biti tukaj kot punca.	Diskriminacija na podlagi spola
C18	Fantje tukaj stalno kontrolirajo, kaj delaš, kako se oblačiš, s kom se pogovarjaš.	Diskriminacija na podlagi spola
C19	Fantje so še vedno isti, kot so bili v Afganistanu.	Diskriminacija na podlagi spola od prej
C20	Težko, če si punca, bi radi odstranili šal, vendar če bi me kdo videl, bi vsi rekli, da sem slaba punca.	Diskriminacija na podlagi spola
C21	Doma popolnoma drugače kot na Švedskem, če si punca ne smeš peti, voziti kolesa, nimaš izobrazbe in delaš od mladih let.	Diskriminacija žensk v Afganistanu
C22	Fantje mislijo, da lahko odločajo namesto punc in kontrolirajo.	Diskriminacija na podlagi spola
C23	Tukaj je še vedno isto, saj živim s fanti iz Afganistana, še vedno razmišljajo enako kot doma in mislijo da oni odločajo.	Diskriminacija na podlagi spola
C24	Tukaj imam nekaj prijateljev pa sestro in brata, z njima preživim največ časa.	Prijatelji in družina v integracijski hiši
C25	Dobro se razumem tudi z osebjem.	Podpora osebja
C26	Zadnje čase sem bolj v svoji sobi in se izogibam.	Integracija
C27	Osebje mi veliko pomaga in stoji ob strani.	Pomoč in podpora osebja

C28	Na začetku sem dobila veliko pomoči s praktičnimi stvarmi, učenjem, šolo, zdravnikom.	Praktična pomoč s strani osebja
C29	Zdaj potrebujem manj pomoči, ker se bom preselila, ste mi pomagali in naučili, kako sama urediti stvari in kje dobim informacije.	Priprava na samostojnost
C30	Prijatelji v drugih integracijskih hišah, s katerimi se večkrat srečam.	Prijatelji po drugih integracijskih hišah
C31	Nekaj prijateljic imam tudi v šoli.	Prijateljice v šoli
C32	Zaradi učenja nimam veliko časa za druženje in aktivnosti, ki potekajo tukaj v integracijski hiši.	Pomanjkanje časa za druženje
C33	Zadnje čase se počutim zelo slabo.	Zdravje
C34	Prej imam grozne glavobole vsak dan, tako da ne spim in zelo težko preživljam vsakdan.	Zdravje
C35	Veliko sem pri zdravniku pa fizioterapevtu in vse mogoče, pa nič ne pomaga. Jem veliko zdravil, pa ne pomagajo.	Redni kontakt z zdravstveno ustanovo
C36	Nekaj prijateljev je dobilo negativno odločitev in se morajo vrniti nazaj v Afganistan, zato tudi sama veliko razmišljam o tem.	Negativna odločitev o prošnji za azil
C37	Izgubljam motivacijo za učenje, saj tako ali tako nič ni vredno, če se moram vrniti nazaj.	Zdravje
C38	Da se naučim, kako je živeti tukaj in skušam živeti samostojno.	Samostojnost
C39	Naučim, kako živijo ljudje na Švedskem, da dobim švedske prijatelje.	Integracija
C40	Imam enake pravice kot ostali.	Enakopravnost

C41	Hkrati je zelo težko, saj smo si precej različni in se mi zdi, da ne razumejo naše kulture in vere.	Nerazumevanje drugačnosti, integracija
C42	Želim si, da bi lahko ostala na Švedskem in študirala na univerzi ter kasneje ustvarila lastno družino.	Izobrazba in življenje na Švedskem
C43	Želim si povsem normalno življenje, tako kot vsi ostali.	Integracija
C44	Imam enake pravice kot fantje in da lahko sama odločam o svojem življenju.	Enakopravnost spolov
C45	Skrbi me, kaj bo z mojo prošnjo za azil, saj se nikoli več nočem vrniti v Iran ali Afganistan. To bi bilo nekaj najbolj groznega, po vsem kar sem doživela tukaj.	Strah pred vrnitvijo v matično državo
C46	Končno lahko odločam sama zase in počnem stvari, ki jih sama hočem.	Opolnomočenje

Uporabnik D, moški, 17 let

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM
D1	Rad hodim v šolo.	Izobrazba
D2	Všeč mi je spoznavati nove ljudi in se učiti novih stvari.	Integracija
D3	Na začetku sem se učil samo švedščino.	Učenje samo jezika na začetku
D4	Zdaj pa hodim v mešani razred.	Izobrazba
D5	Je bilo zelo naporno, saj so v razredu vsi govorili in motili pouk, sedaj pa je bolje.	Prilagoditev izobrazbe
D6	Želim si kmalu začeti gimnazijo in nato študirati na univerzi, se zelo veselim, da bom lahko v prihodnosti študiral tam.	Izobrazba
D7	Se počutim dobro.	Dobro počutje v integracijski hiši, zdravje

D8	Imam svojo sobo in vse ostalo, kar potrebujem.	Lastna soba
D9	Dobim karto za avtobus, hrano, denar za telefon, oblačila in pomoč.	Nastanitev
D10	Imam zasebnost, vendar pa je včasih težko, saj si delimo toalete in kuhinjo, tako da moraš čakati vsako jutro na vrsto.	Deljenje prostorov
D11	So zelo slabe povezave z avtobusom in moram vstati prej in mi vzame veliko časa, preden pridem kam.	Odmaknjenost integracijske hiše
D12	Ostale integracijske hiše so v blizu centra tako, da je za njih veliko lažje.	Centralna lega integracijski hiš
D13	Kmalu se bom preselil v lastno stanovanje.	Preselitev v lastno stanovanje
D14	Včasih se počutim bolj odraslega in se mi zdi, da bi bilo moje življenje veliko boljše, če bi lahko živel sam.	Želja po samostojnosti
D15	Vsi ste zelo prijazni.	Prijaznost osebja
D16	Vedno pomagate in ste tukaj, če potrebujem pogovor.	Pomoč in podpora osebja
D17	Včasih sem cel dan v svoji sobi in vedno pride nekdo, ki vpraša kako sem. To mi veliko pomeni.	Skrb osebja za mladostnika
D18	Večino stvari urejam sam, vendar pa vedno dobim pomoč, če to potrebujem.	Pomoč osebja ob potrebi
D19	Lahko skupaj počnemo stvari, gremo v kino, na večerjo kot aktivnost s kontaktno osebo.	Prostočasne dejavnosti s kontaktnim osebjem
D20	Veliko mi je pomagalo, da se bolje razumem z osebjem in jim zaupam, da vem, da mi stojijo ob strani.	Zaupanje in podpora osebja
D21	Sem drugačen kot prej.	Sprememba identitete
D22	Imam veliko skrbi, vendar so povsem drugačne kot prej.	Zdravje

D23	Zelo me skrbi za mojo družino, kaj se dogaja z njimi, saj nimam nobenega kontakta že eno leto.	Brez kontakta z družino
D24	Sem kot običajen najstnik.	Najstništvo
D25	Sem šel skozi veliko težkih stvari, ki jih na primer švedski najstniki ne doživljajo.	Drugačne izkušnje kot švedski najstniki
D26	Bežal sem čez pol sveta pri 15 letih. To je nekaj, kar me bo spremljalo celo življenje.	Beg kot del identitete
D27	Postal sem samostojen in vem, da se lahko zanesem samo nase.	Samostojnost in zaupanje vase
D28	Zdi se mi dobra stvar.	Integracija kot dobra stvar
D29	Veliko sem se naučil v tem letu odkar sem tukaj.	Pridobitev znanja
D30	Zdi se mi zelo zapleteno.	Zapletenost Švedskega sistema
D31	Ne razumem, zakaj se ljudje ne srečujejo več in pogovorijo.	Nerazumevanje švedske kulture
D32	Zdi se mi, da je Švedska zelo hladna dežela, ljudje so sami zase.	Samostojnost švedskih ljudi
D33	Vendar, če hočem živeti tukaj, se moram prilagoditi in naučiti, kako stvari potekajo na Švedskem.	Integracija
D34	Veliko se družim z ostalimi fanti iz Somalije.	Druženje s fanti iz Somalije
D35	Z nekaj fanti iz Afganistana sem postal dober prijatelj.	Prijatelji drugih narodnosti
D36	Od začetka je bilo težko, ko se nismo poznali, smo govorili drugačen jezik.	Jezik kot ovira pri druženju
D37	Vendar je sedaj, ko znamo švedsko, veliko lažje.	Integracija
D38	Na začetku je prihajalo do konfliktov, saj smo si bili zelo različni, vsak je motil drugega.	Integracija
D39	Zdaj pa se dobro razumemo, nekako smo se naučili živeti drug z drugim.	Prilagajanje

D40	Z nekaterimi imam dober odnos z drugimi manj.	Dobri odnosi v integracijski hiši
D41	Spoznal sem prijatelje, ko smo igrali nogomet, pa skozi aktivnosti, ki so bile organizirane v integracijski hiši.	Prijatelji preko aktivnosti v integracijski hiši
D42	Imam znance tudi v mošeji	Prijatelji v mošeji
D43	in nekaj prijateljev iz šole.	Prijatelji v šoli
D44	Počutim se dobro, vendar imam nekaj problemov - dobro počutje kljub problemom.	
D45	Težko spim in imam glavobole, zraven tega imam slab vid in mi tudi očala ne pomagajo.	Zdravje
D46	Imam kontakt z zdravnikom, sem ga obiskal že nekajkrat, vendar pa sem nad njimi razočaran.	Zdravje in kontakt z zdravstvenimi ustanovami
D47	Zdi se mi, da ne pomagajo, vse kar rečejo, če si bolan je da moraš piti vodo. Tega res ne razumem.	Zdravje
D48	Doma sem vedno dobil zdravila brez problema in sem se počutil bolje, tukaj je zelo težko da dobiš zdravila.	Drugačen zdravstven sistem kot doma
D49	Se počutim osamljenega in sem zelo utrujen.	Identiteta
D50	Nimam nobene kontrole nad svojim življenjem in ne vem, ali bom lahko ostal tukaj ali ne.	Pomanjkanje kontrole nad lastnim življenjem
D51	To me žre vsako noč in zadnje čase razmišljam samo o prošnji za azil in svoji družini.	Strah pred negativno odločbo
D52	Rad bi prišel v kontakt s svojo družino, vendar ne vem, če je to pametno.	Želja in strah pred kontaktom z družino
D53	Moja največja želja je, da bi mi odobrili prošnjo za azil.	Odobritev prošnje za azil

D54	Želim si, da bi lahko sem prišla tudi moja družina, da bi živeli varno.	Želja po varnosti in družini

Priloga 2: Izsek iz transkripcije intervjuja z zaposlenimi

Tina: Če torej začnemo, ste vsi zaposleni v integracijski hiši Apollo približno eno leto kot integracijski asistent. Mi lahko opišete, kdaj je hiša nastala, kakšne so značilnosti integracijske hiše, velikost, kakšna je vaša vloga?

Reza: Integracijska hiša se je odprla 10. decembra, prej je bil tu tranzitni dom. Sam sem delal v tranzitnem domu 4 mesece, preden smo odprli Apollo in Norrsken.

Carolin: Ja v lanskem letu se je odprlo ogromno hiš v Umei, je bila kar kriza vse skupaj izvesti.

Albin: Jaz sem tu začel delati šele, ko so preoblikovali hišo. Prej sem delal v drugi integracijski hiši, potem pa sem bil premeščen sem, saj je bilo ogromno pomanjkanje osebja.

Tina: Pa se je s pomanjkanjem osebja spremenila kakovost dela?

Reza: Verjetno po nekaterih domovih. Mi smo imeli res srečo, da smo bili tako dober tim, vsi z različnimi izkušnjami in izobrazbo, vendar pa se tako lahko učimo drug od drugega, vsi zaposleni res delajo z srcem in so tukaj za mladostnike, pa tudi vsi se dobro razumemo in si pomagamo med sabo.

Tina: Kakšne pa so značilnosti integracijske hiše?

Maja: Ja, da je to integracijska hiša, imamo 12 mladostnikov. Posebnost je mogoče, da smo v isti hiši še z eno integracijsko hišo. Jaz imam tukaj enak položaj kot ostali, torej integracijski asistent.

Reza: Tukaj so večinoma mladostniki iz Afganistana, mlajši od 18 let. To, po čemer smo poznani, je, da sta 2 hiši pod eno streho, pa da je tukaj res mirno in ni konfliktov. Moja vloga je enaka kot tvoja, delam kot integracijski asistent.

Tina: Lahko kdo opiše vlogo integracijskega asistenta tukaj?

Jessica: Ja naša naloga je poskrbeti za naše mladostnike, jih usposobiti za življenje tukaj, pomagati pri vsakodnevnih opravili, da bodo lahko živeli na svojem.

Albin: To je naša glavna vloga, vendar kot zaposleni tukaj moramo poskrbeti za veliko drugih stvari. Moramo sodelovati s skrbniki, socialno službo, šolo, zdravstvom, občino,

drugimi integracijskimi hišami, hkrati skrbeti, da tukaj poteka vse gladko, naročati hrano, oblačila, imeti pogovore z mladostniki, organizirati aktivnosti in še in še.

Carolin: Zato je dobro, da imamo razdeljene odgovornosti, da ni preveč vsega. Med sabo smo si razdelili različna področja, tako da nekateri skupaj naročajo hrano, drugi so odgovorni za aktivnosti, tretji sodelujejo z drugimi integracijskimi hišami. Če tega ne bi bilo, bi bilo enostavno preveč vsega, saj na nek način zajemamo mrežo za celo življenje mladostnika, za 12 mladostnikov.

Reza: Ja to je bilo pomembno na začetku, sedaj se že znajdejo sami in je veliko manj praktičnih stvari. Napredovali smo do te točke, da so nekateri že pripravljeni na drugi korak, torej, da se preselijo v lastno stanovanje.

Albin: Sodelovanje je zelo pomembno pri našem delu, še posebej z drugo integracijsko hišo. Ker si hišo delimo in smo bili na začetku popolnoma ločeni, se tudi mladostniki niso razumeli. Delali smo kar težko, da smo prišli do sem, kjer smo danes.

Tina: Kakšne pa so metode dela?

Maja: Ja pogovor, pa predvsem da jim stojiš ob strani. Da jim pomagaš, da se vključijo v družbo.

Carolin: Imeli smo tudi ogromno izobraževanj kot travma, reševanje konfliktov po načelu nizkega efekta, treserva in hitta rätt pa veliko dela temelji na osebnem načrtovanju.

Tina: Lahko to bolj opišete?

Carolin: To pomeni, da v primeru konflikta ravnamo mirno in poskušamo poskrbeti za varnost, da hkrati ne naredimo še večjega konflikta. Hitta rätt pa je nacionalni sistem pri delu z mladostniki, kjer so zajete vse teme, ki so pomembne za integracijo. Gradivo je nastalo skupaj z mladostniki, ki so bili sami v istem položaju.

Maja: Veliko časa posvečamo osebnemu načrtovanju. Na ta način lahko upoštevamo uporabnikove želje in zagotovimo, da dosledno sledimo dogovorjenemu. Te osebne načrte, ki jih naredimo z mladostniki, nato uporabljajo socialni sekretarji, da lahko spremljajo napredek pa potrebe mladostnika.

Reza: Težko govorimo o metodah dela, zame je najpomembnejše sodelovanje in da smo na voljo mladostnikom, poizkušamo pomagati in stati ob strani. Tudi sam sem prišel na Švedsko kot begunec, tako da sem na lastni koži izkusil, kako delujejo integracijske hiše in tako vem, kaj je res pomembno pri našem delu. Zraven je tako velika kulturna razlika in mladostnikom moramo dati čas.

Albin: Zame je najpomembneje, da se mladostniki počutijo varno tukaj. Šele, ko se počutijo varni in nam zaupajo, lahko začnemo delati z integracijo.

Tina: Kakšen pa je vaš pogled na integracijo?

Reza: Hja jaz sem sam šel skozi ta proces. Je zelo težko, povsem nova država kultura, jezik vera pa tudi predsodki. Mladostniki so neverjetni, da so se toliko naučili v tem času. Je pa res, da smo vložili veliko truda v to, da so imeli na voljo aktivnosti, ki so jim pomagale dobiti kontakte in poznanstva, pa da ne obupamo tudi, če je težko.

Carolin: Ne smemo pozabiti, da jih opremimo z znanjem za vse življenje in o življenju. Pomembno je, da delujemo na več področjih, pa da so se tudi mladostniki sami pripravljeni naučiti in sprejeti drugačno kulturo in način življenja.

Maja: Zame je integracija cela mreža dejavnikov, kot na primer, da skupno funkcionira šolanje, da se dobro počutijo, so varni, da je varno v integracijski hiši, da je blizu ljudi, da imajo na voljo zaposlitev, aktivnosti, prijatelje in možnost, da se res vključijo v družbo.

Albin: Zame je uspešna integracija to, da se mladostniki zavedajo, da so oni tisti, ki odločajo o lastnem življenju, odločajo zase, da vidijo, da so tukaj ženske povsem enakovredne moškim. Pa da jih opremimo z znanjem, ki jim bo koristilo v življenju. Da najdejo mesto v tej družbi, dobijo službo, ustvarijo družino in so enakopravni kot vsi ostali.

Priloga 3: Združevanje sorodnih pojmov v kategorije

INTEGRACIJA	
NASTANITEV	
A1	Dobro počutje v integracijski hiši, zdravje
A2	Nastanitev
A3	Nastanitev
A4	Želja po nastanitvi v družini
A5	Podpora in pomoč v integracijski hiši
A7	Pomoč in prisotnost osebja
A8	Pomoč osebja
A11	Pogovor z osebjem
B1	Delitev prostorov, nastanitev
B2	Nezadovoljstvo z nastanitvijo, želja po samostojnosti
B3	Slabo počutje v integracijski hiši, zdravje
B14	Nastanitev
B37	Uporaba maternega jezika v integracijski hiši
B38	Dobri odnosi v integracijski hiši
B39	Neustrezni prostori, nastanitev
B40	Dober odnos in malo konfliktov
B41	Podpora osebja
B42	Neprimeren odnos osebja

B43	Dober odnos s kontaktno osebo
B44	Zasebnost
B48	Neudeležba organiziranih aktivnosti
C11	Dobro počutje v integracijski hiši
C12	Preveč fantov, povezano z diskriminacijo spola
C13	Lastna soba in kopalnica
C14	Souporaba kuhinje
C15	Preselitev v lastno stanovanje
C16	Želja po zasebnosti
C23	Diskriminacija na podlagi spola
C26	Integracija
C27	Pomoč in podpora osebja
C28	Priprava na samostojnost
D8	Lastna soba
D9	Nastanitev
D10	Deljenje prostorov
D11	Odmaknjenost integracijske hiše
D12	Centralna lega integracijskih hiš
D15	Prijaznost osebja
D17	Skrb osebja za mladostnika
D38	Integracija
D39	Prilagajanje
D40	Dobri odnosi v integracijski hiši
IZOBRAZBA	
A12	Pomembnost izobrazbe
A13	Pomembnost izobrazbe
A14	Izobrazba kmalu po prihodu
A15	Pomembnost izobrazbe
A17	Prijaznost učiteljev
A18	Delo v otroških letih
A19	Izobrazba
A20	Izobrazba v švedščini
A21	Pomen izobrazbe
A22	Izobrazba
A37	Pomembnost izobrazbe za prihodnost
B4	Izobrazba
B5	Težave s koncentracijo
B6	Izobraževanje v Afganistanu
B8	Otroško delo v Afganistanu
B10	Pomoč šole in integracijske hiše pri praksi
B11	Možnost prakse in šolanja
B19	Praksa na podlagi prejšnjih izkušenj
B20	Pomembnost dela za prihodnost
B22	Ločen razred
B23	Izobrazba v švedščini
B24	Izobrazba

B35	Zaposlitev kot integracija
B36	Praksa kot integracija
C1	Pomembnost izobrazbe
C2	Pomen izobrazbe
C3	Pomen izobrazbe
C4	Dobra izobrazba na Švedskem
C6	Pomen izobrazbe
C7	Pomen izobrazbe, integracija
C8	Integracija
C9	Hiter napredek v mešani razred
C10	Enakovrednost, integracija
D1	Izobrazba
D2	Integracija
D3	Učenje jezika na začetku
D4	Izobrazba
D5	Prilagoditev izobrazbe
D6	Izobrazba
ZDRAVJE	
A30	Zdravje
A31	Zdravje
A33	Prostočasne aktivnosti
A34	Rekreacija kot zdravje
A35	Zdravje
A36	Pritisk azilnega procesa
B7	Problemi s koncentracijo, zdravje
B9	Zdravje
B13	Pričakovanja na začetku
B15	Zdravje
B16	Zdravje
B17	Izguba smisla
C33	Zdravje
C34	Zdravje
C35	Redni kontakt z zdravstveno ustanovo
C36	Negativna odločitev o prošnji za azil
C37	Zdravje
D45	Zdravje
D46	Kontakt in obisk zdravstvenih ustanov
D47	Zdravje
D48	Drugačen zdravstveni sistem kot doma
DRUŽINA IN SOCIALNI ODNOSI	
A9	Odsotnost družine
A16	Prijatelji v šoli
A23	Družina v Afganistanu in Iranu
A24	Pomanjkanje kontakta z družino, zaskrbljenost
A25	Osamljenost
A26	Prijatelji v integracijski hiši
A27	Švedski prijatelji

A28	Dober prijatelj v integracijski hiši
A40	Želja po združitvi z družino
A50	Pomembnost socialne mreže in odnosov
A51	Pomembnost znanja jezika
B21	Integracija
B26	Osamljenost in negotovost
B30	Partnerstvo
B31	Zaskrbljenost nad lastno družino
B40	Dober odnos in malo konfliktov
B43	Dober odnos s kontaktno osebo
B45	Prijatelji po drugih integracijskih hišah
C5	Diskriminacija v Iranu
C17	Diskriminacija na podlagi spola
C18	Diskriminacija na podlagi spola
C19	Diskriminacija na podlagi spola od prej
C20	Diskriminacija na podlagi spola
C21	Diskriminacija žensk v Afganistanu
C22	Diskriminacija na podlagi spola
C24	Prijatelji in družina v integracijski hiši
C25	Podpora osebja
C30	Prijatelji po drugih integracijskih hišah
C31	Prijateljice v šoli
C32	Pomanjkanje časa za druženje
D16	Pomoč in podpora osebja
D19	Prostočasne dejavnosti s kontaktnim osebjem
D20	Zaupanje in podpora osebja
D23	Brez kontakta z družino
D32	Samostojnost švedskih ljudi
D34	Druženje z fanti iz Somalije
D35	Prijatelji drugih narodnosti
D36	Jezik kot ovira pri druženju
D37	Integracija
D41	Prijatelji prek aktivnosti v integracijski hiši
D42	Prijatelji v mošeji
D43	Prijatelji v šoli
D52	Želja in strah pred kontaktom z družino
D54	Želja po varnosti in družini
SAMOSTOJNOST IN IDENTITETA	
A6	Osamljenost
A10	Pomoč osebja
A32	Osamljenost
A38	Nastanitev
A39	Želja po samostojnosti
A41	Negotovost o prošnji za azil
A42	Odraslost

A43	Samostojnost
A44	Integracija
A45	Enakost ne glede na narodnost
B12	Samozavest
B17	Izguba smisla
B25	Sprememba identitete
B27	Občutek nesposobnosti
B28	Preveč pričakovanj in sprememb
B29	Želja po miru
B33	Učenje samostojnosti
B34	Samostojnost od prej
B50	Želja vrniti se domov
B51	Družina
B52	Želja po samostojnosti
C10	Enakovrednost, integracija
C28	Praktična pomoč s strani osebja
C29	Priprava na samostojnost
C38	Samostojnost
C40	Enakopravnost
C42	Izobrazba in življenje na Švedskem
C43	Integracija
C44	Enakopravnost spolov
C45	Strah pred vrnitvijo v matično državo
C46	Opolnomočenje
D14	Želja po samostojnosti
D18	Pomoč osebja ob potrebi
D21	Sprememba identitete
D22	Zdravje
D24	Najstništvo
D25	Drugačne izkušnje kot švedski najstniki
D26	Beg kot del identitete
D27	Samostojnost in zaupanje vase
D49	Identiteta
D50	Pomanjkanje kontrole nad lastnim življenjem
D51	Strah pred negativno odločbo
D54	Želja po varnosti in družini
INTEGRACIJA	
A44	Sprejemanje drugačnosti
A46	Prilagajanje in vključevanje
A47	Prilagajanje švedskemu načinu življenja
A48	Kulturne razlike
A49	Čas za integracijo
A51	Pomembnost znanja jezika
B32	Integracija kot učenje pravil
B34	Samostojnost pri opravilih

C38	Samostojnost
C39	Švedski način življenja
C40	Enakopravnost
C41	Nerazumevanje drugačnosti
D28	Integracija kot dobra stvar
D29	Pridobitev znanja v zadnjem letu
D30	Zapletenost švedskega sistema
D31	Nerazumevanje švedske kulture
D33	Prilagajanje in učenje švedske kulture

SPLOŠNE ZNAČILNOSTI INTEGRACIJSKE HIŠE **VELIKOST IN ZNAČILNOSTI**	
Z1	Nastanek integracijske hiše
Z2	Veliko število integracijskih hiš
Z3	Izkušnje pri delu v integracijski hiši
Z4	Različna izobrazba in izkušnje zaposlenih
Z6	12 otrok brez spremstva
Z7	Mladostniki mlajši od 18 let
DELOVANJE ORGANIZACIJE – METODE DELA	
Z5	Srčnost pri delu
Z8	Mirno vzdušje v integracijski hiši
Z9	Enake vloge zaposlenih
Z10	Skrb za mladostnike
Z11	Priprava na samostojnost
Z12	Organizacija dela
Z13	Delitev odgovornosti in nalog
Z14	Celostna podpora
Z15	Napredek pri samostojnosti mladostnikov
Z17	Pogovor in podpora
Z18	Vključevanje
Z19	Strokovno usposabljanje osebja
Z20	Mirno ravnanje v primeru konflikta
Z21	Uporaba Hitta rätt pri delu z mladostniki
Z22	Osebno načrtovanje kot metoda dela
Z24	Sodelovanje in podpora kot metoda dela
SODELOVANJE S SKUPNOSTJO	
Z16	Pomembnost sodelovanja z drugimi integracijskimi hišami
Z23	Medsebojno sodelovanje strokovnjakov
Z28	Kontakti in poznanstva preko aktivnosti
Z30	Sodelovanje z različnimi akterji in pripravljenost na integracijo
Z32	Dejavniki potrebni za vključevanje v družbo
POGLED NA INTEGRACIJO	
Z25	Čas za integracijo
Z26	Pomembnost varnosti
Z27	Ovire pri integraciji
Z29	Znanje za preživetje
Z31	Integracija kot mreža dejavnikov
Z33	Vpliv in moč nad lastnim življenjem
Z34	Enakovrednost
Z35	Znanje za življenje
Z36	Polnopravni član družbe

10 POVZETEK

Magistrska naloga je razdeljena na dva dela. V prvem, teoretičnem delu opišem trenutno situacijo begunstva in migracij, kdo so otroci brez spremstva in kako je poskrbljeno za njihovo integracijo. Kot integracijo opišem ključne dejavnike, kot so nastanitev, zdravje, izobrazba, odnose in socialno mrežo ter samostojnost in identiteto. Raziščem primere dobrih praks, ki so vodilo pri obravnavi otrok brez spremstva. Opišem tudi zgodovino sprejemanja in integracije otrok brez spremstva na Švedskem in značilnosti obravnave otrok brez spremstva v Sloveniji. Opišem tudi potek nastanitve na Švedskem in nastanitvene zmožnosti v občini Umeå. Opišem razliko med integracijsko hišo in drugim korakom, kjer imajo mladostniki možnost živeti samostojno.

V praktičnem delu raziskujem integracijo otrok brez spremstva na Švedskem. V prvem delu sem najprej raziskala in zapisala splošne značilnosti organizacije, saj me zanima, kako integracijska hiša deluje, kako sodeluje s skupnostjo, strokovnjaki in ostalimi organizacijami. Raziščem tudi pogled zaposlenih v integracijski hiši na integracijo, ki je glavno vodilo pri delu z mladostniki. V drugem delu sem ovrednotila rezultate po konceptu integracije, ki je vodil tudi samo raziskavo. Zanimalo me je, v kolikšnem delu integracijska hiša deluje po principih integracije in s tem zagotavlja primerno vključevanje v skupnosti in kakovostno nastanitev mladostnikov v novi državi.

Integracijska hiša Apollo je nastala na začetku decembra leta 2015, da bi lahko odgovorili na potrebe ob navalu velikega števila otrok brez spremstva. Pred letom 2015 so bile v Umei 4 integracijske hiše, v letu 2015 pa kar 14. Apollo je bila ena izmed zadnjih integracijskih hiš, ki so jih odprli v Umei to leto. Za učinkovito delovanje in zagotavljanje osnovnih potreb v mladostnikovem življenju integracijska hiša tesno sodeluje z ostalimi službami v skupnosti, kot so center za socialno delo, šola, zdravstvene ustanove, policija, občina, uporabniške organizacije, prostovoljne organizacije. Zagotavlja vsakodnevno oskrbo in nastanitev 12-im mladostnikom, prostore pa si deli s še eno integracijsko hišo. V njej so zaposleni socialni delavci, ljudje s poklicno izobrazbo, katerih materni jezik je enak mladostnikovemu, osebje pa je v hiši prisotno 24 ur na dan. Cilj integracijske hiše je zagotoviti vključevanje in integracijo mladostnikov, hkrati pa poskrbeti za opolnomočenje in enakopravnost mladostnikov v družbi.

V magistrskem delu podam tudi predloge, kako bi lahko izboljšali nekatera področja dela integracijske hiše, kjer sem skozi raziskavo opazila nekatere pomanjkljivosti. Ti predlogi bi lahko koristili tudi organizaciji in delovanju integracijskih hiš v Sloveniji. Izpostavim tudi primere dobre prakse, ki so pomembno vodilo pri delu z mladostniki, če hočemo zagotoviti kakovostno obravnavo, oskrbo in integracijo.